

Jesu rehe har Matéu mupinim

Matéu kome'ê paper ke mupinim. Jesu rehe har a'e mupinim. Kome'ê ywy keruhũ pe Jesu ixo rahã, ma'e ke a'e ma'ema'e ixo, ame'ê rehe har Matéu mupinim.

*Jesu Kirisutu ramũi ta ke
(Ruk 3.23-28)*

¹ Ko Jesu Kirisutu ramũi ta rer ihẽ amupinim aĩ. Ihẽ Matéu. Kome'ê paper ihẽ amupinim aĩ. (“Kirisutu” aja ihẽ apandu rahã: “Kapitã keruhũ” aja Tupã mu'am ame'ê ke a'e, aja amujekwa.) Jesu riki Ndawi rainõ ke a'e. (Aja rahã, Ndawi aja kapitã keruhũ a'e tĩ.) Ndawi Amarã rainõ. Kuja riki Jesu ramũi ta rer.

² Amarã Isak ru. Isak Jako ru. Jako Junda ru. Imu ta heta. Jako ame'ê ta pái tĩ.

³ Junda Per ru. Sera ru a'e tĩ. Junda rakehar Tam. Per Erõ ru. Erõ Aran ru.

⁴ Aran Amina ru. Amina Nasõ ru. Nasõ Samõ ru.

⁵ Samõ Mboa ru. Hambe Samõ rakehar. Mboa Ombe ru. Mboa rakehar Hut. Ombe Jese ru.

⁶ Jese Ndawi ru. Ndawi kapitã keruhũ tĩ.

Ndawi Saromã ru. Saromã mãi Uri ambyr rakehar.

Amarã rainõ hetaha ke jande jamanga manga rahã, awa py tumeme (14) hetaha ixo. Pe, Ndawi rehe mangaha uhyk.

⁷ Saromã Homoã ru. Homoã Ambi ru. Ambi Asa ru.

⁸ Asa Josapa ru. Josapa Jorã ru. Jorã Usi ru.

⁹ Usi Jotã ru. Jotã Aka ru. Aka Eseki ru.

¹⁰ Eseki Manase ru. Manase Amon ru. Amon Josi ru.

¹¹ Josi Jekoni ru. Imu ta ru tĩ.

Mambiro ok ta pe jundéu awa ta ke kapitã keruhũ raho. Mambiro ok ta pe har tama'e kapitã keruhũ raho. Arahã Jekoni ra'yr ta u'ar.

A'erehe Ndawi rainõ ta hetaha jamanga manga rahã, awa py tumeme (14) hetaha ixo. Pe, Jekoni rehe uhyk. Arahã Mambiro ok ta pe jundéu awa ta ke Mambiro ok ta pe har tama'e kapitã keruhũ raho.

¹² Mambiro ok ta rehe jundéu awa ta ixo rahã, Jekoni ra'yr u'ar.

A'e Sarati ru. Sarati Soromambe ru.

¹³ Soromambe Ambiu ru. Ambiu Eriakĩ ru. Eriakĩ Asor ru.

¹⁴ Asor Sando ru. Sando Akĩ ru. Akĩ Eriu ru.

¹⁵ Eriu Erea ru. Erea Matã ru. Matã Jako ru.

¹⁶ Pe, Jako Jose ru. Jose Mari ke pyhyk. Mari pusu ngi Jesu u'ar. Jesu mokõi her. “Kirisutu” amõ her tĩ. (“Kirisutu” aja ihẽ apandu rahã: “Kapitã keruhũ” aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e. Jundéu awa ta harõ katu hũ ixo ame'ẽ ke a'e.)

¹⁷ Mambiro ok ta pe jundéu awa ta ixo. Arahã Jekoni ra'yr ta u'ar. Hainõ ta hetaha jamanga manga rahã, awa py tumeme (14) hetaha ixo. Pe, Jesu rehe mangaha uhyk.

Jesu Kirisutu u'ariha rehe har

(Ruk 2.1-7)

¹⁸ Jesu Kirisutu u'ariha kuja riki. Mari Jesu mãi wan ta. “Mari ke ihẽ apyhyk ta” aja Jose pandu katu. Pe, pyhyk ym rahã we, Mari pusu pe imembyr ihĩ, aja a'e ukwa. Tupã'ãma'e pyrãtãha

ihĩ ehe. A'erehe ipusu pe imembyr ihĩ. (Awa ke mujã ym.)

¹⁹ “Mã! Imembyr” aja Jose ukwa rahã, Mari ke hijar ta tipe. Anĩ. Mari ke muhuxĩ tar ym. Ma'e katu ame'ẽ ke aja te'eha a'e ma'ema'e ixo ame'ẽ ke a'e. A'erehe Mari ke a'e muhuxĩ tar ym. A'erehe amõ ta ukwa ym ha rupi Mari pe a'e pandu ta: “Nde ke ihẽ apyhyk ym ta apo 'y” aja. Aja a'e ukwa.

²⁰ Aja a'e ukwa ukwa ou rahã, Tupã je'ẽha rahoha uhyk uwyr ehe. Ixeraiha pe a'e mujekwa ipe:

—Jose! Nde riki Ndawi rainõ. Mari pyhykiha ngi ekyje ym. Mari ke epyhyk katu. Tupã'ãma'e pyrãtãha ihĩ katu ehe, a'erehe Mari imembyr namõ ixo.

²¹ Imembyr u'ar ta. Sawa'e ra'yr ta. “Jesu” aja her emoĩ ehe. Ma'e ka'u te'eha ke jundéu awa ta ma'ema'e. Ame'ẽ ke rehe Jesu muhepy ta. A'erehe jundéu awa ta ke Tupã muhã katu ta — aja Jose pe.

²²⁻²³ Upa aja rahã, ymanihar panduha ke uhyk. Yman Tupã je'ẽha ke pandu ame'ẽ ta mupinim. Aja uhyk apo 'y. Kuja a'eta mupinim:

“Kũjã ixo te'e ame'ẽ ke imembyr namõ ixo. Imembyr u'ar ta. Sawa'e ra'yr ke.

‘Emanue’ aja her moĩ ta ehe.” [“Emanue” aja pandu rahã: “Jande namõ Tupã ixo” aja ngã ukwa katu.]

²⁴ Pe, Jose upak rahã, Tupã je'ẽha rahoha mujekwa ame'ẽ ke a'e ma'e. Mari ke pyhyk 'y.

²⁵ Imembyr u'ar ym rahã we, Jose pyta ym te ehe. Pe, imembyr u'ar. Sawa'e ra'yr riki. “Jesu” aja her ke Jose moĩ ehe.

2

Warahy uhemihā koty ngi uwyr ame'ẽ ta rehe har

¹ Merẽ ok ta pe Jesu u'ar. Jundéi ywy rehe Merẽ ok ta ihĩ. Arahã Ero jundéu awa tama'e kapitã. Arahã amõ awa sawa'e ta Jerusarẽ ok ta pe uhyk uwyr. (Jundéu awa ym ame'ẽ ta ke a'eta.) Warahy uhemihā koty ngi uhyk uwyr. Jahy rata ta rehe har ukwa katu ame'ẽ ta ke a'eta. Usak usak hũ jahy rata ta rehe tĩ.

² Pe, a'eta pandu:

—My riki u'ar ame'ẽ ke my? A'e riki jundéu awa tama'e kapitã keruhũ wan ta. Warahy uhemihā koty jande jaxo rahã, jahy rata weraha keruhũ rehe jasak. (A'erehe amõ kapitã keruhũ u'ar ta aja jakwa.) A'erehe jande py'a jamoĩ moĩ ta jajur ehe — aja Ero ta pe pandu.

³ Ame'ẽ ke rehe Ero hendu rahã: “Mã! Katu ym ihẽ pe” aja jupandu jupe. Inamõ ixo ame'ẽ ta kapitã ta aja tĩ. “Katu ym” aja pandu pandu a'eta jupe. (Amõ kapitã keruhũ wan ta ame'ẽ ke jumai ta a'eta namõ, aja Ero ta ukwaha naĩ.) A'erehe: “Mã! Katu ym” aja pandu pandu a'eta jupe.

⁴ Jundéu awa tama'e pa'ihu ta ke Ero mujy'ar. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta ke mujy'ar tĩ. A'e pandu:

—My riki Kirisutu u'ar ta my? Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e — aja pandu. (“Mu'am ame'ẽ ke” aja pandu rahã: “Kapitã keruhũ” aja Tupã mu'am, aja mujekwa katu.)

⁵ —Merẽ ok ta pe u'ar ta, Jundéi ywy pe. Kuja Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta mupinim:

⁶ “Merẽ ok ta riki Jundéi ywy rehe ihĩ.

Ame'ë ok ta ngi kapitã keruhũ uwyr ta. A'erehe ame'ë ok ta ke upa ngã ukwa katu.

Ame'ë kapitã keruhũ jundéu awa tama'e ke.

A'e riki ma'e Tupã putar my, ame'ë ke a'e mujekwa ta. Jundéu awa ta pe mujekwa ta" aja Tupã je'ëha pandu ame'ë ta mupinim – aja pa'ihu ta pandu Ero pe.

⁷ Warahy uhemihã koty ngi uhyk ame'ë ta ke Ero mujy'ar. A'eta jõ mujy'ar. Pe, a'eta namõ Ero pandu pandu. Arahã kuja ukwa. Jahy rata keruhũ uhem, ame'ë ngi myja hetaha jahy kanim apo my, ame'ë ke ukwa.

⁸ Upa ukwa rahã, Merë ok ta pe a'eta ke Ero mondo. Kuja ame'ë ta pe pandu:

–Kurumĩ ra'yr ke pekekar katu peho. Pemahem rahã, ihë pe pepandu pejur. Aja rahã, ihë py'a ke ihë amoĩ moĩ katu ta ehe tĩ – aja Ero pandu naĩ.

⁹⁻¹⁰ Pe, a'eta oho. Oho ixo rahã, jahy rata weraha keruhũ rehe a'eta usak tĩ. Warahy uhemihã koty ixo rahã, usak. Ame'ë ke rehe a'eta usak tĩ. A'erehe hury katu hũ ixo. Hundutar koty ame'ë jahy rata weraha keruhũ wata oho ixo. Pe, kurumĩ ra'yr ixo. Ame'ë ok 'ar pe jahy rata weraha pyta, ywa rehe.

¹¹ Hok pe a'eta ixo oho. Kurumĩ ra'yr rehe a'eta usak. Imãĩ namõ ixo, Mari namõ. Pe, a'eta pynarãĩ pe a'eta wapyk uĩ. Aja kurumĩ ra'yr rehe ipy'a ke a'eta moĩ moĩ. Pe, ma'e katu ame'ë ke a'eta me'ë me'ë ipe. Ko, itatawa ke. Ma'e pihe katu ame'ë ke me'ë ipe tĩ. Amõ pihe katu ame'ë ke me'ë ipe tĩ. Her mi.

¹² Pe, a'eta ukwer rahã, a'eta ixerai riki. Ame'ë pe Tupã mujekwa:

–Ero pe pepandu ym peho – aja mujekwa.

A'erehe amõ awa rape rupi hekoha pe jywyr oho.

Eji ywy pe Jose ta tyryk oho

¹³ Sawa'e ta ukwa katu te ame'ẽ ta upa jywyr oho rahã, Jose pe Tupã je'ẽha rahoha mujekwa. Ixeraiha pe mujekwa:

—Epu'am. Kurumĩ ra'yr ke epyhyk. Eji ywy pe ekanim eho, imãi namõ. Ero riki kurumĩ ra'yr ke kekar ta. Mahem rahã, jukwa ta, a'erehe pahar ejan eho sengi. Eji ywy pe epyta we rĩ. Ihẽ amujekwa rahã jõ ejywyr — aja ipe.

¹⁴ Pe, pahar Jose pu'am. Kurumĩ ra'yr ke pyhyk. Pe, ame'ẽ pytun rahã, Eji ywy pe oho, ta'yn mõi namõ, Mari namõ.

¹⁵ A'ep a'eta pyta. Jundéi ywy rehe Ero ixo rahã, a'eta jywyr ym. Ero manõ rahã, jywyr. Aja rahã, yman Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ mupinim, aja uhyk. Kuja.

“Ihẽ ra'yr Eji ywy ngi ihẽ amujywyr' aja Tupã pandu” aja amõ mupinim.

Ta'yn ta ke Ero jukwa

¹⁶ Warahy uhemihã koty ngi uwyr ame'ẽ ta Ero koty jywyr ym oho. “Mã! Ihẽ pe te'e” aja Ero ukwa. A'erehe parahy riki. Pe, sonda ta pe a'e pandu:

—Pahar Merẽ ok ta pe peho. Upa katu te kurumĩ ra'yr ta ke pejukwa. Mokõi warahy 'ar ame'ẽ ta ke pejukwa. Upa mokõi warahy 'ar wyr koty ame'ẽ ta ke pejukwa tĩ. Merẽ ok ta rake rupi ixo ame'ẽ ta aja tĩ. Pejukwa tĩ — aja Ero pandu.

Aja riki warahy uhemihã koty ngi uwyr ame'ẽ ta mujekwa ipe. Jahy rata weraha keruhũ uhem

rahã, mokõi warahy 'ar aha oho. A'erehe: “Kurumĩ ra'yr ta mokõi warahy 'ar ame'ẽ ta ke pejukwa” aja Ero pandu. (Jesu ke Ero jukwa ta tipe. A'erehe upa kurumĩ ra'yr ta ke Ero jukwa.)

¹⁷ Aja rahã, yman Jeremi pandu ame'ẽ ke uhyk. A'e pandu:

¹⁸ “Hama ok ta pe jixi'uha rehe amõ hendu.

Imembyr ta manõ, a'erehe Hakéu jixi'u. Marã ka ym muputu'uha” aja riki.

(“Hama ok ta” aja pandu rahã: “Merẽ ok ta” aja ngã ukwa. “Hakéu” aja pandu rahã: “Ame'ẽ ok ta pe har kũjã ta” aja ngã ukwa tĩ.)

Eji ywy ngi Jose ta jywyr

¹⁹ Ero manõ rahã, Eji ywy pe Jose ixo we rĩ. Pe, Tupã je'ẽha rahoha mujekwa ipe. Ixeraiha pe mujekwa ipe.

²⁰ —Kurumĩ ra'yr ke jukwa tar katu ame'ẽ ta upa manõ. A'erehe jundéu awa tama'e ywy pe ejywyr eho. Kurumĩ ra'yr ke eraho, imãĩ namõ. Pejywyr peho — aja Tupã je'ẽha rahoha mujekwa.

²¹ A'erehe Jose pu'am. Pe, jundéu awa tama'e ywy pe jywyr oho. Kurumĩ ra'yr ke raho, imãĩ namõ.

²² Ero manõ rahã, henda ke pe Akeráu kapitã. Jundéi ywy pe har tama'e kapitã a'e. Ame'ẽ ke Jose ukwa rahã, ame'ẽ ywy pe a'e oho tar ym. Kyje ingi, a'erehe a'ep oho tar ym. Pe, ixeraiha pe Tupã mujekwa:

—Ngariréi ywy pe eho — aja mujekwa.

A'erehe Ngariréi ywy pe a'e oho.

²³ Pe, Nasare ok ta pe uhyk oho. Nasare ok ta Ngariréi ywy rehe ihĩ. Pe, a'ep hok ke a'e mujã. Aja

rahã, yman Tupã je'êha pandu ame'ê ta mupinim, aja uhyk. “Nasare ok ta pe har ke a'e” aja Jesu rehe har ngã ukwa. Aja uhyk.

3

*Juã mujahukiha panduha ke
(Mak 1.1-8; Ruk 3.1-18; Juã 1.19-28)*

¹ Nasare ok ta pe Jesu ixo rĩ. Arahã awa nixói te ame'ê pe Juã mujahukiha uwyr. Ame'ê awa nixói te ame'ê ke Jundéi ywy rehe ihĩ. (Ixoty heta ngã uhyk uwyr.)

² Ame'ê ta pe a'e pandu:

—Apandu pehẽ pe. “Tupã kotyhar ta aja pemuruwak.” Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e ym. Ame'ê rehe pepyai. Pexoha pyahu ame'ê ke Tupã putar, aja pexo katu. Aja rahã: “Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ” aja pehẽ pe a'e pandu ta — aja ngã pe Juã pandu pandu.

³ Isai riki Tupã je'êha pandu ame'ê ke a'e. Kuja a'e mupinim:

“Awa nixói te ame'ê pe amõ pandu pandu. Kuja: ‘Jandema'e sawa'e te uwyr ta. A'erehe pe ke pemukatu. (Aja rahã, pexoha ke pemukatu.)

Pe ke pemutatambyk. Aja rahã, oho katu ta a'e' aja pandu” aja Isai mupinim. (Aja rahã ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke ngã hijar. Pe, Tupã koty ipy'a ke muruwak ta.) Aja Isai mupinim. (Yman ame'ê ke a'e mupinim rahã, Juã rehe har mupinim.)

⁴ Juãma'e mundeha awa rymba ra ke te'e mujã ame'ê ke. “Kame” aja ngã rymba rer. (Ymanihar Erima'e mundeha, aja saka ame'ê mundeha.

Aja rahã, Tupã je'êha pandu ame'ê ke Juã tĩ, aja mujekwa tĩ.) So'o pirer pe ixu'a rupi pukwar. Tukuxixik mixir ame'ê ke a'e u'u. Eir namõ u'u tĩ.

⁵ Jerusarê ok ta ngi heta uhyk uwyr ixoty. Jundêi ywy ngi uhyk uwyr ixoty tĩ. Jondã y rake rupi ixo ame'ê ta uhyk uwyr ixoty tĩ.

⁶ Tupã pe kuja a'eta pandu:

—Ma'e jaka'u te'eha ke jama'ema'e. Jande py'a ngi ame'ê ke ejuhyk — aja a'eta ipe.

Aja pandu ame'ê ta ke Juã mujahuk. Jondã y pe mujahuk.

⁷ Parise ta Juã koty uhyk uwyr tĩ. Sanduse ta uhyk uwyr ehe tĩ. Ame'ê ta Moise je'êha mu'e ame'ê ta ke a'eta. Johu pandu ipe:

—Jande ke emujahuk. Tupã kotyhar ta aja jaxo tar katu tĩ — aja Juã pe.

Ame'ê ke Juã ukwa rahã, pandu a'eta pe:

—Kupixa amõ hapya rahã, tata ngi mbói ujan oho. Aja mbói aja pehẽ tĩ. Aja Tupã mupyraraha ngi pehem tar katu. Ipy'a ym ehe ame'ê ta ke Tupã mupyrara ta. Ame'ê mupyraraha ngi pehem peho aja pehẽ pe amõ pandu my. Anĩ. Pehem ym ta.

⁸ Mã peja ma'e katu ame'ê ke pema'ema'e. Aja rahã, ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar, aja ngã pe pemujekwa ta kÿ. Aja rahã jõ, Tupã mupyraraha ngi pehem ta.

⁹ —“Amarã riki jande ramõi, a'erehe Tupã kotyhar ta ke jande. (A'erehe jande ke Tupã mupyrara ym ta)” aja pekwaha naĩ. Anĩ. Pehem ym ta tĩ. Pesarahã! Ko apandu pehẽ pe. Tupã putar rahã, peme'ê ita ta ngi Amarã rainõ ta ke a'e muhem ta. Pehẽ ke ombor, pe, pehẽ renda ke pe amõ ta ke muhem ta. (Aja rahã, kuja mujekwa. Tupã pyrãtã

te hũ. A'e putar rahã, je'êha rupi amõ awa pyahu ame'ẽ ta ke a'e muhem ta. Hendu katu ehe, ame'ẽ ta ke muhem ta, aja mujekwa katu.)

¹⁰ —Ma'eywa jaxer rahã, ame'ẽ i'y ke amõ mondok ta. Pe, ame'ẽ myra ke amõ hany. Pesarahã! Ji riki hapo rake ihĩ. (Aja rahã, mondok tate, aja mujekwa katu.) Aja ngã tĩ. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e ixo rahã, ame'ẽ ta ke Tupã mupyrara hũ ta. (I'y mondok, ame'ẽja saka.) Pesarahã! Ji pehĩ aja ngã ke a'e mupyrara tate tĩ.

¹¹ Y pe pehẽ ke ihẽ amujahuk. Aja rahã, ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar aja ihẽ amujekwa amõ ta pe. Pesarahã! Ihẽ raikwer rupi amõ uwyr ta. A'e riki pehẽ ke Tupã'ã namõ mujahuk ta. Tata namõ aja tĩ. Mujahuk ta pehẽ ke tĩ. Ihẽ 'ar koty te we ipy'a hãtã te ha a'e. Katu te ame'ẽ ke a'e, a'erehe ima'e miasu aja ihẽ axo rahã, ihẽ katu ym ihẽ jupe ihẽ.

¹² Ahúi aja me'ẽ ngi ipirer ke amõ ombor rahã, urupen py'a pe mukatak. Ywate ombor. Aja ixurer ke ombor. Pe, ixurer matyr rahã, upa katu te tata pe ombor ta. Upa ukwái ta. Pe, ahúi aja me'ẽ ke matyriha renda pe matyr ta. Aja riki awa ta ke tĩ. Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta ke Tupã mupyrara tate. Tata keruhũ renda pe mupyrara hũ ta. (Ixurer ke ukwái ta, ame'ẽja saka.) Tupã rehe ipy'a katu ame'ẽ ta jõ ixoty a'e mujy'ar ta. Inamõ ixo ta — aja Juã pandu. (“Tupã'ã namõ mujahuk ta” aja pandu rahã: “Tupã'ã ke muwyr ta” aja mujekwa. “Tata namõ mujahuk ta” aja pandu rahã: “Mupyrara ta” aja mujekwa.)

Jesu ke Juã mujahuk

(Mak 1.9-11; Ruk 3.21-22; Juã 1.31-34)

¹³ Jondã y rake Juã ixo rĩ. Arahã Jesu uhyk oho ehe. Ngariréi ywy ngi Jesu uhyk uwyr ehe. Pandu:

—Ihẽ ke emujahuk — aja Juã pe.

¹⁴ —Anĩ. Ihẽ ke nde riki eremujahuk ta me'ẽ te'e. Nde ke ihẽ amujahuk, anĩ riki — aja Juã pandu.

¹⁵ Pe, Jesu pandu ipe:

—Anĩ. Katu riki. Ihẽ ke emujahuk! Aja rahã, Tupã putar ame'ẽ ke jama'e ta — aja.

Juã pandu ipe:

—Hã — aja.

(Pe, Jesu ke mujahuk.)

¹⁶ Upa Juã mujahuk rahã, pahar y ngi Jesu uhem oho. Pe, ywa riki pirar, ame'ẽja saka Juã usak. Tupã'ã wyjy uwyr ehe ame'ẽ ke rehe a'e usak. Pykahuran aja saka Jesu rehe wyjy uwyr.

¹⁷ Pe, ywa ngi panduha uwyr:

—Peme'ẽ ihẽ ra'yr. Ihẽ apy'a katu ehe ame'ẽ ke a'e. Ihẽ ke a'e muhury katu — aja Jesu rehe har pandu.

4

Jesu ke Satana manga manga tipe (ãjã ramũi a'e)

(Mak 1.12-13; Ruk 4.1-13; Emberéu 2.18; Emberéu 4.15)

¹ Ajame'ẽ ke awa nixói te ame'ẽ pe Jesu ke Tupã'ã muhyk raho. Ma'e ka'u te'eha ke Jesu ma'e, ame'ẽ ke Satana putar tipe. (Ãjã ramũi a'e.) Ame'ẽ ke a'e manga manga tipe.

² Mokõi awa pypa hetaha (40) wera rahã, ma'e ke Jesu u'u ym te. A'erehe myjahy te hũ.

³ Pe, Satana uhyk ehe. Pandu ipe:

—Tupã ra'yr nde. Kome'ẽ ita ra'yr ta pe kuja epandu: “Mbeju wan ewak. A'u ta” aja ita ra'yr ta pe — aja Jesu pe.

⁴ Jesu pandu:

—Anĩ. Ita ke mbeju wan amuruwak ym ta. Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ tĩ:

“Marã ka ym humi'u namõ jõ amõ ixo katuha.

Tupã pandu ame'ẽ ke namõ amõ ixo katu ta tĩ” aja riki panduha ihĩ — aja Satana pe.

⁵ A'engi Jerusarẽ ok ta pe Jesu ke Satana raho. Ok ta katu te ame'ẽ ke aja ngã ukwa. A'ep uhyk rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ kupe 'ar pe raho. (Ame'ẽ renda kupe ipe katu.) Ywatehar te ame'ẽ pe raho. Ame'ẽ renda kupe rymy'y rehe muhyk raho.

⁶ Pe, pandu ipe:

—Tupã ra'yr nde. Sengi epor eho. Ywy rehe e'ar ekwa rahã, ahy ym ta nde pe. Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ:

“Ima'e je'ẽha rahoha ta pe Tupã pandu ta: ‘Pepyhik peho!’ aja riki.

Aja rahã, nde po rehe a'eta pyhyk ta. Aja rahã, nde py ke ita rehe nde eretukwa ym ta. Nde eremahy ym ta tĩ.”

Aja panduha ihĩ. (A'erehe sengi nde erepor rahã, ahy ym ta nde pe) — aja Satana pandu ipe.

⁷ Pe, Jesu pandu:

—Anĩ. Apor ym ta. Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ tĩ:

“Tupã riki jandema'e sawa'e te. Ima'e katuha ke mã peja te'e emanga ym” aja panduha ihĩ — aja Jesu.

⁸ A'engi ywy'ã keruhũ 'ar pe Jesu ke Satana muhyk raho. Kome'ẽ ywy keruhũ rupi heta te hũ kapitã keruhũ ta ixo. Amõ amõ ywy pe ixo. Upa katu te ame'ẽ ke pahar Jesu pe Satana mujesak. Usak rahã, katu te hũ, aja ukwa.

⁹ Pe, a'e pandu:

—Ihẽ rehe nde py'a nde eremoĩ moĩ katu rahã, upa katu te jasad ramõ ame'ẽ ke nde pe ihẽ amuwyr ta. Nde rehe upa ame'ẽ ta hendu katu ta — aja Jesu pe.

¹⁰ Pe, Jesu pandu:

—Anĩ. Aja ym ta ihẽ. (Nde rehe ihẽ py'a amoĩ moĩ ym te ta.) Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ:

“Tupã rehe jõ nde py'a nde eremoĩ moĩ katu.

A'e riki sawa'e te. A'e ke rehe jõ ehendu katu” aja panduha ihĩ.

—A'erehe ihẽ ngi eho! Nde rehe ihẽ ahendu ym te ta — aja Satana pe.

¹¹ A'erehe Satana oho ingi. Pe, Tupã je'ẽha rahoha ta wyjy uwyr ehe, Jesu rehe. Usak katu uwyr ehe.

Ngariréi ywy rupi Tupã je'ẽha ke Jesu pandu pandu oho

(Mak 1.14-15; Ruk 4.14-15)

¹² Kyndaha pe Juã ke amõ ta kynda raho. Arahã Ero kapitã a'e. (Ngariréi ywy pe har tama'e kapitã a'e.) Juã pandu ipe: “Nema'e ma'eha katu ym” aja ipe. A'erehe kyndaha pe Juã ke Ero kynda. “Juã ke kapitã kynda.” Ame'ẽ ke Jesu pe amõ ta pandu oho. Ame'ẽ ke rehe hendu rahã, amõ ywy pe Jesu oho. Ngariréi ywy pe oho.

13 Ame'ẽ ywy rehe Nasare ok ta ihĩ. A'ep Jesu pyta tar ym. A'erehe Kapana'ũ ok ta pe a'e pyta oho. Ypa rake ame'ẽ ok ta ihĩ. Ypa rer Ngariréi. Ame'ẽ ok ta wajar Semurõ ywy rake ihĩ. Wajar Natari ywy rake ihĩ tĩ.

14 Kapana'ũ ok ta pe Jesu pyta rahã, yman Isai mupinim ame'ẽ ke uhyk. Ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke Isai. Kuja a'e mupinim:

15-16 “Weraha keruhũ rehe Semurõ ywy pe har ta usak ta. (Aja rahã, Tupã rehe har ukwa ta.)

Natari ywy pe har ta aja tĩ. Weraha keruhũ rehe usak ta tĩ. Ngariréi ywy pe har ta aja tĩ. Weraha keruhũ rehe usak ta tĩ. (Aja rahã, ame'ẽ pe har ta Tupã rehe har ukwa ta tĩ.)

Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta ixo a'ep. Tupã rehe har a'eta ukwa ta tĩ.

Y ruwái, Jondã ruwái koty ame'ẽ ywy ta ihĩ. Ame'ẽ rupi awa rape asa oho.

Y ramõi koty awa rape oho ixo. Upa ame'ẽ ywy pe har ta ukwa ym ma'e. Tupã rehe har ukwa ym te, aja ixo ame'ẽ ta ke a'eta.

Apo upa ame'ẽ ta pe Tupã rehe har amõ mujekwa ta. Ipy'a upak aja saka wera katu te hũ ta” aja Isai mupinim. (A'ep Tupã rehe har Jesu mu'e, a'erehe Tupã rehe har ukwa katu ta.)

17 Kapana'ũ ok ta pe oho. A'engi kuja Jesu pandu:

—Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e muwyr. Kapitã keruhũ aja mu'am ame'ẽ ke. A'erehe peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Ixoty pehẽ py'a pemu-ruwak. Aja rahã, ehe har pekwa katu ta — aja ngã pe Jesu pandu.

Pira pyhyk ame'ẽ ta ke Jesu mujy'ar
(Mak 1.16-20; Ruk 5.1-11)

¹⁸ Ypa rymy'y rupi Jesu wata oho ixo, Ngariréi ypa rymy'y rupi. Mokõi sawa'e ta pira pyhyk ixo. Ame'ẽ ta rehe usak. Mokõi imu namõ ixo. Her Simã. [“Petu” aja amõ her tĩ.] Imu rer Andere. Kyhapari pe pira ke a'eta pyhyk ixo.

¹⁹ A'eta pe Jesu pandu:

—Pira ke pepyhyk pexo. Apo har anĩ. Amõ kotyhar ta. Pehẽ ke ihẽ amu'e ta. A'erehe amõ ta py'a ke Tupã koty pemuruwak ta pexo kÿ. (Pira pepyhyk, ame'ẽja saka.) A'erehe ihẽ namõ peho 'y — aja mokõi sawa'e ta pe.

²⁰ Pe, pahar jarusu keruhũ hijar oho. Pe, Jesu namõ a'eta oho.

²¹ A'engi oho we rahã, amõ mokõi imu ta rehe Jesu usak. Tian rehe a'e usak, imu namõ. Imu rer Juã. Semende ra'yr ta ke ame'ẽ ta. Jarusu keruhũ pe ipái namõ kyhapari a'eta mukatu uĩ. Jesu pandu:

—Ihẽ namõ peho 'y — aja riki.

²² Pe, pahar jarusu keruhũ hijar oho. Ipái ke a'eta hijar oho tĩ. Pe, Jesu namõ mokõi imu ta oho.

Tupã rehe har Jesu mu'e
(Ruk 6.17-19)

²³ Upa Ngariréi ywy rupi Jesu wata oho. Inamõ ixo ame'ẽ ta oho tĩ. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe a'e mu'e. Kuja myrandu katu ke a'e mu'e mu'e. “Ma'e peka'u te'eha pema'ema'eha ke pehijar. Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak. Tupã putar aja pexoha pyahu aja pexo katu. Aja rahã: ‘Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ’ aja a'e pandu ta” aja mu'e. Upa katu te ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu tĩ.

²⁴ Amõ ywy rupi Jesu rehe har ngã pandu pandu oho. Si ywy rupi pandu oho. A'erehe upa ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke ngã raho ipe. Upa ame'ẽ ta ke mukatu. Ko ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ta ke raho ipe. Manõ manõ ixo ame'ẽ ta ke raho ipe tĩ. Upa jupyrãtã rãtã ame'ẽ ta ke raho ipe tĩ. Upa katu te ame'ẽ ta ke mukatu.

²⁵ Heta ngã inamõ wata wata oho ixo. Heta ngariréi ywy pe har ta inamõ wata wata oho ixo tĩ. Jande popa ok ta ngi amõ ta wata wata oho ixo. Heta Jerusarẽ ok ta pe har ta inamõ wata wata oho ixo tĩ. Heta jundéi ywy pe har ta aja tĩ. Jondã y ruwái kotyhar ta aja tĩ. Inamõ wata wata oho ixo tĩ.

5

*Ywy'ã rehe ihĩ rahã, Jesu mu'e ame'ẽ rehe har
(Ruk 6.20-23)*

¹ Heta te hũ ngã rehe Jesu usak. A'erehe ywy'ã rehe jupir oho. A'ep wapyk. Ixotyhar ta juramã jy'ar tĩ.

² Pe, ame'ẽ ta ke a'e mu'e.

*Myja me'ẽ rahã hury katu my
(Ruk 6.20-23)*

³ Pe, kuja Jesu pandu:
—“Tupã rehe har jakwa ym jande” aja ukwa ame'ẽ ta mã peja hury katu ixo. Ixotyhar ta aja muruwak ta. Pe, inamõ ixo ta, a'erehe mã peja hury katu ixo.

⁴ Ma'e ka'u te'eha ke amõ ta ma'ema'e, a'erehe pyai ixo. Jixi'u tĩ. Ame'ẽ rehe har Tupã pe pandu. Aja rahã, Tupã ipy'a jywyr ta a'eta rehe. A'erehe mã peja hury katu ixo.

5 “Jande katu te jande” aja ym pandu ame'ẽ ta mã peja hury katu ixo.

Ma'e ke Tupã pandu katu, ame'ẽ ke a'eta pe a'e muwyr ta. Katu ame'ẽ ke muwyr ta.

6 Amõ myahy rahã, ma'e ke u'u ta. Jyngwéi rahã, y ke u'u ta tĩ. Aja Tupã putar ame'ẽ ke amõ ma'e tar katu te rahã, ame'ẽ ta riki hury katu te ame'ẽ ta ke a'eta.

Upa ame'ẽ ta putar ame'ẽ ke Tupã muwyr katu ta.

7 Amõ ta rehe amõ ta pyrara usak rahã, ame'ẽ riki hury katu ame'ẽ ta ke a'eta.

Ame'ẽ ta rehe Tupã pyrara usak katu ta tĩ.

8 Ipy'a juhyk, aja ixo ame'ẽ ta riki hury katu ame'ẽ ta ke a'eta.

Tupã namõ a'eta ixo ta.

9 Jumaiha ke mukatu ame'ẽ ta riki hury katu ame'ẽ ta ke a'eta.

Ame'ẽ ta pe Tupã pandu ta: “Pehẽ riki ihẽ ra'yr ta” aja riki. A'erehe ame'ẽ ta rehe a'e usak katu ta.

10 Tupã putar ame'ẽ ke amõ ta ma'ema'e rahã, ame'ẽ ta ke amõ ta mupyrara. Aja rahã, ame'ẽ ta riki hury katu ame'ẽ ta ke a'eta. Tupã kotyhar ta ke a'eta aja mujekwa. A'erehe ma'e katu ame'ẽ ke Tupã muwyr ta a'eta pe.

11-12 —Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ. A'erehe pehẽ rehe har amõ ta juru ai. Mupyrara ta tĩ. Pehẽ rehe har te'e pandu tĩ. Upa aja rahã, pehẽ rury katu pexo. Ywa pe ma'e katu ame'ẽ ke pehẽ pe Tupã me'ẽ ta, a'erehe mã peja pehẽ rury katu pexo apo. Pesarahã! Yman Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ke amõ ta mupyrara hũ tĩ. Se pehẽ nixói rahã, ame'ẽ

ymanihar ta ke amõ ta mupyrara hũ. A'erehe ame'ẽ ymanihar ta aja pehẽ ke ngã mupyrara ta apo tĩ. Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ, a'erehe mupyrara ta pehẽ ke tĩ — aja Jesu pandu.

Jukyr aja saka pehẽ. Weraha aja saka tĩ.
(*Mak 9.50; Ruk 14.34-35*)

¹³ Jesu pandu tĩ:

—Jukyr riki ma'e ke muhe'ẽ katu. Pe, jukyr ngi he'ẽha kanim rahã, marã ka ym he'ẽha amõ mujywyr ehe. Jaxer riki. Ombor riki awa. Pe, amõ pyrũ ehe. A'erehe jukyr katu aja katu pexo. “Pehẽ katu” aja Tupã ukwa. Pe, katuha ke pehijar rahã, jaxer riki pehẽ. Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta aja pejumuruwak tĩ. Katu ym aja.

¹⁴ Tupã rehe har pemujekwa amõ ta pe, a'erehe kome'ẽ ywy keruhũ pe ma'e muweraha aja saka pehẽ.

—Ywy'ã keruhũ 'ar pe ok ta ihĩ rahã, upa ngã usak katu ehe. Aja saka pehẽ. Tupã kotyhar ta ke pehẽ. A'erehe katu ame'ẽ ke pema'ema'e, ame'ẽ ke rehe upa amõ ta usak katu.

¹⁵ —Araparin ke amõ muwera rahã, kúi wyr pe jupyk ym. Ywate henda 'ar pe amõ moĩ. Aja rahã, muwera katu, pe, usak katu ma'e ke amõ.

¹⁶ Aja weraha aja saka pehẽ tĩ. Aja rahã, katu ame'ẽ ke jõ pema'ema'e, ame'ẽ ke ngã pe pemujekwa. Ame'ẽ ke rehe a'eta usak rahã, jande pái keruhũ pe a'eta pandu ta: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke” aja. A'e riki ywatehar ke — aja Jesu pandu.

Moise je'ẽha rehe har

¹⁷ Ngã pe Jesu pandu tĩ:

—Moise je'ēha ke ihē amukanim ajur, aja pekwaha naī. Anī. Amukanim ym ta. Ymanihar Tupā je'ēha pandu ame'ē ta mu'e ame'ē ke ihē amukanim ajur tī, aja pekwaha naī tī. Anī. Upa ame'ē ke amukanim ym ta tī. Upa ame'ē mu'e ame'ē ke ihē amuhyk katu te ta kŷ.

¹⁸ Moise je'ēha mu'e ame'ē ke mukanim ym te ta awa. Ywa pehī rahā, marā ka ym amō mukanīha. Upa katu te ame'ē mu'e ame'ē ke amō hendu katu ta me'ē te'e. Kome'ē ywy keruhū kohī rahā, aja tī. Marā ka ym Moise je'ēha mu'e ame'ē ke amō mukanīha. 'Ar rehe angaha uhyk rahā, Moise je'ēha upa ta.

¹⁹ Arahā Tupā namō jaxo ta, a'erehe arahā Moise je'ēha upa. A'erehe ihē apandu pehē pe. Amō riki Moise je'ēha rehe hendu katu. Ame'ē riki katu te ame'ē ke a'e. Amō ta ke mu'e: “Pehendu katu ehe tī” aja. Ame'ē riki katu te tī. Tupā ixo ame'ē pe ixo ta rahā, a'e riki katu te aja Tupā mujekwa ta.

—Amō ta anī. Upa katu te Moise je'ēha rehe amō hendu ym. Pe, amō ta pe pandu: “Pehendu ym ehe tī” aja mu'e. Ame'ē riki Tupā renda rehe ta'yr te mi katu ame'ē ke a'e.

²⁰ Myja katu ame'ē ke amō ma'ema'e my? Ame'ē ke Moise je'ēha mu'e. Ame'ē ke amō ma'ema'e. Aja rahā: “Pehē katu” aja sawa'e ta pandu. Ame'ē ke a'eta putar. Parise ta aja tī. Katu ame'ē ke ma'ema'e tī. Aja rahā: “Pehē katu” aja sawa'e ta pandu. Ame'ē ke putar katu tī.

—Pehē anī. Tupā putar aja katu ame'ē ke pema'ema'e rahā jō, Tupā ixo ame'ē pe peho katu ta. Aja Tupā putar ame'ē ke pema'ema'e rahā:

“Pehẽ katu” aja Tupã pandu. Ame'ẽ ke peputar katu. A'erehe katu ame'ẽ ke pema'ema'e katu — aja Jesu pandu.

Pahar ka'u te'eha ma'eha ke amõ mukatu ta me'ẽ te'e

(Ese 4.26; Tian 1.19-20; 1 Juã 2.11)

²¹ (Ma'e ke amõ ipy'a pe ukwa ukwa ixo, ame'ẽ ke amõ ma'e te, aja Jesu mujekwa.) A'erehe a'e pandu tĩ:

—Ymanihar panduha ke pekwa. Kuja riki. “Amõ ke ejukwa ym. Amõ ke jukwa rahã, ame'ẽ ke amõ ta mupyrara ta tĩ” aja riki.

²² Apo amõ kotyhar. Apo pehẽ pe ihẽ apandu: “Amõ rehe amõ parahy rahã, ame'ẽ ke a'e jukwa” ame'ẽja saka. Aja rahã, ame'ẽ ke amõ ta mupyrara ta tĩ. Pe, amõ pe amõ pandu: “Katu ym nde” aja. Aja pandu rahã, ame'ẽ ke kapitã ta mupyrara ta. Pe, amõ pe amõ pandu: “Jaxer ai te'e nde” aja. Aja rahã, ame'ẽ ke tata keruhũ renda pe Tupã mupyrara ta tĩ.

²³⁻²⁴ A'erehe kuja katu. Tupã rehe nde py'a nde eremoĩ moĩ rahã, ma'e ke Tupã pe nde ereme'ẽ. Ame'ẽ ke jumu'eha renda keruhũma'e myrape 'ar pe nde erehapy ta. Upa ukwái ta. Ame'ẽ ke nde erehapy tate rahã, kuja nde erekwa ere'am: “Éi! Ihẽ rehe amõ parahy. Aharái riki” aja. Aja rahã, ame'ẽ ne rymba nde erehapy ame'ẽ ke ehijar py. Myrape ruwa koty emapyk, pe, parahy ame'ẽ koty eho. Pahar eho. Pe, emukatu. Upa rahã jõ jumu'eha renda keruhũ pe ejywyr eho. Pe, ma'e ke Tupã pe hany katu. Aja nde py'a emoĩ moĩ katu

ehe, Tupã rehe. (Aja rahã jö nde rehe Tupã ipy'a jywyr katu ta tĩ.)

²⁵ Nde pe amõ pandu: “Tamatarer ke ihẽ pe nde emujywyr ym. Kapitã pe nde ke ihẽ araho ta” aja. Aja nde pe pandu rahã, kapitã koty inamõ nde ereho erexo rahã, pahar inamõ pangariha ke emukatu. Kapitã rehe nde erehyk ym rahã we, pangariha ke emukatu. Tamatarer ke emujywyr ipe. Anĩ rahã, kapitã rehe nde erehyk rahã, kapitã pe nde ke ne ruwajan mondo ta. A'engi sonda ta pe nde ke kapitã mondo ta. A'engi kyndaha pe nde ke sonda ta kynda ta raho.

²⁶ Apandu katu nde pe. A'ep nde erepyta katu ta. Marã ka ym nde erehemihã ingi. Upa katu te tamatarer ke nde eremujoywyr ym rahã, marã ka ym nde erehemihã. A'erehe kapitã rehe uhyk ym rahã we, emukatu – aja Jesu pandu.

(A'erehe amõ ta namõ katu aja pexo. Aja Tupã namõ katu aja pexo tĩ. Aja rahã, mupyraraha renda pe peho ym ta tĩ. Kyndaha ngi uhem ym, ame'ẽja saka ame'ẽ.)

Amõ rehe peka'u te'e ym pexo

(Matéu 18.8-9; Mak 9.43-48)

²⁷ (Ma'e ke amõ ipy'a pe ukwa ukwa ixo rahã, ame'ẽ ke ma'e te, aja Jesu mujekwa tĩ.) A'erehe a'e pandu tĩ:

–Yman pandu ame'ẽ ke rehe pehendũ. Kuja riki. “Amõ sawa'e rehe eka'u te'e ym. Amõ kũjã rehe eka'u te'e ym tĩ” aja.

²⁸ Apo amõ kotyhar. Apo pehẽ pe ihẽ apandu katu. Kũjã rehe amõ usak, pe, ipy'a pe ka'u te'e

ehe. Aja rahã, amõ kũjã namõ jumusarái aja tĩ. Katu ym aja.

²⁹ A'erehe kũjã rehe nde eresak, pe, a'engi ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e rahã, katu ym. Esak ym. Nde reha ejo'ok, pe, ame'ẽ ke embor, ame'ẽja saka. Esak ym. Nde eresak, pe, nde ereka'u te'eha ke nde erema'e, a'erehe mupyraraha renda pe nde ke Tupã ombor ta. Nde reha nde erembor, ame'ẽja saka esak ym. Ema'e ym ma'e nde ereka'u te'eha ke. Ame'ẽ riki i'ar koty te we katuha.

³⁰ –Nde po pe te'e ma'e ke nde erema'e. Aja ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e rahã, nde po pe ema'e ym. Nde po emondok, pe, ame'ẽ ke embor, ame'ẽja saka. Nde po pe ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e, a'erehe mupyraraha renda pe nde ke Tupã ombor ta rahã, katu ym. Nde po embor, ame'ẽja saka exo. Ema'e ym ma'e nde ereka'u te'eha ke. Ame'ẽ riki i'ar koty te we katuha – aja Jesu pandu.

Hakehar ke hijar ym ta me'ẽ te'e

(Matéu 19.9; Mak 10.11-12; Ruk 16.18)

³¹ (Te'e hakehar ke sawa'e hijar rahã, katu ym. Aja Jesu mu'e tar katu.) A'erehe kuja a'e pandu:

–Yman kuja panduha ihĩ tĩ: “Hakehar ke sawa'e hijar rahã, paper rehe a'e mupinim: ‘Nde ke ihẽ aputar ym apo. Ahijar ta nde ke apo’ aja. Ame'ẽ ke hakehar pe me'ẽ. Pe, hijar” aja riki.

³² Apo amõ kotyhar. Apo pehẽ pe ihẽ apandu katu. Hakehar riki ka'u te'e ym amõ rehe. Ame'ẽ ke ixawa'e hijar rahã, katu ym ixawa'e ma'eha. Pe, ame'ẽ kũjã ke amõ sawa'e pyhyk rahã, ixawa'e aja ym ame'ẽ namõ kũjã jumusarái. Katu ym aja.

Pe, ame'ẽ sawa'e riki hakehar aja ym ame'ẽ namõ jumusarái tĩ. Katu ym aja. Ixawa'e py katu ym ame'ẽ ke ma'e — aja Jesu pandu.

*Ma'e ke pandu ame'ẽ ke ma'e ta me'ẽ te'e
(Tian 5.12)*

³³ (Ma'e ke amõ pandu rahã, ame'ẽ ke ma'e ta me'ẽ te'e. Aja Jesu mu'e tar katu.) A'erehe a'e pandu tĩ:

—Yman amõ ta pe jande ramõi ta pandu ame'ẽ ke rehe pehendu. Kuja riki: “Tupã ruwa koty aja saka nde erexo. A'erehe ma'e ke nde erepandu ame'ẽ ke ema'e katu. Ame'ẽ panduha emukanim ym” aja pehendu.

³⁴ Apo amõ kotyhar ihẽ apandu. “Ma'e ke nde erepandu ame'ẽ ke nde erema'e katu. Ame'ẽ jõ. Ma'e ruwa koty aja saka nde erexo, aja ym ekwa exo.” Kuja pepandu ym tĩ.

“Ywa pehĩ aja pekwa katu, a'erehe jetehar te japandu” aja pepandu ym.

—Pesarahã! Ywa riki Tupã renda ke. A'erehe: “Ywa pehĩ, jetehar te japandu, aja pekwa” aja pepandu ym tĩ.

³⁵ Ywy keruhũ rehe har aja tĩ. Kome'ẽ ywy keruhũ Tupãma'e ke tĩ. Ipy moĩha aja saka ipe. A'erehe:

“Kome'ẽ ywy keruhũ kohĩ, a'erehe jetehar te japandu” aja pepandu ym.

—Jerusarẽ ok ta aja tĩ. Sawa'e te renda ke ame'ẽ. A'erehe:

“Jerusarẽ ok ta kohĩ. A'erehe jetehar te japandu, aja pekwa” aja pepandu ym tĩ.

³⁶ —Nde pyahu rahã, marã ka ym nde ra nde eremutuwyriha. Marã ka ym nde eremutamũiha. Nde tamũi rahã, marã ka ym nde ra nde eremupihũha. Marã ka ym nde eremupyahuha. A'erehe kuja epandu ym:

“Ihẽ ãkã kohĩ aja pekwa katu. A'erehe jetehar te apandu, aja pekwa tĩ” aja epandu ym.

³⁷ —Kuja jõ epandu katu: “Jetehar te ke apandu. Ihẽ ama'e katu ta” aja. Anĩ rahã: “Anĩ. Ihẽ ama'e ym ta” aja jõ katu. Kuja amõ we nde erepandu: “Jetehar te ihẽ apandu ym rahã, ihẽ ke Tupã mupyrara ta” aja nde erepandu rahã, ame'ẽ riki Satana ngi uhem, ame'ẽja saka. Katu ym aja. (A'erehe aja epandu ym. Satana riki te'e pandu ame'ẽ ke a'e. Ājã ramũi a'e. Aja te'eha te'e pandu ame'ẽ ke a'e) — aja Jesu pandu.

*Mã peja mupyraraha pemujywyr ym
(Ruk 6.29-30)*

³⁸ A'e pandu tĩ:

—Yman pandu ame'ẽ ke rehe pehendu. Kuja riki. “Nde reha ke amõ mupuk rahã, ima'e ke emupuk eho tĩ” aja. “Nde rãi ke amõ mupen rahã, ima'e ke emupen eho tĩ” aja riki.

³⁹ Apo amõ kotyhar. Apo pehẽ pe ihẽ apandu katu. Nde ke amõ mahy rahã, aja juja katu te nde emujywyr ym te ipe. Nde ruwa ke amõ nupã rahã, aja emujywyr ym te ipe tĩ. Mã peja nde ruwa wajar ke a'e nupã tĩ.

⁴⁰ Kapitã ruwa koty nde ke amõ raho, pe, pandu: “Tamatarer mujywyr ym kome'ẽ. Ima'e kamixa ihẽ aputar” aja ipe. Pe, kapitã pandu: “Ere. Ejo'ok!” A'erehe nema'e kamixa ke jo'ok nengi.

Aja rahã, amõ we eme'ẽ ipe. Nema'e xirur te'e me'ẽ ipe tĩ.

⁴¹ —Pe, nde pe sonda pandu: “Ihẽma'e sak ke eraho ihẽ pe” aja. Aja peteĩ kiro met nde ererahoha pandu rahã, amõ we eraho. Mokõi kiro met eraho.

⁴² Ma'e ke nde pe amõ pandu: “Ihẽ pe emuwyr” aja. Aja rahã, eme'ẽ ipe. Pe, amõ pandu nde pe: “Kome'ẽ araho ta. Pahar ihẽ amujywyr ta” aja. Aja rahã, nde erepandu ipe: “Ere. Eraho” aja riki — aja Jesu pandu.

Nde ruwajan rehe nde erepy'a katu

(Ruk 6.27-28; Ruk 6.32-36; Ruk 23.24; At 7.60; Hom 12.14; Hom 12.17-21)

⁴³ A'e pandu tĩ:

—Yman pandu ame'ẽ ke pekwa. Kuja riki. “Nde rehe katu ame'ẽ ta rehe nde erepy'a katu” aja. Amõ we pehẽ ramõi ta je'ẽha pekwa: “Ne ruwajan rehe eparahy exo” aja pehẽ ramõi ta pandu.

⁴⁴ Apo amõ kotyhar. Apo pehẽ pe ihẽ apandu katu. Pehẽ ruwajan ta rehe epy'a katu. Pehẽ ke mupyrara ame'ẽ ta rehe har Tupã namõ pepandu pandu katu: “Mã peja a'eta rehe esak katu” aja pepandu Tupã namõ.

⁴⁵ Aja rahã, pehẽ riki jande pái keruhũ ra'yr ta. A'e riki ywatehar ke a'e.

—Pesarahã! Katu ame'ẽ ta rehe warahy ke a'e muwera katu. Katu ym ame'ẽ ta rehe warahy ke a'e muwera katu tĩ. Juja katu te Tupã ma'eha. (Aja pehẽ tĩ. Upa katu te amõ ta pe katu ame'ẽ ke pema'ema'e tĩ.) Katu ame'ẽ ke amõ ma'ema'e ame'ẽ ta rehe aman ke a'e mungyr tĩ. A'erehe upa ma'eywa hury katu. Katu ym ame'ẽ ke amõ

ma'ema'e ame'ẽ ta rehe aman ke a'e mungyr tĩ. Juja katu te Tupã ma'eha. (Aja pehẽ tĩ. A'erehe upa katu te amõ ta pe katu ame'ẽ ke pema'ema'e tĩ.)

⁴⁶ —Pehẽ rehe ipy'a katu ame'ẽ ta rehe jõ pepy'a katu rahã, pehẽ pe ma'e katu ame'ẽ ke Tupã me'ẽ ym ta. Pesarahã! Jaxer ame'ẽ ta aja ma'e riki. Kapitã rehe tamatarer matyr ame'ẽ ta riki aja tĩ. Ipy'a katu ehe ame'ẽ ta rehe jõ a'eta ipy'a katu tĩ. Juja katu te mujywyr a'eta pe.

⁴⁷ Pehẽ rehe katu ame'ẽ ta namõ jõ pepandu rahã, marã ka ym pehẽ katuha. Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta aja tĩ. Ipy'a katu ehe ame'ẽ ta namõ a'eta pandu pandu katu tĩ. (A'erehe pehẽ ruwajan rehe pepy'a katu tĩ.)

⁴⁸ Jande pái keruhũ riki katu te me'ẽ ke. Ywatehar ke a'e. A'e aja amõ rehe pepy'a katu tĩ — aja Jesu pandu.

6

Ma'e ke me'ẽha rehe har

¹ A'e pandu tĩ:

—Tupã rehe pehẽ py'a pemoĩ moĩha ke rehe amõ ta usak, aja peputar. A'erehe amõ ta ruwa koty ma'e ke pema'e. Aja rahã: “Peme'ẽ katu” aja amõ ta pandu ta naĩ. Mã peja aja ym pehẽ. Amõ ta ruwa koty aja pema'e ym. Pema'e rahã, pehẽ pe ma'e katu ame'ẽ ke Tupã muwyr ym ta. Ywatehar ke a'e.

² —A'erehe ima'e ym te ame'ẽ pe ma'e ke nde ereme'ẽ rahã, ma'e tyapu ym ha rupi eme'ẽ. (Amõ ta ukwa ym ha rupi eme'ẽ.) Tyapu rahã, amõ ta nde rehe usak ta, aja nde erekwa. Usak rahã: “Mã! Katu peme'ẽ sawa'e” aja nde rehe har pandu

naĩ. Aja riki mokōi ukwaha ta ma'eha. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe ima'e ym te ame'ẽ pe tamatarer me'ẽ. Ame'ẽ ke rehe amō ta usak, aja a'eta putar. (Usak rahã: “Mã! Peme'ẽ katu” aja pandu naĩ.) Aja mokōi ukwaha ta putar.

—Awa rape rupi wata ixo rahã, ma'e ke me'ẽ rahã, aja tĩ. A'eta rehe amō ta usak, aja putar. Usak rahã, amō ta pandu ta: “Mã! Sawa'e katu” aja pandu naĩ. Ame'ẽ panduha jō riki ima'e ma'e katu ame'ẽ pyhykiha. Tupã anĩ. Ma'e ke ame'ẽ ta pe muwyr ym te. A'erehe mokōi nde erekwaha aja exo ym nde.

³ Ima'e ym te ame'ẽ pe ma'e ke nde ereme'ẽ rahã, amō ta ukwa ym ha rupi eme'ẽ. Nde rehe katu ame'ẽ ukwa ym tĩ. Aja rahã, katu.

⁴ Aja rahã, nde atu erekwa katu ta. Ima'e ym te ame'ẽ ukwa katu tĩ. Pehẽ mokōi jō ukwa katu. Amō ta ukwa ym ha rupi nde erema'eha ke rehe jande pái keruhũ usak ta tĩ. Pe, a'e riki nde pe ma'e katu ame'ẽ ke muwyr ta — aja Jesu pandu.

Myja me'ẽ Tupã namō pandu pandu rahã, katu my

(Ruk 11.2-4)

⁵ A'e pandu tĩ:

—Mokōi ukwaha ta Tupã namō pandu pandu rahã, a'eta rehe amō ta usak, aja a'eta putar. A'erehe jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe Tupã namō pandu pandu rahã, a'eta pu'am, pe Tupã namō pandu pandu. Awa rape rupi ixo rahã, Tupã namō pandu pandu tĩ. Aja rahã, a'eta rehe amō ta usak, aja ukwa. A'eta rehe amō ta usak rahã, pandu: “Mã! Sawa'e ta katu” aja naĩ. Ame'ẽ

panduha jō riki ima'e ma'e katu ame'ẽ pyhykiha. A'eta pe Tupã riki muwyr ym te ta ma'e ke. A'erehe Tupã namō pepandu pandu rahã, mokōi pekwaha ym pehē.

⁶—Tupã namō nde erepandu pandu rahã, kapy pe eho. Hukwen ke ekynda. Pe, jande pái keruhũ namō epandu pandu katu. Nde rehe usak ym awa. Pe, amō ta ukwa ym ha rupi Tupã namō nde erepandu pandu rahã, nde rehe jande pái keruhũ usak katu ta. Pe, ma'e katu ame'ẽ ke nde pe a'e muwyr ta.

⁷Tupã namō pepandu pandu rahã, amō we amō we aja ym pepandu pandu inamō. Aja riki Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta pandu pandu. Ima'e tupã namō a'eta pandu pandu rahã, i'i pandu pandu. Aja rahã, tupã hendu ta aja ukwaha naĩ.

⁸Ame'ẽ ta aja ym pehē. Tupã namō pepandu ym rahã we, upa a'e ukwa katu. Ma'e ke pehēma'e nixói te, ame'ẽ ke a'e ukwa katu. A'erehe ame'ẽ rehe har i'i ym inamō pepandu.

⁹Tupã namō pepandu rahã, kuja pepandu: Jande pái keruhũ! Ywa pe har ke nde. Nde rehe har amō hendu rahã, mã peja pandu: “Mã katu te” aja.

¹⁰Nema'e jetehar te ke rehe upa katu te awa ta hendu katu ta, ame'ẽ angaha ke rehe ihē aharō hũ axo.

Nde ereputar ame'ẽ ke ywa pe har ta ma'ema'e katu. Aja mã peja kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta aja tĩ. Ma'ema'e katu tĩ.

¹¹Kome'ẽ wera rahã, jande mi'u ke ja'u ta, ame'ẽ ke jande pe emuwyr.

12 Jande pe ma'e ka'u te'eha ke amõ ta ma'e rahã, ame'ẽ ta rehe jande py'a jamujywyr ta. Aja jamujywyr jaxo rahã, jande rehe nde py'a emujywyr katu tĩ. Ma'e jaka'u te'eha ke jama'ema'e. Jande rehe nde py'a emujywyr katu tĩ.

13 Ma'e jaka'u te'eha ke jama'e tar katu rahã, ame'ẽ ke jande py'a ngi emukanim. Aja rahã, jama'e ym ta.

Jande ke Satana manga tar katu rahã, a'e ke jande ngi emujan katu.

[Nde riki kapitã keruhũ te. Upa katu te ma'e ke nde eremuhendu katu nde juehe. A'erehe nde rehe hendu katu.

Pyrãtã te hũ ame'ẽ ke nde.

Katu te hũ ame'ẽ ke nde tĩ.

Aja te'e ta nde erexo tĩ.

Amen. A'e tỹ.]

—Upa aja Tupã namõ pepandu pandu katu.

14 Pehẽ pe ma'e ka'u te'eha ke amõ ma'e rahã, pehẽ py'a pemujywyr katu ehe. Aja rahã, pehẽ rehe ipy'a ke jande pái keruhũ mujywyr ta tĩ. Ywatehar ke a'e.

15 Ma'e peka'u te'eha ke pema'e. Pe, amõ ta rehe pehẽ py'a pemujywyr ym rahã, pehẽ rehe ipy'a ke jande pái keruhũ mujywyr ym ta tĩ — aja Jesu pandu.

Ma'e pe'uha ke pehijar rahã, amõ ta usak ame'ẽ ke peputar ym

16 A'e pandu tĩ:

—Mokõi ukwaha ta ma'e u'uha ke hijar rahã, pyai te aja ame'ẽ ta rehe amõ ta usak. U'u ym, a'erehe myahy aja amõ ta usak. A'erehe amõ ta

pandu: “Mā! Huwa xi'a. U'uha hijar my. A'erehe Tupã namõ pandu pandu ixo” aja amõ ta ukwa. Ame'ẽ ta rehe amõ ta usak rahã: “A'eta katu” aja ukwaha naĩ. Ame'ẽ panduha jõ riki ima'e ma'e katu ame'ẽ pyhykiha. Tupã muwyr ym te ta ma'e ke. (A'erehe mokõi pekwaha ym pehẽ.)

¹⁷ —Tupã namõ nde erepandu pandu tar katu, a'erehe ma'e nde ere'uha ke nde erehijar rahã, y pe nde ruwa ekutuk. Nde'a emutyrõ tĩ.

¹⁸ Aja rahã, nde ere'uha ke nde erehijar, aja amõ ta ukwa ym. Tupã namõ nde erepandu pandu aja amõ ta ukwa ym tĩ. Jande pái keruhũ jõ ukwa katu ta. Usak ym ehe awa ame'ẽ ke a'e. Pe, amõ ta ukwa ym ha rupi nde erema'e, ame'ẽ ke rehe jande pái keruhũ ukwa. Pe, ma'e katu ame'ẽ ke nde pe a'e muwyr ta — aja Jesu pandu.

Ma'e katu ame'ẽ ke ywa pe ihĩ

(Ruk 12.33-34; 2 Timo 4.8; Emberéu 10.34-39; 1 Petu 1.4-5; Apokarip 7.15)

¹⁹ A'e pandu tĩ:

—Kome'ẽ ywy keruhũ pe pexo rahã, heta ym pehẽma'e ke pematyr. Aja ima'ehũ ame'ẽ ta matyr. A'eta ta aja ym pehẽ. Se tarawe mujaxer ta ma'e ke. Puxi hũ tĩ. Pehẽ rok pe ma'e mukanĩha ixé tĩ. Pe, upa mukanim raho. A'erehe heta ym pehẽma'e ke pematyr.

²⁰ Kuja katu. Kome'ẽ ywy keruhũ pe ma'e ke pema'e rahã, Tupãma'e ma'eha ke pema'ema'e katu. Ima'e je'ẽha rehe pehendú katu. Aja rahã, ywa pe ma'e ke pematyr katu, ame'ẽja saka. Ywa pe pehẽ rury katuha pematyr, ame'ẽja saka. A'ep tarawe nixói te ta. (A'erehe ma'e ke mujaxer ym

te ta.) Puxi nixói te ta tĩ. (A'erehe mujaxer ym te ta tĩ.) Mukanĩha nixói te ta tĩ. (A'erehe raho ym te ta tĩ.)

²¹ Pehẽma'e ke ihĩ. Ame'ẽ rehe har pehẽ py'a pe pekwa pekwa pexo. A'erehe ywa pe pehẽma'e ke ihĩ rahã, a'ep pehẽ py'a ihĩ ta tĩ, ame'ẽja saka. Aja rahã, myja Tupã ke pemuhury katu ta my? Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa ta pexo — aja Jesu pandu.

Ma'e katu ame'ẽ ke amõ ma'e rahã, ma'e weraha katu, aja saka

(Ruk 11.34-36; Siri 4.6; 1 Petu 5.7)

²² A'e pandu tĩ:

—Awa reha riki ma'e muweraha aja saka. (Aja rahã, Tupã rehe har ukwa katu, a'erehe ixoha katu aja ixo ta. Ma'e katu ame'ẽ ke ma'e ta tĩ.) A'erehe pehẽ reha katu rahã, pehẽ rete rupi wera katu, ame'ẽja saka.

²³ Pehẽ reha katu ym rahã, weraha nixói, ame'ẽja saka. (Aja rahã, Tupã putar, aja ym pexo. Ma'e katu ame'ẽ ke pema'e ym ta tĩ.) Pe, weraha uwe rahã, pytun aja saka. Aja rahã, mãte hũ pytun. (Aja rahã, ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e. Katu ym aja) — aja Jesu pandu.

Pehẽ rehe Tupã usak katu

(Ruk 16.13; Ruk 12.22-31)

²⁴ A'e pandu tĩ:

—Marã ka ym mokõi ijar pe te'e paraky ame'ẽ paraky katuha. Mokõi jar pe paraky rahã, peteĩhar rehe jõ ipy'a katu ta. Amõ rehe anĩ ta. Peteĩhar jar je'ẽha rehe hendu katu ta. Amõ jar je'ẽha rehe anĩ ta. Hendu ym ta ehe. (Aja saka Tupã rehe tĩ.) Tamatarer ke rehe jõ ipy'a ke amõ moĩ moĩ rahã,

marã ka ym Tupã rehe ipy'a katuha. (Mokõi jar aja saka tĩ.) Upa pyrãtãha namõ tamatarer ke matyr tar katu te hũ ixo. Aja rahã, marã ka ym Tupã putar ame'ẽ ke amõ ma'eha tĩ. (Mokõi jar aja saka tĩ.)

²⁵ —Pehẽ mi'u rehe har pejumupyai ym pexo. “Ma'e ja'u ta my? Nixói ma'e. Jandema'e mundeha nixói. Awa me'ẽ ta jande pe my?” aja pejumupyai ym. Ixoha namõ amõ ixo rahã, ame'ẽ riki humi'u 'ar koty te we katuha. Awa rete aja tĩ. Awama'e mundeha 'ar koty te we katuha tĩ. A'erehe pehẽ mi'u rehe har pekwa pekwa ym pexo.

²⁶ —Ma'ewyra ta wewe ixo, ame'ẽ rehe pesarahã! Ma'e raĩ ke ame'ẽ ta jytym ym. Ma'eywa matyr ym tĩ. Matyriha renda pe mupyta ym tĩ. Ame'ẽ ta rehe jande pái keruhũ usak katu. Ame'ẽ ta rehe ipy'a katu tĩ.

—Pesarahã! Ma'ewyra ta 'ar koty te we pehẽ rehe jande pái keruhũ ipy'a katuha. (A'erehe pehẽ rehe Tupã usak katu ta tĩ, aja mujekwa katu.)

²⁷ “Myja hetaha warahy 'ar rahã, ko pehẽ pexo ta my” aja pekwa pekwa pexo rahã, yman rahã pexo te we ta rĩ, aja pekwaha naĩ. Anĩ. Marã ka ym pexoha pemupyta te we ta rĩ.

²⁸ —“Ma'e jande jamunde ta my?” aja pejumupyai ym pexo tĩ. Ka'a rupi ma'eputyar ihĩ. Ame'ẽ rehe pesarahã! Paraky ym riki. Ima'e mundeha ke mujã ym tĩ.

²⁹ Katukwer aja amõ usak. Ko ihẽ apandu pehẽ pe. Ymanihar Saromã riki ima'ehũ namõ ixo. Ima'e mundeha katukwer. Apandu pehẽ pe. Peme'ẽ ma'eputyar katu te ha riki Saromãma'e mundeha 'ar koty te we katu te ha.

³⁰ Tupã riki kupi'i ke mujã. Katukwer aja mujã. Apo pehĩ. Koĩ tata renda pe amõ hany. Kupi'i rehe Tupã usak katu. Ame'ẽ ta 'ar koty te we pehẽ rehe Tupã ipy'a katu. Aja rahã, i'ar koty te we pehẽma'e mundeha ke pehẽ pe a'e muwyr ta. Mã! Tupã rehe pejurujar katu ta me'ẽ te'e.

³¹ A'erehe kuja ym pepandu: “Ma'e ihẽ a'u ta my? Myja me'ẽ ihẽma'e mundeha ke ihẽ ajo'ok ta my?” Aja ym pekwa pekwa pexo. Ame'ẽ ke Tupã muwyr ta pehẽ pe.

³² Ame'ẽ rehe har jõ Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta ukwa ukwa ixo. Aja te'eha ukwa ukwa ixo. Mã peja aja ym pehẽ. Upa pehẽma'e ke nixói, ame'ẽ ke jande pái keruhũ ukwa katu. A'erehe pehẽ atu pekwa pekwa ym pexo. Pehẽ pe a'e muwyr ta. A'e riki ywatehar ke.

³³ Kuja katu pehẽ pe. Myja Tupã putar ame'ẽ ke pema'ema'e katu ta my? Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa py pexo. Myja ija katu ame'ẽ ke pema'ema'e ta my tĩ? Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa py pexo tĩ. Aja rahã, upa pehẽma'e ke nixói ame'ẽ ke a'e muwyr ta pehẽ pe. Pehẽma'e mundeha rehe har aja tĩ. Pekwa pekwa ym tĩ. A'e muwyr ta.

³⁴ A'erehe koĩ har rehe har pekwa pekwa ym pexo. “Koĩ myja me'ẽ ta my?” aja pekwa pekwa ym pexo. Apo kome'ẽ weraha rehe jõ pesak katu. Koĩ har rehe har anĩ. Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa ym pexo – aja Jesu pandu.

7

*Mã peja amõ ta rehe pehẽ juru ai ym
(Ruk 6.37-38; Ruk 6.41-42; Hom 2.1; Hom 14.1; 1*

Korin 4.5; Tian 4.11)

¹⁻² A'e pandu tĩ:

—Amō ta rehe har kuja ym pepandu: “Peme'ē ta katu ym” aja. Aja pepandu rahã, aja juja katu te pehẽ rehe har Tupã pandu ta tĩ. A'erehe aja ym pepandu. Myja me'ē amō ta rehe har pepandu, aja juja katu te pehẽ rehe har Tupã pandu ta tĩ. Myja me'ē amō ta pe ma'e ke pema'e, aja juja katu te pehẽ pe Tupã ma'e ta tĩ — aja ngã pe.

³ (Ma'e ka'u te'eha ke amō ma'ema'e, ame'ē riki myra kurer aja saka, aja Jesu mujekwa.) A'erehe kuja a'e pandu:

—Ne mu reha ke myra kurer mupuk, ame'ē rehe nde eresak. (Aja rahã, ta'yr mi ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'e, aja mujekwa.) Mã peja ame'ē rehe har ekwa ekwa ym exo. Nde reha rehe myra keruhũ mupuk riki. (Aja rahã, mãte hũ nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e, aja mujekwa.) Mã peja ame'ē rehe har ekwa ekwa py exo.

⁴ Nde reha rehe myra keruhũ ihĩ, ame'ēja saka. A'erehe kuja ym nde mu pe eandu: “Nde reha ngi myra kurer ke ihẽ ajo'ok ta” aja eandu ym. (Aja rahã, kuja riki: “Ta'yr mi ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. Ame'ē ke mã peja ehijar” aja nde erepandu.) Mã! Nde eresak ym my? Nde reha rehe myra keruhũ ihĩ. (Aja rahã, mãte hũ ma'e nde ereka'u te'eha ke nde atu erema'ema'e, aja nde eremujekwa.)

⁵ Mã! Nde katu, aja nde erekwa nde jupe. Anĩ. Mokõi erekwaha namō erexo. Nde reha ngi myra keruhũ ejujo'ok py nde jupe. (Aja rahã, mãte hũ ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e, ame'ē ke nde erehijar katu py.) Aja rahã, upa ma'e

ke nde eresak katu ta. Aja rahã, nde mu reha ngi myra kurer ta'yr mi nde erejo'ok katu ta. (Aja rahã, nde mu pe nde erepandu: “Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e, ame'ẽ ke ehijar” aja nde erepandu katu) – aja Jesu pandu.

⁶ A'e pandu tĩ:

–Ihẽ amu'e ame'ẽ ke katu te me'ẽ ke. Ame'ẽ ke amõ ta putar ym rahã, ame'ẽ ta pe pemujekwa ym. Hendu tipe rahã, putar ym. Jawar jarõ aja saka jumai mai ta. Je'ẽ je'ẽ hũ ta.

–Ihẽ amu'e ame'ẽ ke katu te me'ẽ ke. Ame'ẽ ke amõ ta jaxer, aja ukwa rahã, ame'ẽ ta pe pepandu ym tĩ. Kure aja saka riki. Jaxer aja ukwaha, a'erehe pyrũ ehe aja saka ta. “Ihẽ amu'e ame'ẽ ke te'e” aja ame'ẽ ta ukwaha naĩ. Putar ym tĩ. (A'erehe ame'ẽ ta pe pepandu ym tĩ) – aja Jesu pandu.

Tupã namõ pepandu pandu
(Ruk 11.9-13)

⁷ Tupã namõ pandu pandu, ame'ẽ rehe har Jesu mu'e rahã, kuja pandu:

–Pehẽma'e nixói te rahã, ame'ẽ rehe har Tupã namõ pepandu pandu katu. Aja rahã, ame'ẽ ke a'e muwyr ta pehẽ pe. Tupã namõ pepandu rahã, pekekar, ame'ẽja saka. Pe, Tupã muwyr rahã, pemahem, ame'ẽja saka. (Amõ rok pe pexe tar katu rahã, pehẽ po penupã nupã. Pe, hukwen ke ijar pirar.) Tupã namõ pepandu pandu rahã, hukwen pirar ame'ẽja saka. Pirar rahã, pepandu ame'ẽ ke a'e muwyr ta pehẽ pe.

⁸ Upa inamõ pandu ame'ẽ ta pe a'e muwyr ta. Amõ kekar rahã, mahem ta. Ipo nupã nupã rahã, hukwen ke a'e pirar ta. Aja saka riki.

⁹ Ipái pe ta'yr pandu: “Papa! Mbeju ihẽ aputar. A'u ta” aja. Aja rahã, ta'yr pe ita ra'yr ke ipái me'ẽ my? Anĩ. Aja ym ta. Mbeju me'ẽ ta ipe.

¹⁰ Pe, ta'yr pandu: “Papa! Pira ka'ẽ ihẽ aputar. A'u ta” aja. Aja rahã, ta'yr pe mbói ke ipái me'ẽ ta my? Anĩ. Aja ym ta. Pira ka'ẽ me'ẽ ta ipe.

¹¹ Awa ta ke te'e pehẽ. Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e ame'ẽ ta ke pehẽ. Pe, pehẽ ra'yr ta pe ma'e katu ame'ẽ ke peme'ẽ katu. Aja rahã, pehẽ 'ar koty te we ma'e katu ame'ẽ ke jande pái keruhũ me'ẽ ta. Ma'e ke amõ pandu ipe, ame'ẽ ke a'e muwyr ta. A'e riki ywatehar ke.

¹² —Ma'e katu ame'ẽ ke pehẽ pe amõ ta ma'e, aja amõ ta pe pema'e katu tĩ. Aja riki Moise je'ẽha mu'e. Aja ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta mu'e tĩ — aja Jesu pandu.

Tupã koty ohoha

(Ruk 13.24; Siri 3.19-20)

¹³⁻¹⁴ A'e pandu tĩ:

—Tupã ixo ame'ẽ pe ohoha riki hukwen rupi asa oho, ame'ẽja saka. Asa oho rahã, uhã te hũ aja ixo. Ame'ẽ hukwen riki ta'yr mi. Ame'ẽ hape aja tĩ. Ta'yr mi tĩ. Ame'ẽ hape ohoha riki janam, ame'ẽja saka. Marã ka ym ohoha, ame'ẽja saka. Heta ym ame'ẽ rupi oho ame'ẽ ta ke.

—Mupyraraha renda pe ohoha anĩ. Hukwen riki tiha. Hape riki aja tĩ. Tiha tĩ. Ame'ẽ rape ohoha riki sorok katu hũ, ame'ẽja saka. Pe, heta te hũ ame'ẽ rupi wata oho ame'ẽ ta ke — aja riki.

Ma'eywa ame'ẽ rehe har

(Ruk 6.43-44; Juã 15.4; Tian 3.11-12)

¹⁵ A'e pandu tĩ:

—Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ran rehe har mã peja pekwa katu. Arapuharan ipy'a pitu te'e aja a'eta ixo tĩ. (Aja rahã, katu ame'ẽ ta aja pehẽ koty uwyr naĩ.) A'engi ma'e so'o jarõ aja a'eta rehe har amõ ukwa. Ma'e ke jukwa, ame'ẽja saka. (Aja rahã, pehẽ pexoha ke mujaxer ta. Pe, pehẽma'e ke te'e raho tar katu tĩ.)

¹⁶ Myja ame'ẽ ta rehe har pekwa ta my? Kuja. Ima'e ma'eha namõ pekwa ta. Juruwe'y ngi akaju ke amõ po'ok ym. Ju'y ngi ama'yrary po'ok ym tĩ.

¹⁷ Ma'eywa'y riki katu rahã, i'a katu. Aja amõ katu rahã, ima'e ma'eha katu tĩ. Ma'eywa'y katu ym rahã, anĩ. I'a ym. Aja amõ katu ym rahã, ima'e ma'eha katu ym tĩ.

¹⁸ Ma'eywa'y riki katu rahã, marã ka ym i'a ym ha. I'a katu ta. Ma'eywa'y katu ym rahã, marã ka ym i'a katuha. I'a ym ta.

¹⁹ Ma'eywa i'a ym te rahã, jaxer rahã, ame'ẽ'y ke ijar mondok. Pe, myra ke hapy. Upa ukwái ta. Aja amõ jaxer rahã, Tupã mupyrara ta tĩ. (Myra ke hapy, ame'ẽja saka tĩ.)

²⁰ Aja riki Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ran rehe har pekwa katu ta. Ma'eywa i'a ym aja a'eta tĩ. Aja rahã, a'eta ma'eha riki katu ym. A'erehe ame'ẽ ta rehe har pekwa katu ta. A'eta ma'eha namõ a'eta rehe har pekwa katu ta — aja Jesu mujekwa.

Tupã renda pe oho ame'ẽ ta ke

(Ruk 6.46-47; Ruk 13.25-27; 2 Korin 11.13-15; 2 Korin 13.5; 2 Petu 2.1; 1 Juã 2.3-6; 1 Juã 5.12)

²¹ A'e pandu tĩ:

—Amõ ta pandu: “Nde riki jandema'e sawa'e te” aja ihẽ pe pandu naĩ. Upa katu te ame'ẽ ta Tupã

ixo ame'ẽ pe oho ym ta. Amõ amõ oho. Upa katu te anĩ. Ihẽ pái keruhũ putar ame'ẽ ke amõ ma'ema'e. Ame'ẽ ta jõ henda pe oho katu ta. Ihẽ pái riki ywatehar ke a'e.

²² Ngã ke Tupã mupyrara rahã, heta ihẽ pe pandu ta: “Sawa'e! Nde je'ẽha rupi Tupã je'ẽha ke japandu pandu riki. Nde je'ẽha rupi ãjã ta ke amõ ta py'a ngi jamuhem jamondo riki. Nde je'ẽha rupi marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke nema'e pyrãtãha namõ jama'ema'e katu riki” aja ihẽ pe.

²³ Pe, ame'ẽ ta pe ihẽ apandu ta: “Anĩ. Pehẽ rehe har ihẽ akwa ym te. Ihẽ kotyhar ta ym pehẽ. Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e ame'ẽ ta ke pehẽ. Sengi peho. Ihẽ ngi peho” aja riki — aja Jesu pandu.

*Ma'e ok mujã ame'ẽ ta ke
(Ruk 6.47-49)*

²⁴ A'e pandu tĩ:

—Pesarahã! Ihẽ je'ẽha rehe amõ hendu katu. Pe, aja ma'ema'e rahã, ukwa katu ame'ẽ ke a'e. Kuja saka. Y rake ok ke a'e mujã. Ok pyter ke a'e jytyka katu te. Ok kangwer aja tĩ. Jytyka katu te tĩ. A'erehe katak ym te.

²⁵ Pe, aman ukyr hũ. Ywytu keruhũ peju hũ tipe. Y tiha tĩ. Upa munde. Y ombor ym. Ywytu keruhũ ombor ym tĩ. Ok pyter ke jytyka katu te. Ok kangwer ke aja tĩ. Jytyka katu te tĩ. A'erehe u'ar ym ame'ẽ ok.

²⁶ —Pe, amõ riki ihẽ je'ẽha rehe hendu tipe. Pe, aja a'e ma'ema'e ym rahã, ka'u te'e ame'ẽ ke a'e. Kuja saka. Y rake ok ke a'e mujã. Ywy ku'i 'ar pe mujã.

²⁷ Pe, aman ukyr hũ. Y tiha oho. Pe, ywytu keruhũ peju hũ ok rehe. Pahar ame'ẽ ok u'ar. Tũ! Aja riki — aja Jesu mu'e.

(Ok riki amõ ixoha aja saka. A'erehe Jesu je'ẽha rehe amõ hendu katu ta me'ẽ te'e. Je'ẽha mujekwa, aja ma'ema'e ta me'ẽ te'e tĩ.)

Jesu ukwa katu
(Mak 1.22)

²⁸ Upa aja me'ẽ Jesu pandu rahã, hendu ame'ẽ ta pandu:

—Mã! A'e mu'e katu!

²⁹ Moise je'ẽha mu'e, ame'ẽ ta aja ym a'e. Anĩ. Jesu pandu rahã, a'e je'ẽha te reko aja a'e mu'e — aja ukwa.

8

Ahy ixo ame'ẽ ke Jesu mukatu
(Mak 1.40-45; Ruk 5.12-16)

¹ Upa mu'e rahã, ywy'ã ngi Jesu wyjy uwyr. Arahã, heta ngã haikwer rupi wata.

² Pe, pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ke uhyk uwyr ehe. Jesu ruwa koty ipynarãi pe wapyk oho. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwa.) Pe, pandu:

—Sa'e! Nde ereputar rahã, ihẽ ke nde eremukatu ta, aja akwa katu — aja Jesu pe.

³ Ijywa ke Jesu mupuku. Pe, sawa'e ãkã rehe ipo ke a'e mujar. Pandu ipe:

—Ere. Nde ke ihẽ amukatu tar katu. Nde katu apo 'y — aja Jesu ipe.

Pe, pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ke pahar upa ka'ẽ oho ipe.

⁴ Pe, Jesu pandu ipe:

—Ehendu katu. Nde ke ihẽ amukatu, ame'ẽ ke amõ ta pe ebandu ym we rĩ. Pahar jundéu awa tama'e pa'i koty eho. Emujesak nde juehe har ipe. Pe, Moise mupinim, aja ma'e ke pa'i pe eme'ẽ. Ame'ẽ ke pa'i hany ta Tupã pe. Upa ukwái ta. Aja rahã, upa nema'e pere ka'ẽ oho aja ngã pe a'e mujekwa ta — aja sawa'e pe.

*Homa awama'e miasu ke Jesu mukatu
(Ruk 7.1-10)*

⁵⁻⁶ Kapana'ũ ok ta pe Jesu uhyk oho rahã, homa awa usak ehe. Sonda tama'e kapitã ke a'e. Jesu pe a'e pandu:

—Sa'e! Ihẽma'e miasu ixhya pe túi. Ma'e ahy ipe. Wata ym tĩ. Emukatu ihẽ pe — aja ipe.

⁷ Jesu pandu:

—Hã! Nde rok pe ihẽ amukatu ta aho — aja ipe.

⁸ Kapitã pandu:

—Anĩ. Sa'e! Ihẽ rok pe nde erexe rahã, ihẽ ruxĩ riki. Jundéu awa ym ihẽ. A'erehe eho ym. Sengi ebandu: “Epu'am!” Aja rahã, ihẽma'e miasu katu ta oho.

⁹ Akwa katu ihẽ. Ihẽma'e kapitã je'ẽha rehe ihẽ ahendu katu tĩ. Pe, ihẽ je'ẽha rehe amõ sonda ta hendu katu tĩ. Kuja. Amõ pe ihẽ apandu: “Eho!” Pe, pahar a'e oho. Amõ pe ihẽ apandu: “Ejur se!” Pe, pahar a'e uwyr tĩ. Ihẽma'e miasu pe ihẽ apandu: “Ereparaky eho!” Pe, a'e paraky katu oho tĩ. Aja ihẽ je'ẽha rehe hendu katu. A'erehe nde erepandu rahã, ihẽma'e miasu katu ta, aja akwa katu — aja Jesu pe.

¹⁰ Ame'ẽ ke rehe Jesu hendu rahã: “Mã! Katu” aja a'e ukwa. Pe, haikwer rupi tur ame'ẽ ta pe a'e pandu:

—Mã! Sonda tama'e kapitã jurujar katu te ihẽ rehe. Ko apandu pehẽ pe. Aja jundéu awa ta jurujar ym ihẽ rehe. Aja me'ẽ jurujar katu ame'ẽ ke ihẽ amahem ym.

¹¹ Ihẽ apandu. Tupã ixo ame'ẽ pe heta ngã oho ta tĩ. Warahy uhemihã koty ngi heta oho ta. Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta oho ta tĩ. Amarã namõ hury katu ta ixo. Isak namõ aja tĩ. Hury katu ta ixo tĩ. Jako namõ aja tĩ. Hury katu ta ixo tĩ. Aja warahy u'ariha koty ngi heta oho ta tĩ. Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta oho ta tĩ.

¹² Tupã ixo ame'ẽ pe Amarã namõ jundéu awa ta ixo ta tipe. Jurujar ym riki. A'erehe oho ym. Anĩ. Mupyraraha renda pe a'eta ke Tupã ombor ta. A'ep ahy hũ ta, a'erehe jixi'u hũ ta. Tupã rehe parahy hũ tĩ, a'erehe hái ke su'u su'u hũ — aja Jesu pandu.

¹³ Pe, kapitã pe a'e pandu:

—Nde jõ nde rok pe ejywyr eho 'y! Ihẽ rehe nde erejurujar katu, a'erehe nde ereputar ame'ẽ ke ihẽ ama'e ta kÿ. Ne miasu upa ihẽ amukatu riki — aja ipe.

Arahã pahar kapitãma'e miasu katu oho.

Petu pen ke Jesu mukatu. Heta ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu tĩ.

(Mak 1.29-34; Ruk 4.38-41)

¹⁴ Petu rok pe Jesu uhyk oho rahã, Petu pen rehe a'e usak. Ixyha pe túi. Haku a'e.

¹⁵ Ipo ke Jesu pyhyk. Pahar hakuha maha oho ipe. Pe, kũjã pu'am. Pe, a'eta mi'u ke Jesu ta pe a'e me'ẽ me'ẽ.

¹⁶ Ame'ẽ pytun ramõ rahã, (jundéu awa tama'e putu'uha 'ar upa. A'erehe wata katu apo.) A'erehe

ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ta ke ngã raho ipe. Heta te hũ raho ipe. Ame'ẽ ta ke Jesu mukatu. A'e pandu.

—Ehem eho ingi! — aja.

Aja mukatu. Upa katu te ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke a'e mukatu tĩ.

¹⁷ Ngã ke a'e mukatu rahã, Isai pandu aja Jesu ma'ema'e. Isai riki ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e. Yman kuja a'e mupinim:

“Jandema'e ahyha ke a'e jo'ok mondo. Jandema'e pyaiha ke mukanim tĩ” aja mupinim.

Ame'ẽ riki Jesu ma'ema'eha.

Jesu namõ amõ ta oho ta tipe

(Ruk 9.57-62)

¹⁸ Ixoty heta ngã jy'ar. Ame'ẽ rehe Jesu usak rahã, jumu'eha ta pe a'e pandu:

—Ypa ruwái koty jahorahã! — aja.

—Ere — aja jumu'eha ta.

¹⁹ Pe, oho tate rahã, Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ke Jesu rehe uhyk uwyr. Pandu ipe:

—Sa'e! Ngã mu'eha nde. Ko ihẽ axo. Ne namõ ihẽ aho ta kũ tĩ — aja Jesu pe.

²⁰ Jesu pandu ipe:

—Hokwar rupi ma'e so'o ukwer. Haity pe ma'ewyra ta ukwer tĩ. Ihẽ anĩ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ akeriha renda nixói — aja ipe. (Aja rahã, inamõ oho rahã, ok nixói ta, aja mujekwa. Sawa'e jetehar te oho ta my, ame'ẽ ke Jesu manga, a'erehe aja pandu.)

²¹ Pe, amõ jumu'eha pandu:

—Sa'e! Anĩ we rĩ. Ne namõ aho ym we ta rĩ. Ihẽ rok pe ajywywyr we ta rĩ. Papa manõ rahã, ihẽ riki

ajytym ta. Upa rahã, ne namõ ihẽ aho ta kÿ – aja Jesu pe.

²² A'e pandu ipe:

–Anĩ. Ihẽ namõ eho apo 'y! Tupã rehe ipy'a ym ame'ẽ ta manõ, ame'ẽja saka. Ame'ẽ ta riki manõ te ame'ẽ ta ke jytym ta. Nde anĩ. Ihẽ namõ eho apo 'y – aja ipe.

*Ywytu keruhũ ke Jesu muputu'u
(Mak 4.35-41; Ruk 8.22-25)*

²³ Jarusu keruhũ pe Jesu opor oho. Jumu'eha ta inamõ opor oho tĩ.

²⁴ Oho ixo rahã, pahar ywytu keruhũ ypa rupi peju uwyr. Pe, jarusu keruhũ pe y ke oho rãi. Amõ ta kyje riki. Jesu anĩ. A'e ukwer ou.

²⁵ Pe, ixoty jumu'eha ta oho. Pe, mupak. A'eta pandu ipe:

–Sawa'e! Jande jamanõ tate riki. Emukatu, aja rahã, jamanõ ym ta – aja ipe.

²⁶ Jesu pandu:

–Mã! Pekyje ym pe'am. Tupã rehe pejurujar katu ta me'ẽ te'e – aja.

Pe, a'e pu'am. Ywytu keruhũ pe a'e pandu:

–Mã peja eputu'u katu ihẽ pe! – aja.

Pe, ywytu keruhũ ke upa putu'u. Y kotok keruhũ pe a'e pandu tĩ:

–Mã peja ewapyk katu! – aja.

Pe, y kotok keruhũ ke wapyk katu.

²⁷ Jumu'eha ta jupandu a'eta jupe:

–Mã! Katu tiki! Pyrãtã te ame'ẽ ke kohĩ. Je'ẽha rehe ywytu keruhũ hendu katu! Y kotok keruhũ aja tĩ. Hendu katu tĩ. Mã! Myja me'ẽ sawa'e ko my? – aja a'eta jupe.

*Amõ ta py'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ta ke Jesu mukatu
(Mak 5.1-20; Ruk 8.26-39)*

²⁸ Ypa ruwái rehe Jesu uhyk oho rahã, Jera ywy pe uhyk oho. Jarusu keruhũ ngi uhem oho rahã, mokõi sawa'e ta uhyk uwyr ehe. Kangwerupa rupi har ta ke ame'ẽ ta. Itakwar rupi ixo ame'ẽ ta ke. Ame'ẽ sawa'e ta py'a rehe ãjã ta ihĩ. Parahy war ame'ẽ ta ke a'eta. A'erehe kangwerupa rape rupi wata ym awa.

²⁹ Jesu rehe ãjã ta usak rahã, pahar hãtã a'eta pandu:

—Jesu! Nde riki Tupã ra'yr! Jande pe ema'e ym ma'e ke. 'Ar rehe angaha uhyk ym we rĩ. A'erehe jande ke emupyrara ym we rĩ — aja Jesu pe pandu.

³⁰ Petete kure ta i'ãi. Heta te hũ i'ãi. Kãpĩ u'u ixo.

³¹ A'erehe Jesu pe ãjã ta pandu:

—Jande ke nde eremuhem eremondo rahã, kure ta koty jande ke emondo — aja pandu.

³² ãjã ta pe Jesu pandu:

—Peho! — aja.

A'erehe sawa'e ta ngi ãjã ta uhem oho. Kure ta pe ixo oho. (Ka'u te'e hũ uwak.) Pe, upa katu te kure ta ujan oho. Upen te'e hũ ame'ẽ pe u'ar oho. Pe, ypa pe u'ar. Upa katu te y jukwa.

³³ Ame'ẽ ke kure usakiha ta usak rahã, ok ta pe ujan oho. Ok ta pe har ta pe upa pandu pandu. “Kure ta upa manõ. Amõ ta py'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ta ke amõ sawa'e mukatu” aja riki pandu pandu.

³⁴ A'erehe upa ok ta pe har ta usak oho. Pe, Jesu rehe usak rahã, a'eta pandu:

—Jande ywy ngi eho! — aja Jesu pe.

(Pyrãtã te hũ ame'ẽ ke kohĩ, aja ukwa, a'erehe kyje ingi. Amõ we a'etama'e kanim ta, aja a'eta

putar ym tĩ. A'erehe: “Eho” aja Jesu pe a'eta pandu.)

9

*Upa jupyrātã rātã ame'ẽ ke Jesu mukatu
(Mak 2.1-12; Ruk 5.17-26)*

¹ Jarusu keruhũ pe Jesu opor oho tĩ. Ypa aha oho tĩ. Hekoha pe a'e jywyr oho. Kapana'ũ ok ta pe jywyr oho.

² Pe, upa jupyrātã rātã ame'ẽ ke sawa'e ta hupir werur. Kyha aja me'ẽ ke pe a'eta werur. Amõ ke Jesu mukatu ame'ẽ rehe sawa'e ta jurujar katu. Ame'ẽ ke Jesu ukwa rahã, upa jupyrātã rātã ame'ẽ pe a'e pandu:

—Sa'e! Nde rury katu eju. Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'ema'e. Apo nde rehe ihẽ py'a jywyr katu — aja Jesu ipe.

³ Ame'ẽ ke Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta hendu rahã, jupandu pandu a'eta jupe:

—Mã! Katu ym a'e pandu. Tupã jõ riki amõ ta pe pandu katu: “Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. Nde rehe ihẽ py'a jywyr” aja. A'erehe peme'ẽ riki Tupã aja jupe my. Katu ym aja — aja jupandu pandu a'eta jupe.

⁴ Ame'ẽ ipy'a pe ukwa ukwa uĩ ame'ẽ ke Jesu ukwa rahã, pandu:

—Ma'e katu ym, aja pehẽ py'a pe pekwa pekwa ym peĩ.

⁵ Myja me'ẽ riki hātã ma'eha my? Kuja my: “Ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. Nde rehe ihẽ py'a jywyr katu” aja apandu rahã, hātã ma'eha my? (Ame'ẽ ke rehe usak ym awa.) Anĩ rahã, kuja

my? “Epu'am! Ewata eho!” aja apandu rahã, hãtã te ma'eha my? (Ame'ẽ ke rehe usak katu awa.)

⁶ Pesarahã! Tupã jõ riki ahyha mukatu aja pekwaha. Tupã jõ riki ipy'a mujywyr katu ngã rehe aja pekwaha tĩ. Apo ihẽ tĩ. Ihẽ riki Tupã mu'am ame'ẽ ke aja ihẽ amujekwa ta apo 'y. Ihẽ pe Tupã pandu tĩ: “Ma'e ka'u te'eha ke ngã ma'ema'e. Ame'ẽ ta rehe nde py'a emujywyr katu” aja ihẽ pe. Pesarahã! Ame'ẽ ke pekwa ta apo – aja Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta pe Jesu pandu.

A'erehe upa jupyrãtã rãtã ame'ẽ pe a'e pandu:

–Epu'am. Nde kyha aja me'ẽ ke emupu'a. Nde rok pe ejywyr eho – aja Jesu.

⁷ Sawa'e pu'am. Pe, hok pe jywyr oho.

⁸ (Jesu riki Tupã aja mujekwa sawa'e pe.) Ame'ẽ ke amõ ta ukwa rahã, pandu: “Mã! Katu tiki!” aja. Pe, Tupã pe a'eta pandu tĩ:

–Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Nde riki pyrãtãha ke sawa'e ta pe nde eremuwyr katu – aja.

*“Ihẽ namõ eho” aja Matéu pe Jesu pandu
(Mak 2.13-17; Ruk 5.27-32)*

⁹ A'engi Jesu oho ixo rahã, Matéu rehe a'e usak. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer ke a'e matyr matyr uĩ. Matyriha renda kapy pe a'e wapyk uĩ. Jesu pandu ipe:

–Ihẽ namõ eho 'y – aja.

Matéu pu'am. Upa hijar, pe, inamõ oho.

¹⁰ Pe, Matéu rok pe ma'e ke Jesu u'u uĩ rahã, amõ heta kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ta inamõ wapyk uĩ tĩ. Inamõ jumu'eha ta ma'e ke u'u uĩ tĩ. Amõ ka'u te'eha ke ma'ema'e ame'ẽ ta inamõ wapyk uĩ tĩ.

¹¹ Ame'ẽ ke parise ta usak rahã, jumu'eha ta pe je'ẽ je'ẽ:

—Ma'ewã ame'ẽ sawa'e ta jaxer ame'ẽ ta namõ Jesu u'u uĩ my? Tamatarer ke matyr ame'ẽ ta namõ aja tĩ. U'u inamõ tĩ. Katu ym aja — aja parise ta.

¹² A'eta pandu ame'ẽ ke rehe Jesu hendu. A'erehe a'e pandu:

—Ma'e ahy ixo rahã, mukatuha koty amõ oho. Ahy ym rahã, mukatuha koty oho ym awa. (Aja saka apo. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e ame'ẽ ta ihẽ rehe uhyk. Ipy'a juhyk. Ame'ẽ ke a'eta putar, a'erehe ihẽ rehe uhyk. Katu jupe, anĩ. Ame'ẽ ta ihẽ rehe uhyk ym.)

¹³ Pesarahã! Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. Tupã pandu:

“Ihẽ rehe ipy'a ke amõ moĩ moĩ rahã, ma'e hymba ke ukwái, arapuharan ra'yr ke. Ame'ẽ ke ihẽ aputar ym.

Kuja katu te. Amõ ta rehe awa pyrara usak, ame'ẽ ke ihẽ aputar katu” aja panduha ihĩ.

—Aja Tupã pandu ame'ẽ ke pekwa peho. (Tupã je'ẽha rehe pesak peho.) Pesarahã! Sawa'e katu aja ukwa jupe, ame'ẽ ta pe kuja ym ihẽ apandu: “Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo” aja apandu ym. Anĩ. Ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ẽ ta pe kuja ihẽ apandu katu: “Tupã koty pehẽ py'a pemuruwak pemondo” aja riki — aja parise ta pe Jesu pandu.

*Ma'e u'uha ke hijar, ame'ẽ rehe har
(Mak 2.18-22; Ruk 5.33-39)*

¹⁴ Juã mujahukiha namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta Jesu pe pandu uwyr:

—Jande riki ma'e ja'uha ke jahijar hijar jaxo. Amõ amõ rahã, jahijar. (Aja japyaiha ke jamujekwa Tupã pe.) Tupã namõ japandu pandu rahã aja tĩ. Ma'e ja'uha ke jahijar tĩ. Parise ta aja tĩ. Ma'e u'uha ke a'eta hijar hijar tĩ. Pe, ne namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta aja ym. Ma'e ke a'eta u'u katu. Ma'e u'uha ke hijar ym. Ma'erehe my? — aja Jesu pe.

¹⁵ A'e pandu:

—Sawa'e jumendar rahã, a'eta mi'u matyr. Huryha mujã. Pe, ame'ẽ pe oho ame'ẽ ta ma'e u'uha ke hijar ym. Sawa'e namõ ixo rahã, ma'e u'uha ke hijar ym. Pyaiha mujekwa ym. (Ihẽ namõ ihẽma'e jumu'eha ta ixo apo, a'erehe upa ma'e u'uha ke a'eta hijar ym.) Yman rahã, ihẽ ke amõ ta pyhyk ta raho a'eta ngi. Arahã ihẽma'e jumu'eha ta upa ma'e u'uha ke hijar ta. (Aja pyaiha ke mujekwa ta.)

¹⁶ —Kamixa ymanihar sorok rahã, pan jupu'a ym ame'ẽ ke amõ mujar ym ehe. Mujar ehe rahã, jupu'a we oho. Pe, kamixa ymanihar ke musak we ta. Sorok we ta oho.

¹⁷ Kawĩ mupupur ramõ ame'ẽ ke hyru ymanihar te pe awa purakar ym. Ame'ẽ pe purakar rahã, pupur we ixo rĩ. Pe, hyru ymanihar ke mupuk ta. Pe, upa kawĩ jyhẽ ta oho. Hyru ymanihar ke mujaxer ta tĩ. A'erehe kawĩ mupupur ramõ ame'ẽ ke hyru pyahu ame'ẽ pe awa purakar rahã, katu ta tiki. Aja rahã, kawĩ jyhẽ ym ta. Hyru ke upuk ym ta tĩ — aja Juã namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta pe Jesu pandu.

(Jesu mu'e rahã, myja ixoha katu aja mujekwa. Ixoha pyahu aja saka. A'erehe parise mu'e, aja

ymanihar ixoha namõ marã ka ym muparaha, aja Jesu mujekwa.)

“Ihẽ rajyr emukatu” aja Jái pandu
(Mak 5.21-24; Ruk 8.40-42)

¹⁸ Jesu mu'e uĩ rahã, jundéu awa tama'e jy'ariha renda kapitã uhyk uwyr ehe. Huwa koty ipynarãi pe a'e wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwa.) Pe, pandu ipe:

—Ihẽ rajyr manõ ramõ. Ihẽ rok pe ehorahã! Nde po ke iãkã rehe emujar! Aja rahã, kwera katu ta tĩ — aja Jesu pe.

¹⁹ —Hã! Aho ta kÿ — aja pandu ipe.

Pe, a'e pu'am. Inamõ oho. Inamõ jumu'e ixo ame'ẽ ta oho tĩ.

Jesuma'e mundeha ke pyhyk, ame'ẽ kÿjã rehe har
(Mak 5.25-34; Ruk 8.42-48)

²⁰⁻²¹ Oho ixo rahã, Jesu raikwer rupi amõ kÿjã oho. Jai ha pupuriha namõ ixo ame'ẽ ke a'e. Awa py mokõi warahy 'ar rahã, aja te'e a'e ixo. A'e jupandu jupe:

—Ima'e mundeha ke ihẽ apyhyk rahã jõ, ihẽ katu ta aho — aja kÿjã jupe.

A'erehe Jesuma'e mundeha apyr ke a'e pyhyk.

²² Aja rahã, ixoty Jesu uwak. Pe, usak ehe rahã, pandu ipe:

—Éi kÿjã! Upa ma'e ahyha ke amukatu, ame'ẽ rehe nde erejurujuar katu, a'erehe nde katu apo 'y. Nde rury katu eho apo 'y — aja kÿjã pe.

Arahã kÿjã katu oho.

Jái rajyr ke Jesu mukwera katu
(Mak 5.35-43; Ruk 8.49-56)

²³ Jundéu awa tama'e jy'ariha rendama'e kapitã rok pe Jesu ixé oho rahã, takwar ra'yr peju ame'ẽ ta rehe a'e usak. (Aja te'eha riki jundéu awa ta. Amõ manõ rahã, takwar ra'yr ke peju. Aja pyaiha ke mujekwa.) Amõ ta mutyapu hũ ixo tĩ. (Aja pyaiha ke mujekwa tĩ.)

²⁴ A'e pandu:

—Kar pe upa pehem peho! Kũjãtãi manõ ym riki. Ukwer te'e ou riki — aja Jesu a'eta pe. (Kũjãtãi manõ te aja Jesu ukwa katu tĩ.)

A'eta puka puka hũ ehe. Manõ te, aja ukwa katu, a'erehe puka puka hũ ehe.

²⁵ Kar pe upa a'eta ke a'e mondo rahã, kũjãtãima'e kapy pe Jesu ixé oho. Ipo rehe pyhyk. Pe, kũjãtãi kwera katu. Pe, pu'am.

²⁶ Ame'ẽ mukweraha rehe har amõ ta pandu pandu oho. Ame'ẽ ywy rupi amõ ta pandu pandu oho.

Mokõi sawa'e ta eha ym te ame'ẽ ta ke Jesu mukatu

²⁷ A'engi Jesu wata oho ixo rahã, mokõi sawa'e ta eha ym te ame'ẽ ta haikwer rupi oho. Hãtã a'eta pandu:

—Sa'e! Ndawi rainõ ke nde! Tupã mu'am ame'ẽ ke nde. Jande rehe epyrara esak. Nema'e pyrãtãha namõ jande ke emukatu — aja. (“Tupã mu'am me'ẽ ke” aja pandu rahã: “Kapitã keruhũ” aja Tupã mu'am, aja mujekwa katu.)

²⁸ Ok pe Jesu ixé oho rahã, eha ym te ame'ẽ ta uhyk uwyr ehe. A'eta pe a'e pandu:

—Pehẽ ke ihẽ amukatu ame'ẽ ke ihẽ akwa katu. Ame'ẽ rehe pejurujar katu my? — aja Jesu.

—A'e tỹ. Jajurujar katu — aja a'eta pandu.

²⁹ Pe, a'eta reha rehe ipo ke a'e mujar. Pandu:

—Ma'e ahyha ihẽ amukatu, ame'ẽ rehe pejurujar katu. Aja mã peja uhyk apo 'y — aja mokõi sawa'e ta pe.

³⁰ Pe, upa ma'e ke rehe a'eta usak katu. Hãtã Jesu pandu:

—Pehẽ ke ihẽ amukatu, ame'ẽ rehe har amõ ta pe pepandu ym! — aja pandu tipe.

³¹ Anĩ. A'eta uhem oho rahã, Jesu rehe har upa ame'ẽ ywy rupi pandu pandu oho.

Sawa'e je'engai ame'ẽ ke Jesu mukatu

³² Sawa'e ta uhem oho ixo rahã, sawa'e je'engai ame'ẽ ke Jesu rehe amõ ta muhyk muwyr. Sawa'e py'a rehe ãjã ihĩ, a'erehe je'engai ame'ẽ ke a'e.

³³ ãjã ke Jesu muhem mondo rahã, sawa'e rembe katak katu tĩ. Pandu pandu u'am tĩ. Pe, upa amõ ta pandu:

—Mã! Katu tiki! Jundéu awa tama'e ywy rupi aja me'ẽ jasak ramõ te — aja.

³⁴ Pe, parise ta pandu:

—ãjã tama'e kapitã riki pyrãtãha ke muwyr ipe. A'erehe ãjã ta ke a'e muhem mondo — aja pandu naĩ.

Heta ame'ẽ ta rehe Jesu pyrara usak

³⁵ Upa ok ta rupi Jesu ohoho. Upa ok ta hũ rupi a'e oho tĩ. Amõ amõ rupi wata oho. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe mu'emu'e oho. Kuja myrandu katu ke a'e mu'emu'e. “Ma'e peka'u

te'eha ke pehijar. Tupã koty pehẽ py'a pemu-ruwak. Aja rahã: 'Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ' aja a'e pandu ta" aja mu'e. Upa katu te ma'e ahyixo ame'ẽ ta ke a'e mukatu tĩ.

³⁶ Heta ame'ẽ ta rehe a'e usak rahã, ame'ẽ ta rehe pyrara usak. Ame'ẽ ta ke amõ ta mupyrara. Usakiha ta nixói tĩ. A'erehe ame'ẽ ta rehe Jesu pyrara usak. Ame'ẽ ta riki arapuharan ta aja saka. Usakiha ta nixói, ame'ẽja saka. Katu ym aja.

³⁷ A'erehe inamõ jumu'e ixo ame'ẽ ta pe a'e pandu:

—Ahúi aja me'ẽ itawa hũ tipe. Pe, matyr ame'ẽ ta heta ym.

³⁸ Tupã riki ahúi aja me'ẽ jar aja saka. A'erehe ijar namõ pepandu: “Kupixa pe matyr ame'ẽ ta ke emondo. Ahúi aja me'ẽ ke matyr ta” aja — aja Jesu pandu.

(Aja pandu rahã, heta ame'ẽ ta rehe har Jesu pandu. Tupã rehe har ukwa ym ame'ẽ ta heta hũ ixo. Ahúi aja me'ẽ ta heta hũ, ame'ẽja saka. Ehe har pandu ame'ẽ ta heta ym tĩ. Matyr ame'ẽ ta heta ym tĩ. A'erehe Tupã namõ pandu ta me'ẽ te'e: “Nde rehe har pandu pandu ame'ẽ ta ke emondo” aja Tupã pe. Aja Jesu mujekwa.)

10

*Jesu namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta ke
(Mak 3.13-19; Ruk 6.12-16)*

¹ Inamõ jumu'e ixo ame'ẽ ta ke Jesu mujy'ar. Awa py mokõi sawa'e ta hetaha ke. A'e pandu:

—Pejur! Pesarahã! Ihẽ je'ẽha rupi ãjã ta ke pemuhem ta katu pemondo. Ihẽ je'ẽha rupi upa

katu te ma'e ahy ixo ame'ẽ ta ke pemukatu ta tĩ — aja awa py mokõi sawa'e ta pe.

² Pe, ame'ẽ ta ke a'e mondo. Awa py mokõi sawa'e ta ke Jesu mondo. Kuja riki sawa'e ta rer. Ko Simã. Petu aja amõ her tĩ. Amõ Andere tĩ. Simã mu a'e. Amõ Tian tĩ. Semende ra'yr a'e. Imu amõ tĩ. Her Juã.

³ Amõ Siri tĩ. Amõ Matoroméu tĩ. Amõ Tome tĩ. Amõ Matéu tĩ. Amukwehe homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ke a'e. Amõ Tian tĩ. Apéu ra'yr a'e. Amõ Tandéu tĩ.

⁴ Amõ Simã tĩ. Jundéu awa tama'e ywy ngi huwajan ta ke a'e mujan tar katu muhem ame'ẽ ke a'e. Amõ Jun Ikario amõ tĩ. A'e riki Jesu rehe huwajan ta ke muhyk ta werur.

*Awa py mokõi sawa'e ta pandu pandu oho
(Mak 6.7-13; Ruk 9.1-6)*

⁵ Ame'ẽ awa py mokõi sawa'e ta ke Jesu mondo. Kuja a'eta pe a'e pandu:

—Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta koty peho ym. Samari ywy pe har tama'e ok ta pe peho ym tĩ.

⁶ Jundéu awa ta koty jõ peho. Tupã rehe har mu'e ame'ẽ ta nixói ngã pe, a'erehe arapuharan ta kanim ame'ẽ ta aja saka a'eta. A'erehe ame'ẽ ta pe jõ pepandu pandu peho.

⁷ Kuja pepandu peho: “Ixoty ipy'a ke ngã muruwak rahã, Tupã pandu ta: ‘Pehẽ rehe ihẽ rury katu. Ihẽma'e ta ke pehẽ’ aja. A'erehe mã peja pehẽ py'a ke ixoty pemuruwak” aja pepandu peho.

⁸ Pepandu pandu peho rahã, kuja pema'ema'e tĩ. Upa ahy ixo ame'ẽ ta ke pemukatu. Manõ ame'ẽ ta ke pemukwera katu tĩ. Pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ ta ke pemukatu tĩ. Ipy'a rehe ãjã ta ihĩ ame'ẽ ta

py'a ngi ãjã ta ke pemuhem pemondo tĩ. Pehẽ pe pyrãtãha ke Tupã muwyr. A'erehe ame'ẽ pyrãtãha namõ amõ ta ke pemukatu tĩ. Mukatuha rehe pemuhepy ym.

⁹ —Tamatarer ke peraho ym.

¹⁰ Pehẽ kupe pe ma'e ryrũ peraho ym tĩ. Mokõi kamixa peraho ym tĩ. Mokõi sapat peraho ym tĩ. Myra te'e pehẽ po pe peraho ym tĩ. (Myra rehe te'e wata ame'ẽ ke.) Pehẽ po te'e peho. Pesarahã! Ma'e nixói ame'ẽ ke parakyha pe ijar muwyr ta me'ẽ te'e. A'erehe ma'e ke peraho ym. Ma'e ke Tupã riki muwyr ta pehẽ pe. (Parakyha pe ijar muwyr ta, ame'ẽja saka.)

¹¹ —Amõ ok ta pe pehyk rahã, hok pe pehẽ ke muxe ame'ẽ ke pekekar. Mahem rahã, a'ep pepyta we rĩ. Ame'ẽ ok ta pe pexo rahã, ame'ẽ rok pe jõ pepyta. Amõ amõ ok ta pe peho rahã, aja pema'ema'e tĩ.

¹² Amõ ta rok pe pexe peho rahã, kuja pepandu: “Mã peja pehẽ rehe Tupã usak katu” aja.

¹³ Pe, ame'ẽ rok wyr pe har ta pandu: “Ko pejur katu” aja. Pehẽ po ke pyhyk katu pehẽ ngi rahã, ame'ẽ ta rehe Tupã usak katu ta.

—Pe, ame'ẽ rok wyr pe har ta hok pe pehẽ ke muxe tar ym rahã, ame'ẽ ta rehe Tupã hury ym ta.

¹⁴ Hok pe amõ ta pehẽ ke muxe ym rahã, peho rahã, pehẽ py ngi ywy ku'i pejuhyk pembor. (Tupã ke putar ym ame'ẽ ta ke ko, aja pemujekwa ngã pe tĩ.) Ok ta pe har ta pehẽ ke putar ym rahã, aja pemujekwa tĩ. Pehẽ py ngi ywy ku'i pejuhyk pembor tĩ. (Aja rahã, ame'ẽ ok ta pe har ta ke Tupã putar ym tĩ, aja pemujekwa ngã pe tĩ.)

¹⁵ –Ko ihẽ apandu pehẽ pe. Yman rahã ngã ke Tupã mupyrara ta. Sondo ok ta pe har ta ke Tupã mupyrara ta. Ngomo ok ta pe har ta ke Tupã mupyrara ta tĩ. Ame'ẽ ta 'ar koty te we pehẽ rehe hendu ym ame'ẽ ta ke Tupã mupyrara ta. Ymanihar ta 'ar koty te we pehẽ ke putar ym ame'ẽ ta ke a'e mupyrara ta tĩ – aja awa py mokõi sawa'e ta pe Jesu pandu.

Pehẽ ke amõ ta mupyrara ta

(Matéu 24.9; Mak 13.9-13; Ruk 21.12-17; 1 Petu 4.12-16)

¹⁶ A'e pandu tĩ:

–Pehendurahã! Jundéu awa ta koty pehẽ ke ihẽ amondo axo. Amõ amõ ta Tupã je'ẽha putar ym tĩ. Parahy ta. So'o jarõ, ame'ẽja saka. A'erehe pesak katu peho. Mã peja pesak katu kÿ! Pehẽ riki peparahy ym tĩ.

¹⁷ Pesak katu kÿ. Pehẽ ke amõ ta pyhyk ta. Pe, kapitã ruwa koty pehẽ ke raho ta. Pehẽ rehe har je'ẽ je'ẽ hũ ta. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe pehẽ ke raho ta tĩ. A'ep pehẽ rehe har je'ẽ je'ẽ hũ ta tĩ. So'o pিরer pu'i pe pehẽ ke pirok ta tĩ.

¹⁸ –Ihẽ rehe pejurujar katu, a'erehe kapitã keruhũ ruwa koty pehẽ ke amõ ta raho ta tĩ. Pehẽ rehe har a'eta je'ẽ je'ẽ hũ ta. Pe, mahy ta. Kapitã ruwa koty aja tĩ. Pehẽ ke mupyrara ta tĩ. Arahã myrandu katu ke pepandu ta a'eta pe. Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta pe pepandu ta tĩ.

¹⁹ Kapitã ta ruwa koty pehẽ ke pyhyk raho rahã: “Ma'e ke jande japandu ta my? Myja me'ẽ jande japandu ta my?” aja pekwa pekwa ym pexo tĩ.

Arahã ma'e pepandu ta ame'ẽ ke pehẽ pe Tupã mujekwa ta.

²⁰ Arahã pepandu rahã, pehẽ je'ẽha aja ym ta. Anĩ. Tupã'ã muwyr ame'ẽ je'ẽha ke pepandu ta. Jande pái keruhũ I'ã ke muwyr ta pehẽ pe.

²¹ —Arahã amõ ke kapitã pe imu pandu ta: “Ko Jesu kotyhar ke. Ejukwa” aja pandu ta. Ipái ta aja tĩ. Kapitã pe ta'yr ta ke raho ta tĩ. “Ko Jesu kotyhar ta ke. Ejukwa” aja ta tĩ. Ipái ta ke ta'yr ta raho ta tĩ. “Ko Jesu kotyhar ta ke. Ejukwa” aja ta tĩ.

²² Ihẽ rehe pejurujar katu, a'erehe pehẽ rehe upa amõ ta parahy ta. Ihẽ rehe tapijar te'e we pejurujar katu rahã, Tupã namõ pexo katu ta.

²³ Pehẽ ke ok ta pe har ta mupyrara rahã, amõ ok ta pe pejan peho. Apandu katu pehẽ pe. Upa katu te ok ta rupi peho. Ame'ẽ upa rahã, ihẽ ajywyr ta. Ko awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur.

²⁴ —Pesarahã! Jumu'eha 'ar koty te we mu'eha katuha. Te'e paraky ame'ẽ 'ar koty te we ijar katuha tĩ.

²⁵ A'erehe mu'eha aja jumu'eha ixo rahã, katu tiki tĩ. Ijar aja te'e paraky ame'ẽ ixo rahã, katu tiki tĩ. Pehẽ riki aja tĩ. (Ihẽ riki mu'eha aja. Pehẽ riki jumu'eha ta.) Ihẽ rehe har amõ ta pandu: “Nde riki Satana” aja naĩ. (Ãjã ramũi a'e.) Aja rahã, ihẽ 'ar koty te we pehẽ rehe har ma'e jaxer ai ame'ẽ ke amõ ta pandu ta — aja Jesu mujekwa. Awa py mokõi jumu'eha ta pe mujekwa.

*Sawa'e ta ngi pekyje ym. Tupã ngi pekyje.
(Ruk 12.2-7)*

²⁶⁻²⁸ Awa py mokõi jumu'eha ta pe Jesu pandu tĩ:

—Pehē ke amō ta mupyrara ta. Anī. Sawa'e ta ngi pekyje ym. Pehē pe ihē apandu ame'ē ke amō ta ukwa ym. Yman rahā upa ame'ē ke amō ta pe pepandu pandu ta. Upa amō ta ukwa ta. Ma'e ke rehe pehē jō pehendū ame'ē ke amō ta pe pemujekwa ta. Apo ma'e kanim aja ixo ame'ē ke upa mujekwa ta amō ta pe. Amō ta ukwa ym ha rupi pekwa ame'ē ke upa pemujekwa ta a'eta pe tī.

—Pesarahā! Sawa'e ta ngi pekyje ym. Pehē ke a'eta jukwa rahā, ame'ē jō riki. Pehē'ā ke marā ka ym mahyha. Tupā anī. Pekiye ingi. Pehē ke a'e jukwa rahā, amō we tī. Mupyraraha renda pe pehē ke a'e mupyrara ta. A'erehe pekyje ingi.

²⁹⁻³¹ —Mokōi ma'ewyra ra'yr rehe amō muhepy rahā, peteī tamatarer pu'a ra'yr muhepy. Pe, ame'ē ma'ewyra ra'yr rehe har Tupā usak katu. Jande pái keruhū pandu ym rahā, ma'ewyra ra'yr manō ym ta. (Aja rahā, kuja mujekwa katu. Ma'ewyra ra'yr 'ar koty te we pehē rehe jande pái keruhū usak katu.) Pehē aja tī. Pehē ākā rehe pehē'a ihī. Ame'ē hetaha ke a'e ukwa katu. (Ame'ē ke ukwa rahā, upa katu te pehē rehe har a'e ukwa katu tī, aja mujekwa katu. A'erehe pehē rehe Tupā usak katu te we ta, aja mujekwa katu tī) — aja Jesu pandu.

*Kirisutu rehe har ukwa katu ame'ē ta rehe har
(Ruk 12.8-9; 2 Timo 1.8)*

³² A'e pandu tī:

—Mupyrara ame'ē ta namō amō ixo rahā, kuja pandu: “Jesu kotyhar ke ihē” aja pandu. Aja rahā, kuja ehe har ihē riki apandu ta tī: “Ihē kotyhar te ke a'e” aja ihē pái keruhū pe ihē apandu ta.

(Aja rahã, ame'ẽ ke ihẽ pái keruhũ putar katu tĩ.)
Ywatehar ke a'e.

³³ Pe, mupyrara ame'ẽ ta namõ amõ ixo rahã, kuja pandu: “Ihẽ anĩ. Jesu ke ihẽ akwa ym. Ixotyhar ym ihẽ” aja pandu. Aja rahã, kuja ehe har ihẽ apandu ta tĩ: “Peme'ẽ anĩ. Ihẽ akwa ym peme'ẽ. Ihẽ kotyhar aja ym a'e” aja ihẽ pái keruhũ pe ihẽ apandu ta. (Aja rahã, ame'ẽ ke ihẽ pái keruhũ putar ym tĩ.) Ywatehar ke a'e — aja Jesu pandu.

Ianam ta jumai ta ame'ẽ rehe har
(Ruk 12.51-53; Ruk 14.26-27)

³⁴ A'e pandu tĩ:

—Kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta jumai mai ixo. Ame'ẽ ke ihẽ amuputu'u ajur, aja pekwaha my? Anĩ. Aja ym ajur. Ihẽ ajur, a'erehe amõ amõ ta jumai mai ta.

³⁵ Ipái ta ihẽ rehe jurujar katu, a'erehe ta'yr ta je'ẽ je'ẽ hũ ta. (Huwajan ta aja saka ta.) Imãi ta ihẽ rehe jurujar katu, a'erehe imembyr kũjã ta je'ẽ je'ẽ hũ ta tĩ. (Huwajan ta aja saka ta tĩ.) Ixawa'e mãi ta ihẽ rehe jurujar katu, a'erehe imembyr reko ame'ẽ ta je'ẽ je'ẽ hũ ta tĩ. (Huwajan ta aja saka ta tĩ.)

³⁶ Ihẽ rehe amõ jurujar katu rahã, hok wyr pe har ta je'ẽ je'ẽ hũ ta. (Huwajan ta aja saka tĩ.) Amõ ruwajan 'ar koty te we katu ym ha.

³⁷ —Ipái rehe amõ ipy'a katu, ame'ẽ 'ar koty te we ihẽ rehe ipy'a katu. Aja jõ rahã, ihẽ kotyhar te a'e. Imãi rehe aja tĩ. Ipy'a katu tĩ. Pe, i'ar koty te we ihẽ rehe ipy'a katu. Aja jõ rahã, ihẽ kotyhar te a'e tĩ. Ta'yr rehe aja tĩ. Tajyr rehe aja tĩ. Ame'ẽ ta 'ar koty te we ihẽ rehe ipy'a katu. Aja jõ rahã, ihẽ kotyhar te a'e tĩ.

38 Ihē kotyhar aja amō ixo rahā, ame'ē ke amō ta jukwa tar katu. Ame'ē ngi kyje ym rahā, ihē kotyhar aja ixo ta.

39 Amō riki ihē kotyhar wan ta. A'erehe ame'ē ke amō ta jukwa tar katu. A'erehe ihē rehe jurujar tar ym. Hijar, a'erehe jukwaha ke amō muputu'u. A'erehe a'e ixo we tipe. Ame'ē ke Tupā putar ym. Inamō ixo ym ta. Aja ihē tī. Aputar ym tī. Amō riki ihē rehe jurujar katu, a'erehe a'e ke amō ta jukwa. Jurujar katuha ke hijar ym. Aja rahā, Tupā namō a'e ixo katu ta. Uhā te hū aja a'e ixo ta — aja Jesu pandu.

Ma'e katu ame'ē ke Tupā muwyr ta

(Matéu 25.34-40; Mak 9.41; Juā 13.20; Emberéu 13.1-3; 3 Juā 5-8)

40 A'e pandu tī:

—Ihē rehe har pepandu pandu peho. A'erehe pehē pe amō pandu: “Ihē rok pe pepyta katu” aja. Aja pehē ke hok pe muxe katu rahā, ihē ke a'e muxe katu, ame'ēja saka tī. Tupā ke a'e muxe katu tī, ame'ēja saka tī. Ihē ke Tupā muwyr.

41 Tupā je'ēha pandu ame'ē ke ko, aja amō ukwa. A'erehe hok pe a'e muxe katu. Aja rahā, ma'e katu ame'ē ke Tupā muwyr ta ipe. Tupā je'ēha pandu ame'ē pe ma'e katu ame'ē ke Tupā muwyr ta ipe. Aja ok jar pe a'e muwyr ta tī. Juja katu te muwyrriha ke. “Ko sawa'e katu” aja amō ukwa. A'erehe hok pe ame'ē sawa'e ke muxe katu rahā, ma'e katu ame'ē ke Tupā muwyr ta ipe tī. Sawa'e katu ame'ē pe ma'e katu ame'ē ke Tupā muwyr ta ipe. Aja ma'e katu ame'ē ke ok jar pe Tupā muwyr ta tī. Juja katu te muwyrriha ke.

⁴² Pesarahã! Kuja pekwa katu pexo. “Ko Jesu kotyhar ke” aja amõ ukwa. A'erehe jyngwéi rahã, kúi pe y rysã me'ẽ ipe. (Aja rahã ipy'a katu ehe aja mujekwa.) Aja rahã y me'ẽha pe ma'e katu ame'ẽ ke Tupã riki muwyr ta tĩ – aja Jesu pandu.

11

Jesu koty sawa'e ta ke Juã mujahukiha mondo (Ruk 7.18-35)

¹ Awa py mokõi jumu'eha ta pe Jesu upa pandu rahã, ame'ẽ ok ta ngi a'e oho. Hake rupi amõ ok ta ihĩ. Ame'ẽ rupi a'e mu'e oho.

² Kyndaha pe Juã mujahukiha ixo. Upa ma'e Jesu ma'ema'e ame'ẽ rehe har hendu rahã, sawa'e ta ke a'e mondo, Jesu pe. Inamõ jumu'e ixo ame'ẽ ta ke Juã mondo.

³ Ame'ẽ ta uhyk rahã, Jesu pe pandu:

—“Amõ sawa'e uwyr ta” aja jande pe Juã pandu. Nde riki ame'ẽ sawa'e ke my? Ame'ẽ ym rahã, amõ sawa'e rehe jaharõ ta my? Emujekwa katu jande pe – aja Jesu pe sawa'e ta pandu.

⁴ Jesu pandu:

—Juã koty pejwyr peho. Pesak ramõ ame'ẽ ke upa pepandu ipe. Pehendu ame'ẽ ke upa pepandu ipe tĩ.

⁵ Kuja. “Eha ym te ame'ẽ ke apo ma'e ke rehe usak katu tĩ. Wata ym te ame'ẽ ke apo wata katu tĩ. Pereran ma'e u'u hũ ame'ẽ namõ ixo ame'ẽ ta ke apo upa ka'ẽ oho ipe tĩ. Ma'e hendu ym te ame'ẽ ta apo ma'e hendu katu tĩ. Manõ ame'ẽ ta kwera katu uhem tĩ. Pyrara ixo ame'ẽ ta pe myrandu katu ke amõ ta pandu raho tĩ.

⁶ Pe, ihě rehe jurujar katuha ke hijar ym rahã, hury katu a'e ixo." Aja Juã pe pepandu peho – aja Jesu.

A'eta pandu:

–Hã! Japandu ta jaho kÿ – aja sawa'e ta.

(Ahy ame'ě ta ke Jesu mukatu. Manõ ame'ě ta ke mukwera tĩ. Aja rahã, a'e riki Kirisutu. "Kapitã keruhũ" aja Tupã mu'am ame'ě ke a'e. Jundéu awa ta harõ hũ ame'ě ke a'e aja mujekwa katu.)

⁷ Juã muwyr ame'ě ta jywyr oho ixo rahã, Juã rehe har amõ ta pe Jesu pandu:

–Amukwehe awa nixói te ame'ě pe Juã rehe pesak peho rahã, ma'e pesak peho my? Sawa'e pitu te'e ame'ě rehe pesak peho my? Anĩ. Aja ym Juã. Pyrãtã a'e. Pahar amõ koty koty ukwaha ke mondo ym a'e.

⁸ Ima'e mundeha katu te ame'ě ke namõ ixo. Ame'ě sawa'e rehe pesak peho my? Anĩ. Pesarahã! Aja mundeha katu te ame'ě ke namõ ixo ame'ě ta kapitã keruhũ rok rehe jõ ixo. (Juãma'e aja ym. Ima'e mundeha katu te aja ym namõ ixo.)

⁹ Ihě pe pepandurahã! Awa rehe pesak peho my? Tupã je'ěha pandu ame'ě ke rehe pesak peho my? A'e riki. Pesarahã! Ihě apandu pehě pe. Ymanihar Tupã je'ěha pandu ame'ě ta 'ar koty te we Juã katuha. (A'erehe Juã rehe pehendú katu ta me'ě te'e.)

¹⁰ Juã rehe har kuja Tupã je'ěha rehe panduha ihĩ. Kuja Ta'yr rehe har Tupã pandu:

“Ne ndutar koty myrandu raho ame'ě ke ko ihě amondo py.

Nde ereho tate rahã, amõ ta py'a ke ihẽ koty a'e riki muruwak ta mondo” aja panduha ihĩ.
(Ame'ẽ mondo py ame'ẽ ke Juã.)

¹¹ —Apandu pehẽ pe. Upa katu te sawa'e ta 'ar koty te we Juã katuha ke. Apo amõ ixo. Apo myrandu katu pandu oho ame'ẽ ta ixo. Myrandu katu ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta pandu pandu. Juã pandu ame'ẽ ke i'ar koty te we katuha. Apo anĩ. Ihẽma'e jumu'eha ta myrandu katu ke pandu. Ame'ẽ ta Juã 'ar koty te we katuha. Ihẽma'e jumu'eha ta ukwa ym ame'ẽ ta ke, aja pekwaha naĩ. Anĩ. Ame'ẽ ta katu te, aja Tupã pe.

¹² Myrandu ke Juã pandu pandu. “Ixoty pehẽ py'a ke pemuruwak rahã, Tupã pandu ta: ‘Ihẽma'e ta ke pehẽ’ aja Tupã pandu” aja Juã pandu. Pe, Tupã koty heta ipy'a ke muruwak. Apo ihẽ apandu ame'ẽ ke rehe amõ ta heta te hũ jurujar katu tĩ. Putar katu hũ tĩ. A'erehe Tupã koty ipy'a ke muruwak katu.

¹³ Juã uwyr ym rahã we, upa Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta pandu pandu tĩ. Myja me'ẽ Tupã kotyhar aja muruwak ta my? Ame'ẽ rehe har pandu pandu. Aja Moise je'ẽha mujekwa tĩ.

¹⁴ Ame'ẽ ta je'ẽha rehe pejurujar tar katu rahã, kuja pekwa ta. Juã riki Eri. Eri riki uwyr ta kÿ, aja yman amõ mupinim. Juã riki ame'ẽ Eri aja saka.

¹⁵ Pekwa tar katu rahã, pehendu apo.

¹⁶ —Ihẽ ke putar ym ame'ẽ ta riki kurumĩ ra'yr ta aja saka. Jumusaráiha ke a'eta mujã. Muhepyha renda pe wapyk. Pe, wajar ta pandu:

¹⁷ “Jande rury katuha ke jajyngar tipe. Pepurahái ym. Japyaiha jajyngar tipe. Pejixi'u ym” aja wajar ta pe.

18 Hury ym kurumĩ ra'yr ta. Aja riki ihẽ ke putar ym ame'ẽ ta tĩ. Juã uwyr rahã, amõ amõ rahã, ma'e u'uha ke a'e hijar. Kawĩ ke a'e u'u ym te tĩ. Pe, ehe har amõ ta pandu: “Ipy'a rehe ãjã ihĩ ame'ẽ ke a'e. Katu ym a'e” aja naĩ. Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e, aja a'eta putar ym. Jundéu awa ta hury ym ehe. (Jumusaráiha wajar saka.)

19 —Ko awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ko ihẽ ajur rahã, upa ma'e ke ihẽ a'u. Ma'e a'uha ahijar ym. Kawĩ ihẽ a'u tĩ. Pe, ihẽ rehe har amõ ta pandu: “Pesak eherahã! Ma'e u'u hũ ame'ẽ ke a'e. Kawĩ ngi ka'u ame'ẽ ke a'e” aja naĩ. Amõ we tĩ. “Ma'e jaxer ame'ẽ ta rehe katu ame'ẽ ke a'e. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ta rehe katu ame'ẽ ke a'e tĩ. Katu ym aja” aja riki naĩ. Tupã muwyr ame'ẽ ke ihẽ, aja a'eta putar ym. Jundéu awa ta hury ym ihẽ rehe. (Jumusaráiha wajar saka.)

—Pesarahã! Tupã rehe amõ jurujar katu rahã, Tupã riki upa ma'e ke ukwa katu, aja amõ ukwa. Pe, ixotyhar aja a'e jumuruwak ta — aja Jesu pandu.

*Jesu ke amõ amõ ok ta pe har ta putar ym
(Ruk 10.13-15)*

20 Amõ amõ ok ta pe marã ka ym amõ ma'eha. Ame'ẽ ke Jesu ma'ema'e katu tipe. Heta hũ ma'ema'e tipe. A'ep pe har ta hijar ym ma'e ke. Ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke hijar ym. Tupã koty ipy'a ke muruwak ym. A'erehe a'ep pe har ta rehe har Jesu pandu:

21 —Korasĩ ok ta pe har ta! Mãte hũ pehẽ ke Tupã mupyrara ta. Mesái ok ta pe har ta aja tĩ! Mãte hũ

pehẽ ke Tupã mupyrara ta tĩ. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke heta te hũ pehẽ ruwa koty ihẽ ama'ema'e tipe. Pehẽ ruwa koty ihẽ ama'ema'e, ame'ẽ ke ymanihar Tir ok ta pe ihẽ ama'ema'e ta tipe rahã, a'ep pe har ta ma'e ka'u te'eha ke hijar ta tipe. Pan xuru aja me'ẽ ma'e mundeha ke munde ta tipe. (Aja pyaiha ke mujekwa ta tipe.) Tatimbuk ke iãkã rehe ombor ta tipe tĩ. (Aja pyaiha ke mujekwa ta tipe tĩ.) Ymanihar Sinõ ok ta pe har ta aja tĩ. (Pyaiha ke mujekwa ta tipe tĩ.)

²²—Ko ihẽ apandu. Ngã ke Tupã mupyrara rahã, Tir ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta. Sinõ ok ta pe har ta aja tĩ. Mupyrara ta tĩ. Ame'ẽ ok ta pe har ta 'ar koty te we Korasĩ ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta. (Ihẽ rehe jurujar ym, a'erehe i'ar koty te we mupyrara ta tĩ.) Aja Mesái ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta tĩ. (Ihẽ rehe jurujar ym, a'erehe i'ar koty te we mupyrara ta tĩ.)

²³—Kapana'ũ ok ta pe har ta tĩ. “Jande anĩ. Katu te jande” aja pekwaha naĩ. Upa pehẽma'e ok ta ke Tupã mumba ta tĩ. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke pehẽ pyter pe ihẽ ama'ema'e katu tipe. Aja ymanihar Sondo ok ta pe ihẽ ama'ema'e ta tipe rahã, ame'ẽ ok ta apo ixo ta tipe tĩ.

²⁴ Pehẽ pe ihẽ apandu katu. Ngã ke Tupã mupyrara rahã, Sondo ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta. Ame'ẽ 'ar koty te we Kapana'ũ ok ta pe har ta ke a'e mupyrara ta. (Ihẽ rehe jurujar ym, a'erehe i'ar koty te we mupyrara ta tĩ) — aja Jesu pandu.

*Pehẽ py'a ke ihẽ amuhury ta
(Ruk 10.21-22)*

²⁵ Arahã Jesu pandu:

—Papa! Sawa'e te nde! Ywa ke nde eremujã. Kome'ê ywy keruhũ aja tĩ. Nde eremujã tĩ. Ihê amu'e ame'ê ke paper rehe jumu'e ym ame'ê ta pe nde eremujekwa katu. A'erehe: “Ne jõ riki katu te me'ê ke” aja apandu nde pe. “Jakwa katu jande” aja ukwa ame'ê ta pe anĩ. Nde eremujekwa ym tĩ. “Upa jande jajumu'e” aja ukwa ame'ê ta pe anĩ tĩ. Nde eremujekwa ym tĩ.

²⁶ Aja riki nde ereputar ame'ê ke uhyk riki. Papa! Katu aja — aja ipái keruhũ pe Jesu pandu.

²⁷ Jumu'eha ta pe Jesu pandu tĩ:

—Upa katu te ma'e ke ihê pe ihê pái keruhũ muwyr. Ta'yr ke ihê. Ihê rehe har ukwa ym awa. Ihê pái jõ ukwa katu. Aja ihê pái rehe har ukwa ym awa. Ihê jõ akwa katu. Pe, ihê aputar ame'ê ta pe ehe har ihê amujekwa katu. Aja rahã, ame'ê ta ukwa katu ta ehe har tĩ.

²⁸ —Pehẽ ramũi ukwaha ke pehendu tipe. Hãtã riki ame'ê pema'eha. Pehẽ re'õ, ame'ẽja saka tĩ. A'erehe ihê koty pejur. Pehẽ py'a ke ihê amuhury katu ta.

²⁹ Ihê apandu ame'ê ke pema'e. Hãtã ym ame'ê pema'ema'eha. A'erehe ihê namõ pejumu'e katu. Hãtã ihê aje'ẽ ym ta. Ihê katu. A'erehe ihê namõ pejumu'e katu. Aja rahã, pehẽ py'a ke ihê amuhury katu ta.

³⁰ Ihê apandu ame'ê ke pema'e rahã, hãtã ym riki ame'ê pema'eha. Ihê amu'e ame'ê ke pema'e rahã, ame'ê hãtã ym tĩ — aja Jesu pandu.

*Jundéu awa tama'e putu'u 'ar rehe har
(Mak 2.23-28; Ruk 6.1-5)*

¹ Heta ym ukwer rahã, ahúi aja me'ẽ ty rupi Jesu wata ixo. Jumu'eha ta namõ wata ixo. Arahã jundéu awa tama'e putu'uha 'ar ke. Jumu'eha ta myahy riki. A'erehe ahúi aja me'ẽ ke a'eta po'ok. (Ame'ẽ ke ipo pe kamyrik. Aja pিরer ke ombor.) Pe, u'u ixo.

² Ame'ẽ rehe parise ta usak. Pe, Jesu pe pandu:

—Anĩ. Katu ym u'uha. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, aja nema'e jumu'eha ta kamyrik rahã, katu ym. (Paraky te'e, aja saka. A'erehe katu ym.) Aja Moise je'ẽha rehe panduha ihĩ — aja parise ta pandu.

³ (Amõ rehe pyrara usak ta me'ẽ te'e, aja Jesu mujekwa tar katu) a'erehe pandu:

—Yman Ndawi myahy te riki. Inamõ ixo ame'ẽ ta aja tĩ. Myahy te tĩ. Ame'ẽ ta ma'eha ke Tupã je'ẽha rehe pesak riki.

⁴ Ma'e u'u ame'ẽ ke nixói te rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe a'eta ixo oho. Pe, mbeju a'ep ihĩ. Ame'ẽ ke u'u. Ame'ẽ mbeju Tupã ruwa koty pa'ihu moĩ, ame'ẽja saka. Pa'i ta jõ ame'ẽ ke u'u katu. Amõ ta u'u rahã, anĩ. Katu ym. A'erehe Ndawi ta u'u rahã, katu ym ta tipe. (Ndawi ta pa'i ta ym. Aja Moise je'ẽha rehe hendu ym.)

⁵ —Amõ we tĩ. Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã pame katu te pa'i ta paraky ixo. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ rehe paraky ixo. Putu'uha 'ar rahã, paraky rahã, katu ym, aja Moise je'ẽha rehe pesak. Pa'i ta paraky riki. Ame'ẽ katu pehẽ pe. A'erehe: “Mã peja pa'i ta paraky” aja pepandu.

6 —Ko amujekwa pehẽ pe. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ riki katu. I'ar koty te we amõma'e katuha kohĩ. Ihẽ riki ame'ẽ. (A'erehe ihẽma'e jumu'eha ta ma'eha katu.)

7 Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. (Tupã pandu:)

“Ihẽ rehe pehẽ py'a pemoĩ moĩ rahã, pehẽ rymba ke pehapy tipe. Upa ukwái tipe. Arapuharan ra'yr ke ame'ẽ. Ame'ẽ ke ihẽ aputar ym. Kuja katu te. Amõ ta rehe pepyrara pesak. Ame'ẽ ke ihẽ aputar katu” aja panduha ihĩ.

—Ame'ẽ pinĩha ke pekwa rahã, ma'e katu ame'ẽ ke amõ ta ma'ema'e ta. Ame'ẽ ta pe: “Pehẽ katu ym” aja pepandu ym ta tipe.

8 Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur ame'ẽ ke ihẽ. A'erehe jundéu awa tama'e putu'uha 'ar rahã, ma'e ke amõ ma'e, ame'ẽ ke ihẽ riki apandu katu — aja Jesu.

*Ipo ke upa te'e jupu'a ame'ẽ ke Jesu mukatu
(Mak 3.1-6; Ruk 6.6-11)*

9 A'engi a'e oho. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe a'e ixo oho.

10 A'ep amõ sawa'e ihĩ. Ipo ke upa te'e jupu'a ame'ẽ ke a'e. Amõ sawa'e ta ihĩ tĩ. Jesu rehe a'eta usak katu uĩ. Jesu pe a'eta pandu:

—Putu'uha 'ar rahã, ma'e ahy ixo ame'ẽ ke amõ mukatu rahã, katu ym, aja Moise je'ẽha mujekwa my? — aja ipe.

11-12 Jesu pandu:

—Anĩ. Katu, aja mujekwa. Pesarahã! Pehẽ ngi har amõ riki arapuharan namõ ixo. Putu'uha 'ar rahã, ywykwar pe ame'ẽ u'ar rahã, ame'ẽ ke hykýi

ta muhem riki. (Ame'ẽ ke paraky te'e, aja pekwa.) Arapuharan riki katu. Sawa'e riki arapuharan 'ar koty te we katuha. A'erehe putu'uha 'ar rahã amõ ta rehe amõ pyrara usak rahã, katu te tiki, aja Moise je'ẽha mujekwa — aja Jesu.

¹³ Pe, sawa'e pe a'e pandu:

—Nde po epirar 'y! — aja ipe.

Ipo ke sawa'e pirar rahã, upa puku oho ipe. Imembek katu oho ipe tĩ. Wajar aja katu oho.

¹⁴ A'engi parise ta uhem oho. Pe, a'eta jupandu pandu a'eta jupe:

—Myja Jesu ke japyhyk ta my? Pe, jajukwa ta — aja parise ta jupe.

Tupãma'e miasu ke

¹⁵ A'e ke amõ ta jukwa tar katu, aja Jesu ukwa rahã, ame'ẽ renda ngi oho. Kapana'ũ ok ta rake ngi oho. Heta ngã haikwer rupi oho tĩ. Upa ahy ixo ame'ẽ ta ke a'e mukatu.

¹⁶ Pe, ame'ẽ ta pe a'e pandu:

—Pehẽ ke ihẽ amukatu. Ihẽ Kirisutu. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ. Ame'ẽ ke ngã pe pepandu ym — aja Jesu.

¹⁷ Aja ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu rahã, yman Tupã pandu, ame'ẽ panduha uhyk. Je'ẽha ke Isai mupinim.

¹⁸ Ta'yr rehe har Tupã pandu:

“Ko ihẽma'e miasu ke. Ihẽ kotyhar aja ajo'ok. Ihẽ apy'a katu ehe. Ihẽ ke a'e muhury katu tĩ. Ihẽ'ã ke ihẽ amuwyr ta ipe. Upa awa ta pe ihẽ rehe har a'e pandu ta.

¹⁹ Hãtã a'e pandu ym ta ngã pe. Je'ẽ je'ẽ ym ta tĩ. Awa rape rupi hãtã a'e je'ẽ je'ẽ ym tĩ.

²⁰ Amõ pitu te'e ame'ẽ ta pe wewe katu ma'e ke a'e ma'e ta.

Pyrãtã ym ame'ẽ ta rehe a'e pyrara usak ta tĩ. Aja tapijar te'e we a'e ixo ta. Aja rahã, myrandu katu ke upa ngã ukwa katu ta.

²¹ Pe, ehe har amõ ta mujekwa. A'erehe upa amõ ta ukwa katu ta ehe har tĩ" aja Tupã pandu ame'ẽ ke Isai mupinim.

*Jesu rehe har. Satana rehe har tĩ (ãjã ramõi a'e.).
(Mak 3.20-30; Ruk 11.14-23)*

²² Ajame'ẽ ke eha ym te ame'ẽ ke amõ ta werur ipe. Sawa'e py'a rehe ãjã ihĩ, a'erehe eha ym te. Ame'ẽ je'engai tĩ. Pe, ame'ẽ ke Jesu mukatu rahã, ma'e ke sawa'e pandu katu tĩ. Upa ma'e ke rehe usak katu tĩ.

²³ Ahy ixo ame'ẽ ke Jesu mukatu, a'erehe a'eta pandu:

—Mã! Katu tiki! Pyrãtã te ame'ẽ ke a'e! Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nahã my? Ja-harõ hũ ehe ame'ẽ ke — aja amõ ta pandu.

²⁴ Ame'ẽ ke parise ta hendu rahã, pandu:

—Anĩ. Aja ym. Satana riki pyrãtãha ke muwyr ipe, a'erehe ãjã ta ke Jesu muhem katu mondo — aja riki naĩ.

²⁵ Ame'ẽ ta ipy'a pe ukwa ukwa uĩ, ame'ẽ ke Jesu ukwa katu, a'erehe a'eta pe pandu:

—Anĩ. Aja ym. Ihẽ pe pyrãtãha ke Satana muwyr ym te. (Ãjã ramõi a'e.) Pesarahã! Ihẽ amujekwa ta. Ywy pe har ta amõ koty koty jy'ar. Pe, jumai mai ngã juehe rahã, pahar jumumba ta ngã juehe riki. (A'erehe jumai mai ym ta ngã juehe.) Ok ta pe har ta aja tĩ. Ok wyr pe har ta aja tĩ. Amõ koty koty jy'ar, pe, jumai mai a'eta juehe rahã, jumumba

ta a'eta juehe tĩ. (A'erehe jumai mai ym ta a'eta juehe.)

²⁶ Aja ãjã ta jumai mai a'eta juehe rahã, Satana koty har ta amõ koty koty ixo, aja mujekwa. Aja rahã, pahar jumumba ta a'eta juehe. (A'erehe ihẽ pe pyrãtãha ke Satana muwyr ym te.)

²⁷ ãjã ramũi riki ihẽ pe pyrãtãha ke muwyr, a'erehe ãjã ta ke ihẽ amuhem amondo, aja pepandu naĩ. Pesarahã! ãjã ta ke ihẽ amuhem amondo. Pehẽ kotyhar ta aja tĩ. ãjã ta ke muhem mondo tĩ. Aja rahã, awama'e pyrãtãha namõ muhem mondo my? Satanama'e pyrãtãha namõ my? Anĩ. Aja ym. Aja rahã, ihẽ aja tĩ. Satanama'e pyrãtãha namõ aja ym ihẽ tĩ. A'erehe pehẽ je'ẽha pejawy te'e aja pehẽ kotyhar ta mujekwa katu pehẽ pe.

²⁸ Pesarahã! Ihẽ pe Satana pyrãtãha ke muwyr ym te. Tupã'ã riki ihẽ pe pyrãtãha ke muwyr. A'erehe ãjã ta ke amuhem katu amondo. Aja rahã, ihẽ riki kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ aja pekwa katu ta me'ẽ te'e. Peharõ katu pexo ame'ẽ ke ihẽ.

²⁹ –Sawa'e pyrãtã rok pe ma'e ke mukanim ym oho awa. Mukanim oho rahã, sawa'e pyrãtã ame'ẽ jywa ke a'e mujere ta pukwar py. A'engi sawa'ema'e ke upa mukanim ta raho. (Aja ihẽ riki tĩ. Satanama'e pyrãtãha ngi sawa'e ke ihẽ riki amuhem. Aja rahã, Satanama'e pyrãtãha ke ihẽ riki amuputu'u aja ihẽ amujekwa.)

³⁰ –Ihẽ kotyhar aja amõ ixo ym rahã, ihẽ namõ jumai ame'ẽ ke a'e. Tupã koty ihẽ namõ ngã ke amõ mujy'ar ym rahã, ame'ẽ riki amõ koty ihẽ

ngi muhāi mondo a'e. Tupā ruwajan koty mujy'ar mondo.

³¹ Ko ihē apandu pehē pe. Ma'e ka'u te'eha ke ngā ma'ema'e. Ame'ē rehe Tupā ipy'a jywyr katu. Juru ai ehe rahā, ame'ē rehe Tupā ipy'a jywyr katu tī. Tupā'ā rehe juru ai rahā, ame'ē rehe marā ka ym Tupā ipy'a jywyrīha.

³² Awa ihē tī. Tupā je'ēha rupi ajur. Ihē rehe har katu ym amō pandu rahā, ame'ē rehe Tupā ipy'a jywyr ta. Tupā'ā rehe har katu ym amō pandu rahā, ame'ē rehe Tupā ipy'a jywyr ym te ta. Apo jywyr ym te ta. Yman rahā, jywyr ym te ta tī – aja Jesu pandu.

Ma'eywa rehe har
(Ruk 6.43-45)

³³ A'e pandu tī:

—Ma'eywa'y riki hury katu rahā, i'a hū ta. Ma'eywa'y hury ym rahā, i'a ym ta. A'erehe i'a hū rahā, ma'eywa'y riki katu aja amō ukwa katu.

³⁴ Parise ta! Mbói aja saka pehē! Katu ym ame'ē ta ke pehē, a'erehe mbói aja saka. Ma'eywa'y katu ym aja saka pehē. A'erehe katu ame'ē ke ihē ama'ema'e, ame'ē rehe har: “Mā! Katu tiki” aja pepandu ym te. Pehē py'a pe peka'u te'eha ke pekwa pekwa pexo. A'erehe ame'ē ke pepandu rahā, ma'e jaxer ame'ē ke pepandu.

³⁵ Sawa'e katu ame'ē ke ipy'a pe katu ame'ē ke ukwa ukwa ixo. A'erehe a'e pandu rahā, katu ame'ē ke pandu katu. Sawa'e katu ym ame'ē ke ipy'a pe ma'e jaxer ame'ē ke ukwa ukwa ixo. A'erehe a'e pandu rahā, ma'e jaxer ame'ē ke pandu. Pehē parise ta katu ym, a'erehe ma'e

katu ym ame'ẽ ke pepandu. (Ma'eywa'y katu ym, ame'ẽja saka pehẽ.)

³⁶ —Yman rahã ngã ke Tupã mupyrara rahã, upa ma'e jaxer ame'ẽ ke amõ pandu, ame'ẽ ke Tupã mujekwa ta. Pe, a'e mupyrara ta. Upa katu te amõ tama'e panduha ke a'e mujekwa ta.

³⁷ Ma'e pepandu ame'ẽ ke Tupã ukwa ta. Pe, mupyrara ta. “Nde katu ym” aja a'e pandu rahã, a'e mupyrara hũ ta. “Nde katu” aja a'e pandu rahã, mupyrara ym ta. A'erehe myja me'ẽ pepandu apo, ame'ẽ ke pekwa pekwa katu pexo. (Katu ame'ẽ ke jõ pepandu katu) — aja Jesu pandu.

Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ma'ema'e ame'ẽ ke rehe

*Amõ ta usak tar katu
(Mak 8.11-12; Ruk 11.29-32)*

³⁸ Ajame'ẽ ke Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta uhyk uwyr. Parise ta uhyk uwyr tĩ. Upa ame'ẽ ta Jesu pe pandu:

—Sa'e! Ngã mu'eha nde. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ema'e apo. Jasak ta. (Aja rahã, nde ke Tupã muwyr, aja jakwa katu ta) — aja ipe.

³⁹ Jesu pandu:

—Anĩ. Pehẽ ruwa koty ama'e ym ta. Mã! Tupã rehe har pekwa ym te. Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e ame'ẽ ta ke pehẽ tĩ. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ama'ema'e katu. Ame'ẽ ke rehe pesak tar katu. Anĩ ta. Pesarahã! Jon riki Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e. Yman pira keruhũ pusu rehe Jon túi. (Manõ ym.) A'erehe uhem ingi rahã: “Ihẽ ke Tupã muwyr” aja Jon mujekwa ngã pe. Jon aja ihẽ tĩ. Aja jõ ihẽ amujekwa ta pehẽ pe tĩ.

Amanõha ngi akwera katu ahem rahã, ihẽ ke Tupã muwyr, aja amujekwa ta. (Pira keruhũ pusu ngi Jon uhem, ame'ẽja saka ihẽ tĩ.)

⁴⁰ Pira keruhũ pusu pe Jon túi. Mokõi ukwer rahã, a'ep túi. Aja ihẽ amanõ rahã, mokõi aker rahã, itakwar keruhũ pe ihẽ rete pete'e túi. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ihẽ ajur.

⁴¹ —Yman rahã, ngã ke Tupã mupyrara ta. Arahã Nini ok ta pe har ta pu'am ta. Jon pandu ame'ẽ ke rehe a'eta hendu katu. Pe, ma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke hijar. Tupã koty ipy'a muruwak mondo. A'erehe yman rahã, Tupã mupyrara rahã, kuja pandu ta: “Jesu je'ẽha rehe pehendú ym. Katu ym pehẽ” aja apo ihẽ ke putar ym ame'ẽ ta pe pandu ta. Jon pandu ame'ẽ ke rehe Nini ok ta pe har ta hendu katu. Pesarahã! Ko ihẽ axo. Jon 'ar koty te we ihẽ katuha. Anĩ. Ihẽ je'ẽha rehe pehendú ym. (A'erehe pehẽ ke Tupã mupyrara hũ ta.)

⁴² —Yman rahã, ngã ke Tupã mupyrara ta. Arahã amõ kũjã pu'am ta. Kapitã keruhũ kũjã ke a'e. Pepaite ngi Saromã mu'e ame'ẽ ke rehe hendu uwyr kwe. A'erehe yman rahã, Tupã mupyrara rahã, ame'ẽ kũjã pandu ta: “Jesu je'ẽha rehe pehendú ym. Katu ym pehẽ” aja apo ihẽ ke putar ym ame'ẽ ta pe pandu ta. Pepaite ngi kũjã uwyr. Amõ wata oho rahã, heta ukwer. Warahy jurukwã koty ngi uwyr. Iapyr koty ngi. Ukwa katuha namõ ma'e Saromã mu'e ame'ẽ ke rehe kũjã hendu uwyr. Pesarahã! Ko ihẽ axo. Saromã 'ar koty te we ihẽ akwa katuha. Anĩ. Pehendú ym ihẽ je'ẽha rehe. A'erehe pehẽ ke Tupã mupyrara hũ ta — aja parise ta pe Jesu pandu.

Ājã ta jywyr uwyr
(*Ruk 11.24-26*)

⁴³ A'e pandu tĩ:

—Amõ py'a ngi ãjã uhem oho rahã, awa nixóí te ame'ẽ rupi wata wata ixo. Putu'uha renda ke kekar tipe ixo. Mahem ym.

⁴⁴ A'erehe jupandu jupe: “Sawa'e py'a ngi ihẽ ahem ajur. Ame'ẽ pe ajywyr ta aho. Ihẽ rok aja saka ihẽ pe” aja jupandu jupe. Pe, jywyr oho. Pe, uhyk rahã, hok pe nixóí amõ. Upa peir katu amõ. Upa mukatu. Aja saka ipy'a ke.

⁴⁵ Ame'ẽ ke rehe usak rahã, amõ ãjã ta rehe oho piam. Awa po wajar mokõi hetaha muhyk. Ame'ẽ ta riki i'ar koty te we jaxer ai ame'ẽ ta ke a'eta. Pe, muhyk rahã, sawa'e py'a rehe a'eta ixo oho tĩ. A'erehe ame'ẽ sawa'e mãte jaxer te apo 'y. Ājã peteĩ ixo rahã, katu ym. Apo heta ihĩ, a'erehe i'ar koty te we jaxeriha — aja parise ta pe Jesu pandu.

(Aja awa tĩ. Juehe ixoha jumukatu aja ixo tar katu. Anĩ. Tupã rehe jurujar ym. Nixóí ma'e, ame'ẽja saka. A'erehe i'i atu we rahã, ymanihar aja jywyr. Pe, jywyr rahã, i'ar koty te we jaxeriha aja ixo ta.)

Jesu mãi rehe har. Imu ta rehe har tĩ.

(*Mak 3.31-35; Ruk 8.19-21; Emberéu 2.11-13*)

⁴⁶ Ngã pe Jesu pandu pandu uĩ rahã, imãí uhyk uwyr. Imu ta uhyk uwyr tĩ. Hukwen rake soroka pe a'eta pyta. Pe, amõ pe pandu:

—Jesu namõ japandu tar katu. Epandu eho — aja imãí ta.

⁴⁷ [A'erehe amõ pandu Jesu pe:

—Esarahã! Soroka pe ne mãí i'ãí. Ne mu ta i'ãí tĩ. Ne namõ pandu tar katu — aja riki.]

⁴⁸ Pe, Jesu pandu:

—Awa riki ihē māi my? Awa riki ihē mu ta my tī?
— aja a'eta pe pandu.

⁴⁹ Pe, jumu'eha ta koty iyywa ke mupuku. Pe, pandu:

—Pesarahā! Ko riki ihē māi. Ko riki ihē mu ta tī.

⁵⁰ Ihē pái keruhū riki ywa pe har ke. A'e putar ame'ē ke amō ma'ema'e rahā, ame'ē riki ihē mu aja saka. Ihē rendyr aja saka tī. Ihē māi aja saka tī — aja Jesu pandu.

13

*Ma'e raĩ ke muhāi ame'ē rehe har
(Mak 4.1-9; Ruk 8.4-8)*

¹ Ame'ē wera rahā, ame'ē ok ke Jesu hijar oho. Ypa rymy'y rehe uhyk oho. A'ep wapyk. Pe, ngā ke mu'e uĩ.

² Heta ngā juramā jy'ar ehe. Heta te hū. A'erehe jarusu keruhū pe opor oho. Ame'ē pe wapyk. Ypa rymy'y rehe ngā pu'am u'am.

³ Myja me'ē ma'e raĩ my, ame'ē ke ngā pe Jesu pandu uĩ. Kuja riki:

—Ma'e raĩ ke amō sawa'e muhāi oho.

⁴ Kupixa pe ma'e raĩ muhāi rahā, awa rape rupi amō haĩ u'ar. Ame'ē ke ma'ewyra u'u uwyr. Upa u'u.

⁵ Amō ma'e raĩ ita ty rupi u'ar. Ywy katu ame'ē ke ta'yr mi a'ep. Pe, haĩ hywōi. Ywy heta ym a'ep, a'erehe pahar hywōi.

⁶ Pe, warahy haku rahā, i'y manō. Hapo ipyp oho ym, a'erehe upa te'e manō.

⁷ Amō ma'e raĩ juruwe ty rupi u'ar. Juruwe tiha py oho, a'erehe ma'e raĩ hywōi rahã, hury ym, a'erehe i'a ym.

⁸ Amō ma'e raĩ ywy katu ame'ẽ rehe u'ar. Pe, hywōi rahã, hury katu oho. Tiha katu oho. I'a uhem, pe, tyarō. Hymbo rehe heta i'a ihĩ. Tirĩ ta (30) aja hetaha. Amō hymbo rehe heta we hũ i'a ihĩ. Sesen ta (60) aja hetaha. Amō hymbo rehe heta te hũ i'a ihĩ. Sē (100) aja hetaha — aja Jesu pandu.

⁹ Ame'ẽ upa rahã, a'e pandu:

—Pehẽ pekwa tar katu rahã, ihẽ apandu ame'ẽ ke rehe pehendu katu ta me'ẽ te'e — aja riki.

*Myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke Jesu pandu
(Mak 4.10-12; Ruk 8.9-10)*

¹⁰ I'i we Jesu rehe jumu'eha ta uhyk rahã, pandu ipe:

—Ngã pe nde erepandu pandu rahã, myja me'ẽ ma'e ke my aja nde erepandu. Ma'erehe my? — aja ipe.

¹¹ Jesu pandu:

—Apo amō koty Tupã mujekwa. Pyahu ame'ẽ ke, ame'ẽja saka. Kuja. Ixoty ipy'a ke amō muruwak ame'ẽ ke a'e putar katu. “Ihẽma'e a'e” aja a'e pandu. “Ame'ẽ ke nema'e jumu'eha ta pe emujekwa” aja Tupã pandu ihẽ pe. Amō ta pe anĩ. Amujekwa ym ta. (A'erehe myja me'ẽ ma'e ke my aja apandu pandu.)

¹² Amō ukwa wan rahã, amō we ukwaha ke Tupã muwyr ta ipe. Aja rahã, upa a'e ukwa. (Ukwa tar katu, a'erehe muwyr ta ipe.) Ta'yr te mi amō ukwa rahã, ame'ẽ ta'yr te mi ukwaha ke Tupã

mukanim ta ingi. (Ukwa tar ym, a'erehe mukanim ta ingi.)

¹³ Myja me'ě ma'e ke my aja ngã pe ihě apandu. Ma'erehe my? Kuja riki. A'eta ma'ã tipe. Usak ym ma'e ke. A'eta hendu tipe. Ukwa ym riki.

¹⁴ A'erehe yman Isai pandu aja uhyk. Kuja riki ame'ě:

“Peme'ě ta Tupã je'ěha rehe hendu hendu tipe. Ukwa ym riki. A'eta usak usak tipe. Ukwa ym ma'e ke.

¹⁵ Iãkã riki ianam rãi, a'erehe pyhyk ym. Ukwa ym. Ipyakwar ke kynda, ame'ěja saka. Hendu tar ym.

Eha ke jupyk tĩ, ame'ěja saka tĩ. Usak tar ym.

Upa aja ym rahã, upa ma'e ke usak ta. Upa ma'e ke rehe hendu katu ta. Upa ma'e ke ukwa katu ta.

Aja rahã, Tupã koty ipy'a ke a'eta muruwak ta.

Aja rahã, ipy'a ke Tupã mujywyr ta a'eta rehe” aja Isai pandu.

¹⁶ —Pehě anĩ. (Pehě riki ihěma'e jumu'eha ta ke.) Upa ihě ama'ema'e ame'ě ke rehe pesak. Upa ihě apandu pandu ame'ě ke rehe pehendu tĩ. A'erehe jetehtar te ke pekwa katu riki. A'erehe pehě rury katu ame'ě ta ke pehě.

¹⁷ Ko apandu pehě pe. Ihě rehe pesak. Aja ihě rehe heta ymanihar Tupã je'ěha pandu ame'ě ta usak tar katu te riki. A'eta usak ym. (Pesak, a'erehe pehě rury katu ame'ě ta ke pehě.) Ihě je'ěha rehe pehendu. Aja ihě je'ěha rehe heta ymanihar Tupã je'ěha pandu ame'ě ta hendu tar katu te tĩ. A'eta hendu ym. (Pehendu, a'erehe pehě rury katu ame'ě ta ke pehě) — aja Jesu pandu.

*Ma'e raĩ jytym ame'ẽ rehe har Jesu mujekwa
(Mak 4.13-20; Ruk 8.11-15)*

¹⁸ A'e pandu tĩ:

—Pehendu katu! Myja me'ẽ ma'e raĩ my aja ihẽ apandu ngã pe. Ame'ẽ ke ihẽ amujekwa ta pehẽ pe.

¹⁹ Apo amõ koty Tupã mujekwa. Pyahu ame'ẽ ke, ame'ẽja saka. Kuja. Ixoty ipy'a ke amõ muruwak rahã, ame'ẽ ke a'e putar katu. “Ihẽma'e a'e” aja a'e pandu. Ame'ẽ rehe har amõ hendu tipe. Ukwá ym. Ame'ẽ riki ma'e raĩ awa rape rupi u'ar, ame'ẽja saka. Tupã je'ẽha rehe hendu tipe. Pe, ãjã ramũi uhyk rahã, ame'ẽ ke a'e upa mukanim ingi. (Ma'ewyra u'u uwyr, ame'ẽja saka.)

²⁰ —Ita ty rupi amõ ma'e raĩ u'ar. Ame'ẽ riki kuja saka. Tupã je'ẽha rehe hendu rahã, hury katu tipe. (Pahar hywõi, ame'ẽja saka.)

²¹ Ame'ẽ Tupã je'ẽha ke ipy'a pe pyta ym. Hury wan riki. Tupã je'ẽha rehe a'e jurujar katu, a'erehe ame'ẽ ke amõ ta mupyrara rahã, pahar jurujar katuha ke hijar. (Warahy upa jukwa, ame'ẽja saka.)

²² —Juruwe ty rupi amõ ma'e raĩ u'ar. Ame'ẽ riki kuja saka. Tupã je'ẽha rehe amõ hendu tipe. Ima'e ixoha rehe har a'e ukwa ukwa ixo. “Ma'e ihẽ a'u ta my? Ma'e ihẽ amunde ta my?” aja ukwa ukwa ixo. Tamatarer ke a'e matyr tar katu hũ tĩ. A'erehe upa Tupã je'ẽha ke mukanim, ame'ẽja saka. Upa harái riki. (A'erehe ma'e i'a ym ame'ẽja saka.) Aja rahã amõ we Tupã rehe har ukwa tar ym.

²³ —Ywy katu, ame'ẽ pe amõ ma'e raĩ u'ar. Ame'ẽ riki kuja saka. Tupã je'ẽha rehe hendu. Pe, upa ukwa katu. Aja rahã, amõ hymbo rehe i'a katu.

Tirĩ ta (30) aja hetaha. Amõ hymbo rehe heta we hũ i'a ihĩ. Sesen ta (60) aja hetaha. Amõ hymbo rehe heta te hũ i'a ihĩ. Sě (100) aja hetaha. (Aja rahã, Tupã rehe har ukwa katu, a'erehe ma'e katu ame'ẽ ke ma'ema'e katu te hũ tĩ. Hymbo rehe i'a heta ihĩ, ame'ẽja saka) – aja Jesu mujekwa jumu'eha ta pe.

Ahúi aja me'ẽ ran rehe har

²⁴ Amõ myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke Jesu pandu:

–Apo apandu ta pehẽ pe. Yman rahã, upa katu te ngãma'e ma'ema'eha ke Tupã ukwa ta. Katu ame'ẽ ke ma'ema'e my? Jaxer ame'ẽ ke ma'ema'e my? Ame'ẽ ke ukwa ta. Ame'ẽ riki kuja saka. Kupixa pe ma'e raĩ katu ame'ẽ ke sawa'e jyty, ahúi aja me'ẽ raĩ ke.

²⁵ Amõ pytun rahã, amõ ta ukwer rahã, kupixa pe sawa'e ruwajan uhyk oho. Pe, ahúi aja me'ẽ pyter pe ahúi aja me'ẽ ran raĩ ke jyty. Pe, oho.

²⁶ Ahúi aja me'ẽ tiha oho. Pe, hymbo uhem Tate rahã, ahúi aja me'ẽ ran tiha oho tĩ.

²⁷ Ame'ẽ ke miasu ta usak rahã, ijar koty uhyk oho. Pandu ipe: “Sa'e! Nema'e kupixa pe ma'e raĩ katu ame'ẽ ke jande jazyty. Myja me'ẽ ahúi aja me'ẽ ran uhem my?” aja ijar pe.

²⁸ Miasu ta pe ijar pandu: “Ihẽ ruwajan riki jyty” aja ijar pandu. Miasu ta pandu: “Ahúi aja me'ẽ ran ke jande jahykýi ta jaho my? Aja nde ereputar my?” aja.

²⁹ “Anĩ. Ahúi aja me'ẽ ran ke pehykýi pemuhem rahã, ahúi aja me'ẽ'y ke pehykýi pemuhem ta my tĩ. Juja katu te saka.

³⁰ A'erehe mã peja ihĩ. Ahúi aja me'ẽ namõ ahúi aja me'ẽ ran pyta. Ahúi aja me'ẽ itawa ym rahã, mã peja ihĩ. Itawa rahã, parakyha ta pe ihẽ apandu ta: 'Ahúi aja me'ẽ ran ke pemondok py. Pekakwar. Pe, upa hany. Upa rahã, ahúi aja me'ẽ ke pemondok tĩ. Pe, ame'ẽ ke matyriha renda pe pematyr' ” aja ijar pandu — aja Jesu pandu.

*Amõ ma'e raĩ rehe har (mosata raĩ)
(Mak 4.30-32; Ruk 13.18-19)*

³¹ Amõ myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke Jesu pandu tĩ:

—Kome'ẽ ywy keruhũ pe Tupã kotyhar ta ixo. Ame'ẽ riki kuja saka. Kupixa pe ma'e raĩ ta'yr te mi, ame'ẽ ke sawa'e jytym. Mosata raĩ ke.

³² Amõ ma'e raĩ wyr koty te we ta'yriha ame'ẽ. Ame'ẽ hywõi. I'y tiha te hũ oho rahã, kupixa pyter pe tiha te ame'ẽ ke a'e. Myra aja tihaha, a'erehe ma'ewyra riki haity mujã ehe. Hãkã rehe mujã — aja pandu.

(Aja rahã, Jesu pandu py rahã, Tupã kotyhar ta heta ym te. Ma'e raĩ ta'yr te mi, ame'ẽja saka. I'i atu te rahã, ixotyhar ta heta te hũ ta. I'y tiha te hũ, ame'ẽja saka, aja mujekwa.)

*Ma'e mupururukiha rehe har
(Ruk 13.20-21)*

³³ Amõ myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke Jesu pandu tĩ:

—Kome'ẽ ywy keruhũ pe Tupã kotyhar ta ixo. Ame'ẽ riki kuja saka. Ahúi aja me'ẽ ku'i pe ma'e mupururukiha ke kũjã mupara. Rar tyryhem mupara. Upa rahã, upa ahúi aja me'ẽ ku'i pururuk hũ — aja pandu.

(Aja rahã, Jesu pandu py rahã, Tupã kotyhar ta heta ym te. I'i atu te rahã, heta te hũ, aja mujekwa.)

Myja me'ẽ ma'e ke my aja Jesu pandu. Ma'erehe my?

(Mak 4.33-34)

³⁴ Ngã pe myja me'ẽ ma'e ke my aja jõ Jesu pandu pandu.

³⁵ Aja rahã, yman Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ, aja me'ẽ uhyk. Kuja riki:

“Ngã pe ma'e ke ihẽ apandu pandu rahã, myja me'ẽ ma'e ke my aja ihẽ apandu ta.

Kome'ẽ ywy keruhũ Tupã mujã, ame'ẽ ngi har ma'e ke amõ ukwa ym. Ame'ẽ ke ihẽ apandu pandu ta ngã pe” aja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ. Ame'ẽ panduha uhyk apo 'y.

Ahúi aja me'ẽ ran rehe har Jesu mujekwa

³⁶ Ngã ke Jesu hijar. Pe, hok pe ixex oho. Jumu'eha ta jõ uhyk uwyre ehe. Pandu ipe:

—Ahúi aja me'ẽ ran rehe har nde erepandu. Ame'ẽ ke jande pe emujekwa katu — aja ipe.

³⁷ Jesu pandu:

—Ko awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ma'e ra'ĩ katu ame'ẽ ke sawa'e jytyim. Ihẽ riki ame'ẽ sawa'e ke.

³⁸ Kupixa riki kome'ẽ ywy keruhũ aja saka. Ma'e ra'ĩ katu ame'ẽ riki Tupã kotyhar ta aja saka. Ahúi aja me'ẽ ran riki Satana kotyhar ta aja saka.

³⁹ Ahúi aja me'ẽ ran ra'ĩ ke sawa'e ruwajan jytyim. A'e riki Satana. (Ãjã ramũ a'e.) Itawa rahã, ijar matyr. Ame'ẽ riki 'ar rehe angaha uhyk. Parakyha ta riki Tupã je'ẽha rahoha ta ke.

⁴⁰ Ahúi aja me'ě ran ke parakyha ta kakwar. Pe, hapy. Aja riki 'ar rehe angaha uhyk ta rahã, (Satana kotyhar ta ke mujy'ar ta tĩ.) Kuja.

⁴¹ Awa ihě tĩ. Tupã je'ěha rupi ajur. Pesarahã! Tupã je'ěha rahoha ta ke ihě amondo ta. Parakyha ta aja amondo ta. Kome'ě ywy keruhũ pe ihě amondo ta. Pe, kome'ě ywy keruhũ pe har ta ngi upa ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ě ta ke Tupã je'ěha rahoha ta mujy'ar ta. Amõ ta pe ngã pandu: “Ma'e peka'u te'eha ke pema'erahã!” aja. Aja pandu ame'ě ta ke Tupã je'ěha rahoha ta mujy'ar ta tĩ.

⁴² Pe, upa mujy'ar rahã, tata keruhũ renda pe ombor ta. A'ep ahy te hũ ta, a'erehe jixi'u hũ ta. Ahy te hũ, a'erehe hãi ke su'u su'u rãi.

⁴³ Tupã kotyhar ta anĩ. Tupã je'ěha rahoha ta mujy'ar ta tĩ. Pe, jande pái keruhũ koty hury katu te ta. Tupã ixo ame'ě pe hury katu te ta. Warahy hendy katu rahã, hury katu awa. Aja Tupã kotyhar ta hury katu te ta. Pehě pekwa tar katu rahã, ihě apandu ame'ě ke rehe pehendu katu ta me'ě te'e — aja Jesu pandu.

Kupixa pe ma'e katu ame'ě ke amõ mahem

⁴⁴ A'e pandu tĩ:

—Tupã ixo ame'ě pe amõ oho tar katu te hũ. Ame'ě riki kuja saka. Kome'ě ywy keruhũ pe har kupixa pe tamatarer hũ ke amõ mukanim. Jyтым riki. Ame'ě ke amõ riki mahem. Pe, amõ renda pe mutyryk. Jyтым tĩ. Hury katu a'e. A'erehe upa ima'e ke a'e muhepy. Pe, ame'ě tamatarer pe kupixa ke ijar ngi a'e jo'ok oho. Muhepy. Aja putar katu aja mujekwa — aja Jesu pandu.

(Aja rahã, Tupã ixo ame'ẽ pe oho tar katu te hũ, aja mujekwa. A'erehe upa ima'e ke hijar. Pe, ohoha pyhyk katu. Ame'ẽ riki tamatarer keruhũ 'ar koty te we katuha, aja Jesu mujekwa katu.)

Pero rehe har

⁴⁵ Jesu pandu tĩ:

—Tupã ixo ame'ẽ pe amõ oho tar katu te hũ. Ame'ẽ riki kuja saka tĩ. Pu'yr aja ame'ẽ ke. Pero ke. Ituwyr ame'ẽ. Ma'e ra'ĩ jupu'a. Ame'ẽ ke amõ sawa'e kekar. Kome'ẽ ywy keruhũ muhepyha renda rupi kekar kekar ixo. Katu te ame'ẽ ke kekar.

⁴⁶ Pe, amõ katu te ame'ẽ ke sawa'e mahem rahã, upa katu te ima'e ma'e ke muhepy. Pe, ame'ẽ tamatarer pe ame'ẽ pero ke jo'ok oho. Muhepy. Aja putar katu aja mujekwa — aja Jesu.

(Aja rahã, Tupã ixo ame'ẽ pe oho tar katu te hũ, aja mujekwa. A'erehe upa ima'e ke hijar. Pe, ohoha pyhyk katu. Ame'ẽ riki pu'yr hepy te hũ 'ar koty te we katuha, aja Jesu mujekwa katu.)

Kyhapari rehe har

⁴⁷ A'e pandu tĩ:

—Yman rahã, ngã rehe har Tupã ukwa ta. Katu ame'ẽ ke ma'ema'e my? Ka'u te'eha ke ma'ema'e my? Ame'ẽ ke a'e ukwa ta. Ame'ẽ riki kuja saka tĩ. Kome'ẽ ywy keruhũ pe har ypa pe kyhapari ke pira pyhykiha ta ombor ombor ixo. Upa ma'e pira ke a'eta pyhyk.

⁴⁸ Kyhapari tyryhem rahã, ypa rymy'y rehe hykýi rahõ. Pe, wapyk rahã, pira ke amõ koty koty matyr. Amõ u'u katu ame'ẽ ke wasãkã pe mou. U'u ym ame'ẽ ke ombor.

49 'Ar rehe angaha uhyk rahã, aja ta tĩ. Tupã je'êha rahoha ta ohoho. Pe, awa ta pyter ngi katu ym ame'ẽ ta ke a'eta mujy'ar. Katu ame'ẽ ta Tupã koty pyta ta.

50 Katu ym ame'ẽ ta anĩ. Tata keruhũ renda pe ombor ta. (Ahy hũ ta,) a'erehe jixi'u hũ ta. (Ahy te hũ ta,) a'erehe hãi ke su'u su'u riki — aja Jesu pandu.

Ma'e pyahu ame'ẽ ke. Ma'e kwehehar ame'ẽ ke tĩ.

51 Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Upa ame'ẽ ihẽ apandu ame'ẽ ke pekwa katu my? — aja.

—Upa jakwa katu — aja Jesu pe.

52 Pe, a'e pandu:

—Aja rahã, kuja riki. Mu'eha ukwa katu ame'ẽ ke, aja saka. Moise je'êha mu'e ame'ẽ ta Tupã kotyhar ta aja jumuruwak rahã, ok jar aja saka. Matyriha renda pe ima'ehũ namõ ixo. Pe, ame'ẽ ngi ma'e pyahu ame'ẽ ke muhem. Ma'e kwehehar ame'ẽ ke muhem tĩ. (Ame'ẽ riki ma'e ke mu'e, ame'ẽja saka tĩ) — aja Jesu pandu.

(Aja rahã, Jesu rehe har jetehar te jumu'eha ta mu'e ta. Ame'ẽ riki ma'e pyahu, ame'ẽ ke muhem, ame'ẽja saka. Ymanihar Tupã je'êha pandu ame'ẽ ke jetehar te mu'e ta tĩ. Kwehehar ame'ẽ ke muhem, ame'ẽja saka tĩ. Aja Jesu mujekwa katu jumu'eha ta pe.)

*Jesu ke Nasare ok ta pe har ta putar ym
(Mak 6.1-6; Ruk 4.16-30)*

53 Myja me'ẽ ma'e ke my, ame'ẽ ke Jesu upa pandu rahã, ame'ẽ ok ngi oho.

⁵⁴ Hekoha pe a'e jywyr oho, Nasare ok ta pe. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe a'e mu'e. Hendu ame'ẽ ta pandu:

—Mã! My riki ukwa katuha pyhyk my? Awa a'e ke mu'e my? (Jakwa ym jande.) Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke a'e ma'ema'e katu te. Mã! Jande aja awa te'e a'e tĩ. Myja ame'ẽ ke ma'ema'e my? (Jakwa ym tĩ.)

⁵⁵ Myra rehe ma'eha ame'ẽ ra'yr Jesu. Mari membyr a'e. Imu ta kohĩ tĩ, jande rekoha pe. Tian. Jose amõ tĩ. Jun amõ tĩ. Simã amõ tĩ.

⁵⁶ Upa hendyr ta jande rekoha pe ixo tĩ. My ngi upa ima'e ukwa katuha ke a'e pyhyk my? (Jande jakwa ym) — aja Jesu rehe har pandu.

⁵⁷ A'erehe Jesu ke a'eta putar ym. (A'erehe a'eta pe Jesu pandu:)

—Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke upa amõ ok ta pe har ta putar katu. Hekoha te pe har ta anĩ. Putar ym. Katu ym aja usak ehe. Ianam ta aja tĩ. Katu ym aja usak ehe tĩ. (Aja ihẽ ke ihẽ rekoha pe har ta putar ym tĩ) — aja Jesu.

⁵⁸ Awa te'e a'e, aja jõ a'eta ukwaha naĩ. A'erehe a'ep pe har ta jurujar ym ehe. A'erehe marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke heta a'e ma'e ym. (Aja a'e ke kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e aja Jesu mujekwa tar ym a'ep pe har ta pe.)

14

*Juã mujahukiha manõ ame'ẽ rehe har
(Mak 6.14-29; Ruk 9.7-9)*

¹ Jesu ke amō ta putar ym. Arahā Jesu ma'ema'eha rehe har Ero hendu. A'e riki ngariréi ywy pe har tama'e kapitam.

² Inamō ixo ame'ē ta pe a'e pandu:

—Jesu riki Juā mujahukiha ke. Juā ke manōha ngi Tupā mukwera katu muhem tī. A'erehe pyrātā te ha namō ma'e ke Jesu ma'ema'e katu. Marā ka ym amō ma'eha, ame'ē ke ma'ema'e katu — aja Ero ukwaha naī.

³⁻⁴ Amukwehe te kuja ixo. Ero mu ixo. Her Siri. Siri rakehar rer Erondi. Ame'ē imu rakehar ke Ero jo'ok raho ingi. A'erehe Juā pandu ipe:

—Peja ym. Ne mu rakehar namō nde erexo rahā, katu ym tiki — aja Ero pe pandu.

Ame'ē panduha ke Erondi putar ym. A'erehe Ero pe kūjā pandu:

—Kyndaha pe Juā ke ekynda eraho — aja ixawa'e pe.

A'erehe sonda ta pe Ero pandu:

—Juā ke pepyhyk peho. Pepukwar, pe, kyndaha pe pekynda peraho — aja riki.

⁵ A'e ke Ero jukwa ta tipe. Juā riki Tupā je'ēha pandu ame'ē ke aja jundéu awa ta ukwa katu. Juā ke jukwa rahā, jundéu awa ta parahy ta. A'erehe Ero kyje. Jundéu awa ta ngi kyje. A'erehe jukwa ym we rī.

⁶ (Pe, jukwaha angaha rehe uhyk 'y.) Yman imāi pusu ngi Ero u'ar. Ame'ē u'ariha ke ukwa ukwa uī ngā. A'erehe huryha amō ta mujā. Arahā Erondi membyr riki purahái. Imembyr kūjā ke. Ame'ē rehe Ero usak rahā, hury katu.

⁷ (A'erehe kūjātāi pe a'e pandu:)

—Ma'e ke nde ereputar ame'ẽ ke nde pe ihẽ ame'ẽ ta. Jete katu te atu ihẽ apandu. Ihẽ ame'ẽ ta nde pe. Jete katu te atu ihẽ apandu ym rahã, mã peja Tupã ihẽ ke jukwarahã! — aja Ero pandu.

⁸ Pe, kũjãtãi pe imãi pandu: “Juã ãkã ke epandu ipe, Ero pe” aja. A'erehe kũjãtãi pandu:

—Juã mujahukiha ãkã ihẽ aputar. Ita paratu 'ar pe ihẽ pe erur apo — aja Ero pe.

⁹ Ame'ẽ ke rehe Ero hendu rahã, pyai riki. Juã ke jukwa tar ym, a'erehe pyai tipe. A'e pandu ramõ: “Ma'e ke nde ereputar ame'ẽ ke ihẽ ame'ẽ ta nde pe” aja kũjãtãi pe. Ame'ẽ ke rehe upa inamõ ixo ame'ẽ ta hendu tĩ. Panduha aja ma'e ym rahã, huxĩ ta. A'erehe sonda ta pe pandu:

—Kũjãtãi putar ame'ẽ ke pema'e peho — aja Ero.

¹⁰ A'erehe sonda ta ke kyndaha pe mondo. Pe, a'eta Juã ãkã ke mondok ingi.

¹¹ Ita paratu 'ar pe iãkã ke sonda ta werur. Pe, kũjãtãi pe me'ẽ. Ame'ẽ ke imãi pe kũjãtãi raho. (A'erehe Juã manõ te, aja Erondi ukwa katu 'y.)

¹² Juã namõ jumu'e ixo ame'ẽ ta kyndaha pe oho. Hete ke raho ingi. Pe, jytyr raho. Upa rahã, Jesu pe a'eta pandu oho. “Juã ke sonda ta jukwa” aja Jesu pe pandu oho.

*5.000 hetaha ta pe ngã mi'u ke Jesu me'ẽ
(Mak 6.30-44; Ruk 9.10-17; Juã 6.1-14)*

¹³ “Juã ke amõ ta jukwa” aja Jesu hendu rahã, jarusu keruhũ pe opor oho. Y ruwái rehe oho. Awa nixói te ame'ẽ pe oho. Jesu oho ame'ẽ ke rehe ngã hendu. A'erehe ok ta ke hijar, pe, awa rape rupi wata oho. Jesu oho, a'ep a'eta oho tĩ.

14 Jarusu keruhũ ngi uhem oho rahã, heta ngã rehe Jesu usak. Pyrara a'e usak ngã rehe. Pe, ahy ixo ame'ẽ ta ke mukatu.

15 Ka'aruk koty rahã, jumu'eha ta uhyk ehe. Pandu ipe:

—Ka'aruk te apo. Ko awa nixói te ame'ẽ ke ko. Ngã ke emondo sengi. Paite ok ta rupi imi'u ke a'eta jo'ok ta oho — aja Jesu pe.

16 A'e pandu:

—Anĩ. Ame'ẽ ke pehẽ atu peme'ẽ ngã pe. Aja rahã, a'eta oho ym ta — aja Jesu.

17 Jumu'eha ta pandu:

—Mbeju ke awa po wajar peteĩhar upa jõ kohĩ. Pira ka'ẽ mokõi jõ kohĩ tĩ. Marã ka ym ngã rehe uhykiha.

18 —Ame'ẽ ke ihẽ pe perur — aja Jesu.

19 Ngã pe Jesu pandu:

—Kãpĩ 'ar pe upa pewapyk — aja.

Pe, mbeju awa po wajar peteĩhar upa a'e pyhyk, mokõi pira ka'ẽ namõ. Ywa rehe a'e ma'ã. Pe, pandu:

—Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Jande mi'u ke jande pe nde eremuwyr katu — aja Tupã pe.

Pe, mbeju ke a'e mopok. Ame'ẽ ke jumu'eha ta pe me'ẽ. Pandu:

—Ngã pe peme'ẽ me'ẽ peraho — aja Jesu.

20 Upa ngã u'u. Uhyk ngã u'u. Pyta we ame'ẽ ke jumu'eha ta matyr matyr. Wasãkã pe matyr. Wasãkã kuja, awa py mokõi hetaha a'eta matyr.

21 Upa ngã u'u. Sawa'e ta u'u. Kũjã ta u'u tĩ. Ta'yn ta u'u tĩ. Sawa'e ta jõ hetaha manga rahã, 5.000 sawa'e ta hetaha.

Y 'ar rupi Jesu wata te'e
(Mak 6.45-52; Juã 6.15-21)

²² Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Hok pe ngã ke ihẽ amujywyr ta amondo axo rahã, ypa ruwái rehe peho. Jarusu keruhũ pe peho. I'i atu rahã we, ihẽ aho ta kÿ — aja riki.

²³ Jarusu keruhũ pe jumu'eha ta opor oho. Pe, oho ingi. Pe, amõ ta pe pandu:

—Pehẽ rok pe pejywyr peho — aja ngã pe.

Upa ngã hijar oho rahã, ywy'ã 'ar pe jeje Jesu oho. Tupã namõ a'e pandu pandu oho. Pytun ramõ rahã, a'ep jeje a'e ihĩ.

²⁴ Arahã, ypa pyter pe jarusu keruhũ ihĩ. Ywytuhu juwapi uwyr ehe. A'erehe y kotok nupã hũ ehe.

²⁵ Sapukái je'ẽ tate rahã, Jesu uhyk uwyr ixo a'eta rehe. Y 'ar rupi a'e pyrũ oho ixo.

²⁶ Ame'ẽ ke rehe jumu'eha ta usak rahã, mukahem hũ ingi. Kuja pandu:

—Ãjã riki peme'ẽ — aja ukwaha naĩ.

Ahem hũ tĩ.

²⁷ Pahar a'eta pe Jesu pandu:

—Anĩ. Ihẽ te'e ko. Pemukahem ym ihẽ ngi! Pehẽ py'ahu te'e — aja Jesu.

²⁸ Pe, Petu pandu:

—Sawa'e! Nde te rahã, ihẽ pe epandu: “Y 'ar rupi ihẽ koty ejur” aja epandu — aja Jesu pe.

²⁹ —Ejur! — aja Jesu ipe.

Pe, jarusu keruhũ ngi Petu uhem oho. Pe, y 'ar rupi Jesu koty a'e wata we oho tipe.

³⁰ Ywytu keruhũ jupeju hũ. Ame'ẽ ke a'e ukwa rahã, kyje a'e ingi. A'erehe y pe a'e jypypyk. Hãtã pandu:

—Sawa'e! Ihē ke epyhyk! — aja Jesu pe.

³¹ Pahar ipo ke Jesu pyhyk. Pandu ipe:

—Mā! Tapijar te'e we nde erejuru jar katu ta me'ē te'e. Ma'erehe ihē rehe nde erejuru jar ym my? Katu ym aja — aja Jesu pandu.

³² Jarusu keruhū pe a'eta mokōi opor oho. Pe, wytuhu ke putu'u.

³³ Jarusu keruhū pe jumu'eha ta ihī. Jesu rehe a'eta py'a ke moī moī katu. A'eta pandu:

—Jetehar te riki. Tupā ra'yr nde — aja jumu'eha ta.

*Jenesare ywy pe ahy ixo ame'ē ta ke Jesu mukatu
(Mak 6.53-56)*

³⁴ Ypa ke a'eta aha oho rahā, Jenesare ywy pe uhyk oho.

³⁵ A'ep pe har ta usak ehe rahā, pandu:

—Ko Jesu uhyk uwyr — aja.

A'erehe ame'ē renda juramā rupi amō ta pandu oho:

—Jesu pete'e ixo. Upa ahy ixo ame'ē ta ke peraho ipe — aja.

A'erehe Jesu pe ahy ixo ame'ē ta ke ngā werur.

³⁶ Jesu pe ngā pandu:

—Mā peja nema'e mundeha rehe ahy ixo ame'ē ta pyhyk. Mā peja mundeha apyr rehe jō pyhyk — aja riki.

Pe, ima'e mundeha ke pyhyk ame'ē ta upa katu te katu oho.

15

*Jundéu ramūi je'ēha rehe har
(Mak 7.1-13)*

¹ Ajame'ẽ ke parise ta uhyk uwyr ehe. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Uhyk uwyr ehe tĩ. Jerusarẽ ok ta ngi Jesu rehe uhyk uwyr. A'eta pandu ipe:

² —Ma'erehe jande ramũi mu'e ame'ẽ ke rehe nema'e jumu'eha ta hendu ym my? Ame'ẽ ta u'u rahã, jande ramũi mu'e, aja ipõ ke a'eta kutuk ym riki. Katu ym aja — aja Jesu pe.

³ Pe, parise ta pe Jesu pandu:

—Pehẽ tĩ. Tupã pandu ame'ẽ ke rehe pehendu ym tĩ. Pe, pehẽ atu pemu'e ame'ẽ ke rehe pehendu katu. Katu ym aja.

⁴ Tupã pandu:

“Nde pái rehe epy'a katu. Ne mãi rehe aja tĩ. Epy'a katu tĩ” aja riki.

—Amõ we tĩ:

“Papa! Nde jaxer' aja amõ pandu rahã, ame'ẽ ke jundéu awa ta jukwa ta me'ẽ te'e.

'Mãi! Nde jaxer' aja pandu rahã, aja tĩ. (Aja rahã, ipái ta rehe ipy'a ym, ame'ẽja saka.) Ame'ẽ ke jukwa tĩ” aja Tupã pandu.

⁵ —Apo amõ koty pemu'e. Ma'e ke pehĩ. Ame'ẽ namõ ipái ta rehe usak katu ta me'ẽ te'e. Anĩ. “Ko Tupãma'e apo 'y. Tupã pe ihẽ ame'ẽ ta, ame'ẽja saka. A'erehe pehẽ pe ihẽ ame'ẽ ym ta apo 'y” aja ipái ta pe.

⁶ Aja rahã, ame'ẽ namõ ipái ta rehe usak ym ta apo 'y. Aja rahã, Tupã pandu ame'ẽ ke rehe pehendu ym. “Nde pái rehe epy'a katu” ame'ẽ rehe pehendu ym. Anĩ. Pehẽ pemu'e ame'ẽ ke rehe pehendu katu. Katu ym aja.

⁷ Parise ta! Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta! Mokõi pekwaha pereko ame'ẽ ta ke pehẽ! Yman pehẽ

rehe har Isai mujekwa. Ame'ẽ riki jetehar te ke. Kuja a'e mupinim. Tupã pandu:

8-9 “Peme'ẽ ta riki ihẽ pe pandu: ‘Ne jõ riki katu te me'ẽ ke' aja tipe. Anĩ. Hendu ym ihẽ je'ẽha rehe. Ihẽ rehe ipy'a ke a'eta moĩ moĩ ym tĩ.

Hamũ ta je'ẽha ke a'eta mu'e ixo. Kome'ẽ riki Tupã je'ẽha aja a'eta mu'e naĩ” aja Tupã pandu. Aja Isai mupinim.

—Aja riki pehẽ tĩ. (Tupã je'ẽha rehe pehendu ym tĩ) — aja parise ta pe Jesu pandu. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta pe pandu tĩ.

*Ma'e mujaxeriha rehe har
(Mak 7.14-23)*

¹⁰ Ngã pe Jesu pandu:

—Se pehẽ pejur. Pehendurahã! Aja rahã, pekwa katu ta. Ipo kutukiha rehe har amujekwa ta.

¹¹ Ma'e ke juru pe amõ moĩ. Ipo pe moĩ. Ame'ẽ ke amõ py'a ke mujaxer ym. Anĩ. Ma'e ke amõ pandu ame'ẽ ke juru ngi uhem, ame'ẽja saka. Ame'ẽ riki ipy'a jaxeriha ke mujekwa katu — aja ngã pe.

¹² Pe, jumu'eha ta jõ uhyk uwyr ehe. Pandu ipe:

—Parise ta pe ymanihar Tupã je'ẽha ke nde erepandu ramõ. Arahã nde rehe a'eta parahy riki. Ame'ẽ ke nde erekwa my? — aja Jesu pe.

¹³ A'e pandu:

—A'e tỹ. Akwa riki. Pesarahã! Ihẽ pái keruhũ riki ywatehar a'e. Parise ta mu'e ame'ẽ ke ma'eywa'y aja saka. Ma'eywa'y ke ihẽ pái keruhũ jyty ym rahã, ame'ẽ ke a'e hykíi muhem ta. (Aja rahã, parise ta mu'e naĩ, ame'ẽ ke upa a'e mukanim ta, aja mujekwa.)

14 Ame'ẽ parise ta rehe har pekwa pekwa ym pexo. Eha ym te ame'ẽ tama'e kapitã ta ke a'eta. Eha ym te, ame'ẽja saka riki. Eha ym te ame'ẽ ke amõ eha ym te ame'ẽ hykýi raho rahã, mokõi riki janãha pe oho ta — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

15 Amõ py'a ke mujaxer, ame'ẽ rehe har Petu pandu:

—Ma'e amõ u'u ame'ẽ ke rehe har nde erepandu. Ame'ẽ ke jande pe emujekwa katu. Jakwa ym — aja ipe.

16 Jesu pandu:

—Mã! Amõ ta aja pekwa ym my tĩ.

17 Pekwa ta me'ẽ te'e. Amujekwa ta. Ma'e ke amõ juru pe moĩ rahã, ame'ẽ ke u'u. Pe, pusu pe oho. A'engi ka'a rahã, uhem tĩ.

18 Pe, ma'e ke jurukwar ngi uhem rahã, ame'ẽ riki ma'e pandu, ame'ẽja saka. Aja rahã, ipy'a ngi muhem, ame'ẽja saka. Ame'ẽ riki amõ ke jaxeriha mujekwa.

19 Ipy'a pe upa ma'e ka'u te'eha ke ukwa ukwa ixo. Pe, ukwa ukwa ixo ame'ẽ ke a'e ma'ema'e tĩ. Ko amõ ke jukwa tar katu. Amõ kũjã rehe ka'u te'e tĩ. Amõ sawa'e rehe ka'u te'e tĩ. Amõ ka'u te'eha ma'ema'eha ke putar katu tĩ. Amõma'e ke mukanim tar katu tĩ. Te'e pandu tar katu tĩ. Amõ rehe juru ai tar katu tĩ. Upa aja ukwa ukwa ixo rahã, ame'ẽ ke ma'ema'e ta tĩ. Katu ym aja.

20 Upa ame'ẽ riki amõ ke mujaxer ai. Ipy'a ke juhyk ym, aja ixo. Hamõi ta mu'e, aja ipo ke amõ kutuk ym ha namõ ma'e ke u'u rahã, ame'ẽ ke amõ py'a jaxeriha mujekwa ym — aja Jesu pandu jumu'eha ta pe.

*Jundéu awa aja ym ame'ẽ jurujar katu ehe
(Mak 7.24-30)*

²¹ A'engi Jesu oho, jumu'eha ta namõ. Pe, amõ ywy pe oho. Tir ok ta rake ame'ẽ pe oho. Sinõ ok ta rake ame'ẽ ywy tĩ.

²² Ame'ẽ ywy pe har uhyk uwyr ehe. Kũjã ke a'e. Jundéu awa aja ym ame'ẽ ke a'e. Hekoha te riki amõ ywy ke. Kanaã ywy ke. Jesu pe a'e pandu:

—Sa'e! Ndawi rainõ ke nde. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nde. Pyrãtãha namõ nde erexo, a'erehe ihẽ membyr ke nde eremukatu katu, aja akwa katu. A'erehe ihẽ rehe epyrara esak! Ihẽ membyr py'a rehe ãjã ihĩ, a'erehe mãte ixo — aja kũjã pandu.

²³ Jesu pandu ym te ipe. Jumu'eha ta uhyk uwyr ehe. Pandu:

—Imembyr emukatu. Pe, emondo sengi. Jande raikwer rupi kũjã wata ixo. Mutyapu hũ riki. Jixi'u hũ riki — aja Jesu pe.

²⁴ A'e pandu:

—Jundéu awa ta pe jõ ihẽ ke Tupã mondo, a'erehe ihẽ amukatu tar ym. Jundéu awa aja ym kũjã. Jundéu awa ta riki arapuharan ta kanim, ame'ẽja saka riki. Tupã ke hijar oho, a'erehe kanim oho, ame'ẽja saka — aja Jesu.

²⁵ Ame'ẽ ke rehe kũjã hendu rahã, uhyk uwyr ehe. Ipynarãi pe wapyk uĩ. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mukwa.) Pandu ipe:

—Sa'e! Ihẽ rehe epyrara esak. Ihẽ membyr emukatu — aja Jesu pe.

²⁶ A'e pandu:

—Ta'yn ta mi'u ke jawar ta pe ombor rahã, katu ym — aja kũjã pe. (Aja rahã, jundéu awa tama'e ke jundéu awa aja ym ame'ẽ ta pe me'ẽ rahã, katu ym, aja Jesu mujekwa.)

²⁷ Kũjã pandu:

—Sa'e! Ame'ẽ riki jetehar te ke. Anĩ we rĩ. Ijarma'e myrape 'ar ngi u'ar ame'ẽ ke jawar ta u'u riki — aja ipe. (Aja rahã, jawar aja ma'e katu ame'ẽ ke rehe kũjã harõ ta, aja mujekwa katu.)

²⁸ Pe, kũjã pe Jesu pandu:

—Ihẽ rehe nde erejurujar katu te. Ne membyr ke ihẽ amukatu ame'ẽ ke nde ereputar. Ame'ẽ ke ihẽ ama'e ta kÿ — aja ipe.

Arahã imembyr upa katu oho 'y.

Heta ngã ke Jesu mukatu

²⁹ A'engi Jesu oho tĩ. Ypa rymy'y rake rupi wata ixo. Ngariréi ame'ẽ ypa ke. Pe, ywy'ã rehe jupir rahã, wapyk.

³⁰ Heta ngã uhyk uwyr ehe. Ahy ixo ame'ẽ ta ke a'eta werur. Wata katu ym ame'ẽ ta ke werur tĩ. Eha ym te ame'ẽ ta ke aja tĩ. Werur ipe tĩ. Ipy pyrãtã ame'ẽ ta ke aja tĩ. Je'engai ame'ẽ ta ke aja tĩ. Werur ipe tĩ. Heta ahy ixo ame'ẽ ta ke werur ipe. Jesu py rake mou. Pe, upa ame'ẽ ta ke a'e mukatu.

³¹ Je'engai ame'ẽ ta pandu pandu katu. Ipy pyrãtã ame'ẽ ta wata katu tĩ. Wata katu ym ame'ẽ ta wata katu tĩ. Eha ym te ame'ẽ ta upa ma'e ke rehe ma'ã katu tĩ. Ma'e ke rehe usak katu tĩ. Upa aja ngã usak rahã, pandu:

—Mã! Katu te hũ! — aja riki.

Pandu tĩ:

—Ne jõ riki katu te me'ẽ ke — aja Tupã pe.

Tupã rehe ipy'a ke jundéu awa ta moĩ moĩ. Ame'ẽ Tupã pe ngã pandu: “Ne jō riki katu te me'ẽ ke” aja.

*4.000 hetaha ma'e ke u'u
(Mak 8.1-10)*

³² Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Se pejur pehẽ! Pesarahã! Peme'ẽ heta ame'ẽ ta ihẽ namõ ixo. Mahapyr ukwer apo. Ngã mi'u nixói ngã pe. A'erehe ngã rehe apyrara ihẽ asak. Hok pe amujywyr amondo rahã, myjahyha ixangwer ym. Ngã mi'u ke ihẽ ame'ẽ ym rahã, hok pe amujywyr tar ym amondo — aja.

³³ Jumu'eha ta pandu ipe:

—Se awa nixói te ame'ẽ pe jande jaxo. Myja me'ẽ heta ame'ẽ ta pe ngã mi'u ke jame'ẽ ta my? My ngi jajo'ok ta my? — aja Jesu pe.

³⁴ A'e pandu:

—Myja hetaha mbeju namõ pexo my? — aja.

A'eta pandu:

—Kuja, awa po wajar mokõi hetaha kohĩ. Pira ka'ẽ ta'yr mi kohĩ tĩ — aja.

³⁵ Pe, ngã pe Jesu pandu:

—Upa pewapyk! Ywy rehe pewapyk — aja.

³⁶ Pe, mbeju ke a'e pyhyk, pira ka'ẽ namõ. Pe, Tupã pe a'e pandu:

—Ne jō riki katu te me'ẽ ke. Jande mi'u ke jande pe nde eremuwyr katu — aja Jesu pandu.

Mbeju a'e mopok. Pira ka'ẽ mupen tĩ. Ame'ẽ ke jumu'eha ta pe me'ẽ me'ẽ. Pandu:

—Ngã pe peme'ẽ me'ẽ peraho — aja.

Pe, jumu'eha ta me'ẽ me'ẽ raho.

³⁷ Pe, upa ngã u'u. Uhyk ngã u'u. Pyta we ame'ẽ ke jumu'eha ta matyr matyr. Wasãkã pe matyr. Kuja wasãkã, awa po wajar mokõi hetaha a'eta matyr.

³⁸ Sawa'e ta u'u. Kũjã ta u'u tĩ. Ta'yn ta u'u tĩ. Sawa'e ta hetaha ke jõ amõ manga rahã, kuja, 4.000 sawa'e ta hetaha.

³⁹ Pe, ngã ke Jesu mujywyr mondo, hok pe. Pe, jarusu keruhũ pe a'e opor oho, jumu'eha ta namõ. Pe, amõ ywy pe oho, Mangandã ywy pe.

16

Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke Jesu ma'e

*Ame'ẽ ke amõ ta usak tar katu
(Matéu 12.39; Mak 8.11-13; Ruk 12.54-56)*

¹ Amõ parise ta uhyk uwyr ehe, Jesu rehe. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta uhyk uwyr ehe tĩ. Johu ngã pandu ipe:

—Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke mã peja ema'e. Ywa rehe ma'e ke ema'e. Nde erema'e rahã, nde ke Tupã muwyr aja jakwa katu ta — aja Jesu pe.

A'eta jurujar tar ym. Jesu jawy rahã, marã ka ym ma'eha rahã, a'e ke Tupã muwyr ym, aja ngã pe pandu ta tipe. A'erehe a'eta manga tipe.

² Jesu pandu:

—[Warahy wapyk tate rahã, pepandu: “Ywa riki pirã, a'erehe koĩ warahy katu ta” aja.

³ Pytuniwe pepandu: “Ywa riki pirã. (Aman pihun tĩ.) A'erehe apo aman ukyr ta” aja. Mã! Aman ukryiha rehe har pekwa. Ywa rehe pesak rahã, pekwa. Ihẽ rehe har anĩ. Ihẽ ke Tupã muwyr ame'ẽ ke pekwa ym. Marã ka ym amõ ma'eha,

ame'ë ke pyrâtãha namõ ihë ama'ema'e. Ame'ë ke rehe pesak tipe. Anĩ. Ihë riki Tupã muwyr ame'ë ke ihë aja pekwa ym.]

⁴ Mã! Katu ym pehë. Tupã rehe har pekwa ym tĩ. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ë ke pyrâtãha namõ ihë ama'ema'e. Ame'ë ke rehe pesak tar katu. Anĩ. Ihë amujesak ym ta pehë pe. Kuja jõ ihë amujekwa ta pehë pe. Yman Jon pira keruhũ pusu rehe ihĩ. Mokõi a'ep ukwer. Pe, katu jywyr tĩ. Aja rahã, a'e ke Tupã mondo, aja mujekwa ngã pe. Aja ihë tĩ — aja Jesu pandu.

(Jon aja Jesu tĩ. Jesu manõ te rahã, katu jywyr ta tĩ. Manõha ngi kwera katu uhem tĩ. Aja rahã, Jesu ke Tupã muwyr, aja mujekwa katu tĩ.)

Upa pandu rahã, parise ta ke Jesu hijar oho. Amõ koty oho.

*Parise tama'e mupururukiha rehe har
(Mak 8.14-21)*

⁵ Jarusu keruhũ pe ypa ruwái koty jumu'eha ta oho rahã, mbeju ke raho ym. Harái riki.

⁶ Pe, Jesu pandu:

—Pesak katu pe'am! Mbeju mupururukiha ke pepyhyk ym, parise tama'e ke. Moise je'ëha mu'e ame'ë tama'e ke aja tĩ. Pepyhyk ym tĩ — aja jumu'eha ta pe.

⁷ A'eta pandu pandu a'eta jupe:

—Mbeju ke jande jarur ym, a'erehe aja Jesu pandu — aja pandu a'eta jupe.

⁸ A'eta pandu pandu a'eta jupe, ame'ë ke Jesu ukwa, a'erehe pandu:

—Mbeju ke peharái, ame'ẽ rehe har pepandu ym pexo. Mã! Pehẽ mi'u ke ihẽ riki ame'ẽ katu, ame'ẽ rehe pejurujar ym riki. Katu ym aja.

⁹ Pehẽ mi'u ke ihẽ ame'ẽ katu, pehẽ pe, ame'ẽ ke pekwa ta me'ẽ te'e. Kuja, 5.000 sawa'e ta hetaha pe mbeju awa po wajar peteĩhar upa ihẽ amopok. Pe, ihẽ ame'ẽ. Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa pexo. Pyta ame'ẽ ke heta wasãkã pemutyryhem. Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa pexo tĩ.

¹⁰ Amõ we tĩ. Kuja, 4.000 sawa'e ta hetaha pe mbeju awa po wajar mokõi ihẽ amopok. Ihẽ ame'ẽ. Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa pexo tĩ. Pyta ame'ẽ ke heta wasãkã pemutyryhem tĩ. Ame'ẽ rehe har pekwa pekwa pexo tĩ.

¹¹ Mbeju rehe har ihẽ apandu ym riki. Mã! Ame'ẽ ke pekwa ym. Parise tama'e mupururukiha rehe pesak te'e kÿ. Sanduse tama'e mupururukiha rehe aja tĩ. Pesak te'e kÿ tĩ — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

¹² Arahã jumu'eha ta ukwa katu. Mbeju ke mupururukiha amõ moĩ. Ame'ẽ rehe har Jesu pandu ym, aja a'eta ukwa. Parise ta mu'e ame'ẽ ke mbeju mupururukiha aja saka. Ame'ẽ ta mu'e ame'ẽ ke rehe usak te'e kÿ. “Pejumu'e ym” aja mujekwa. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta ke rehe aja tĩ. “Pesak te'e kÿ. Pejumu'e ym tĩ” aja a'eta ukwa tĩ.

*Jesu rehe har Petu pandu
(Mak 8.27-30; Ruk 9.18-21)*

¹³ Sesaréi Siri ok ta rake amõ henda túi. A'ep Jesu oho. Arahã jumu'eha ta pe a'e pandu:

—Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ rehe har amõ pandu rahã, myja pandu my? — aja.

¹⁴ A'eta pandu:

—Kuja amõ ta: “Juã mujahukiha ke nde” aja je. Amõ ta: “Eri nde. Ymanihar Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke” aja je. Amõ ta: “Jeremi nde” aja tĩ. Amõ ta: “Amõ Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke nde” aja je — aja ipe.

¹⁵ Jesu pandu:

—Pehẽrahã! Myja me'ẽ ihẽ rehe har pekwa my? — aja.

¹⁶ Simã Petu pandu:

—Kirisutu nde. Tupã mu'am ame'ẽ ke nde. Tupã ra'yr ke nde. Tupã riki uhã te hũ ame'ẽ ke a'e — aja ipe. (“Tupã mu'am ame'ẽ ke” aja pandu rahã: “Kapitã keruhũ” aja mu'am, aja mujekwa katu.)

¹⁷ —Katu tiki, Simã. Juã ra'yr nde. Ihẽ rehe har jete har te nde erekwa. Ame'ẽ ke kome'ẽ ywy keruhũ pe har mujekwa ym nde pe. Anĩ. Ihẽ pái keruhũ nde pe mujekwa. Ywa pe har a'e.

¹⁸ Petu! Ko apandu nde pe. Ita aja saka nde. Ihẽ rehe har nde erepandu, a'erehe amõ amõ we hũ ngã ke ihẽ amu'e katu ta. (Aja rahã, ihẽ rehe a'eta jurujar katu ta.) Pe, a'eta manõ tipe rahã, pyta ym ta. Yman rahã, kwera katu ta uhem tĩ.

¹⁹ Ihẽ je'ẽha ke nde pe ihẽ amondo. Pe, ihẽ je'ẽha rupi nde erepandu rahã, ihẽ rehe amõ ta jurujar katu ta. Nde erepandu: “Peme'ẽ ema'e ym.” Aja rahã, ame'ẽ ma'eha ke Tupã putar ym tĩ. Nde erepandu: “Ere. Peme'ẽ katu.” Aja rahã, ame'ẽ ma'eha ke Tupã putar tĩ — aja Jesu pandu.

²⁰ Pe, jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Ihẽ riki Kirisutu. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ. Ame'ẽ rehe har amõ ta pe pepandu ym — aja Jesu.

Jesu ke amõ ta mupyrara ta
(Mak 8.31-33; Ruk 9.22)

²¹ Arahã har jumu'eha ta pe Jesu mujekwa katu:

—Jerusarẽ ok ta pe ihẽ aho ta me'ẽ te'e. Ihẽ ke jundéu awa tamũi ta mupyrara hũ ta. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta aja tĩ. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Mupyrara hũ ta ihẽ ke tĩ. Pe, ihẽ ke jukwa ta. Mokõi aker rahã, mahapyrihar wera rahã, ihẽ ke Tupã mukwera katu ta muhem — aja riki.

²² Jumu'eha ta ngi Jesu ke Petu hykýi raho. Pe, pandu ipe:

—Anĩ. Sawa'e! Aja ym ta. Nde ke amõ ta jukwa ym ta. Tupã putar ym aja — aja Jesu pe naĩ.

²³ Pe, Petu koty Jesu uwak. Pandu ipe:

—Mã! Nde riki Satana aja saka. (Ãjã ramũi a'e.) Ihẽ ruwajan aja saka. Eho ihẽ ngi. Nde erekwa erekwa exo, ame'ẽ ke Tupã muwyr ym riki. Sawa'e ukwaha namõ nde erepandu. A'erehe ihẽ ke nde eremupyta tar katu naĩ. Katu ym aja — aja ipe.

Jesu kotyhar ta ke
(Mak 8.34-9.1; Ruk 9.23-27)

²⁴ Jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Ihẽ namõ amõ ixo tar katu rahã, ima'e putar-iha ke hijar. Pe, Tupã putar ame'ẽ ke ma'ema'e ta me'ẽ te'e. Pe, ihẽ namõ oho.

²⁵ Amõ manõ tar ym. A'erehe a'e pandu: “Anĩ. Jesu rehe ajurujar ym ihẽ” aja. Aja rahã, Tupã namõ ixo ym te ta. Ihẽ rehe amõ jurujar katu,

a'erehe a'e ke amõ ta jukwa. Aja rahã, Tupã namõ aja te'e ta a'e ixo.

²⁶ Upa katu te kome'ẽ ywy keruhũ pe ma'e katu ame'ẽ ke ihĩ. Ame'ẽ ke amõ jo'ok. Matyr hũ tĩ. Pe, manõ rahã, Tupã namõ ixo ym te ta. Aja rahã, marã ka ym katuha. Uhãha rehe marã ka ym ma'e ke muhepyha. Nixói te ma'e.

²⁷⁻²⁸ —Ywa ngi ihẽ ajoywyr ta tĩ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ pái keruhũ katuha namõ ajoywyr ta. Tupã je'ẽha rahoha ta namõ ajoywyr ta. Arahã ma'e katu ame'ẽ ke ihẽ ame'ẽ me'ẽ ta. Katu ame'ẽ ke amõ ma'ema'e katu rahã, ame'ẽ pe ihẽ ame'ẽ hũ ta. Katu ame'ẽ ke amõ ma'ema'e we mi rahã, ame'ẽ pe ihẽ ame'ẽ we mi ta tĩ. Aja myja me'ẽ amõ ma'ema'e, aja ihẽ ame'ẽ ta ipe.

—Ko apandu katu pehẽ pe. Se amõ ta ixo. Ihẽ riki kapitã keruhũ, aja a'eta usak ta kÿ. Ame'ẽ ke usak ym rahã we, manõ ym we ta rĩ — aja Jesu pandu.

17

Amõ koty Jesu uwak (Mak 9.2-13; Ruk 9.28-36)

¹ Awa po wajar peteĩ ukwer rahã, ywy'ã keruhũ 'ar pe Jesu jupir oho. Petu ke a'e raho tĩ. Tian amõ tĩ. Imu amõ tĩ. Her Juã. A'eta jõ oho.

² A'eta usak ixo ehe rahã, amõ koty Jesu uwak. Warahy hendyha aja huwa ke hendy. Ima'e mundeha riki ituwyr te tĩ. Hendy hũ.

³ Pe, Moise ta rehe mahapyr jumu'eha ta usak. Jesu namõ Moise pandu pandu u'am. Eri amõ tĩ.

⁴ Pe, Petu pandu:

—Sawa'e! Ko jande ja'am. Katu tiki. Nde ereputar rahã, xipa ihẽ amujã ta. Mahapyr amujã ta. Nde pe amõ. Moise pe amõ tĩ. Eri pe amõ tĩ. (Aja rahã, pepyta we ta rĩ) — aja riki.

⁵ Ame'ẽ ke Petu pandu u'am rahã, ywa takãxĩha hendy ame'ẽ ke jupyk. Pe, ame'ẽ ngi panduha uwyr:

—Ko riki ihẽ ra'yr. Ihẽ apy'a katu ehe ame'ẽ ke a'e. Ihẽ ke a'e muhury katu. A'e pandu ame'ẽ ke rehe pehendu katu — aja.

⁶ Ame'ẽ ke rehe jumu'eha ta hendu rahã, mukahem riki. Pe, ywy rehe u'ar oup. Ywy koty huwa ke ihĩ.

⁷ Mahapyr sawa'e ta rehe Jesu uhyk uwyr. Ipo ke mujar Petu ta rehe. Pe, pandu:

—Pepu'am! Pekyje ym ingi! — aja.

⁸ A'erehe a'eta ma'ã tĩ. Nixói awa. Jesu rehe jõ a'eta usak.

⁹ Ywy'ã keruhũ ngi wyjy uwyr ixo rahã, Jesu pandu:

—Pesak ramõ ame'ẽ ke amõ ta pe pepandu ym te. Moise ta namõ ihẽ apandu ame'ẽ ke. Manõha ngi ihẽ ke Tupã mukwera katu ta muhem. Arahã jõ pepandu katu — aja.

¹⁰ (Eri rehe Petu ta usak ramõ,) a'erehe Jesu pe pandu:

—Nde riki Kirisutu. Nde ndutar koty Eri riki uwyr py, aja Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta pandu. Ma'erehe aja pandu my? Eri uwyr ym rĩ — aja Jesu pe.

¹¹ A'e pandu:

—Anĩ. Eri upa uwyr. Ihẽ Kirisutu. Ihẽ ndutar koty Eri riki uwyr py ixo. Ngã pe pandu pandu, aja

rahã, ihẽ rehe ngã jurujar katu ta. Aja upa ma'e ke a'e mukatu ta.

¹² Ko pehẽ pe ihẽ apandu. Eri uwyr riki. Ngã ukwa ym ehe har. A'eta putar, aja a'e ke a'eta mupyrara. Jukwa riki. Aja ihẽ ke ngã mupyrara ta tĩ. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur — aja Jesu pandu.

¹³ Pe, jumu'eha ta ukwa katu. Eri te rehe har pandu ym. Anĩ. Eri rehe har Jesu pandu rahã, Juã mujahukiha rehe har pandu. Juã riki Eri aja tĩ, aja jumu'eha ta ukwa.

*Kurumĩ ra'yr ke Jesu mukatu
(Mak 9.14-29; Ruk 9.37-43)*

¹⁴ Ywy'ã keruhũ ngi jywyr rahã, heta ame'ẽ ta koty Jesu ta jywyr oho. Uhyk rahã, amõ sawa'e uhyk ehe, Jesu rehe. Ipynarãi pe a'e wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ẽ ke kohĩ, a'erehe hendu katu ehe aja mujekwa.)

¹⁵ Pandu ipe:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Ihẽ ra'yr rehe epyrara esak. Manõ manõ a'e ixo. Aja rahã, tata pe a'e u'ar. Amõ rahã, y pe a'e u'ar.

¹⁶ Nema'e jumu'eha ta pe ihẽ ra'yr ke ihẽ arur tipe. Mukatu ym a'eta — aja sawa'e pandu.

¹⁷ Jesu pandu a'eta pe:

—Mã! Pejurujar ym! Katu ym pehẽ! Pehẽ namõ aja te'eha ihẽ axo ym ta. Aja te'eha pejurujar ym ha ihẽ aputar ym. Kurumĩ ihẽ pe erur — aja ipe.

¹⁸ ãjã pe Jesu hãtã pandu. Arahã ãjã uhem oho ingi. Pe, kurumĩ katu u'am.

¹⁹ Pe, Jesu pe jumu'eha ta jõ pandu oho. Heta ame'ẽ ta nixói rahã, pandu oho. Kuja:

—Ma'erehe ājā ke jande jamuhem ym jamondo my? — aja Jesu pe.

²⁰ A'e pandu:

—Tupāma'e pyrātāha rehe pejuru jar katuha uhyk katu ym. Ko apandu pehē pe. Tupā rehe amō juru jar katu rahā, upa katu te ma'e ke a'e ma'ema'e katu ta. Ma'e ra'ī riki ta'yr te mi, mosata ra'ī ke. Ame'ē ta'yriha saka, ta'yr mi juru jar katu ehe rahā, peme'ē ywy'ā rehe pepandu: “Sengi paite etyryk eho!” aja. Aja rahā, tyryk ta. Aja upa ma'e ke pema'e ta.

²¹ [Peme'ē kurumī py'a rehe ājā ihī. Ame'ē ke amō muhem mondo rahā, Tupā namō pandu pandu. Ma'e u'uha ke hijar hijar tī. Aja jō rahā, ājā ke pemuhem katu ta pemondo] — aja Jesu pandu jumu'eha ta pe. (“Ywy'am” aja pandu rahā: “Upa ma'e hātā ma'eha ke” aja a'e mujekwa.)

“Ihē amanō ta” aja Jesu pandu tī

(Mak 9.30-32; Ruk 9.43-45)

²² Ngariréi ywy pe Jesu namō jumu'eha ta jy'ar uwy. Arahā Jesu pandu:

—Awa ihē tī. Tupā je'ēha rupi ajur. Ihē rehe sawa'e ta ke amō muhyk ta werur.

²³ Pe, ihē ke ame'ē sawa'e ta jukwa ta. Mokōi aker rahā, ihē ke Tupā mukwera katu ta muhem — aja jumu'eha ta pe pandu.

Ame'ē ke rehe hendu rahā, a'eta pyai ixo.

Tupā rehe jumu'eha renda keruhūma'e tamatarer rehe har

²⁴ Kapana'ū ok ta pe jumu'eha ta namō Jesu uhyk uwy rahā, Petu koty amō ta uhyk. Tupā rehe ngā jumu'eha renda keruhū rehe tamatarer

ke a'eta matyr. (Ame'ě tamatarer namõ jundéu awa tama'e pa'i ta ma'ema'e ixo.) Matyr ame'ě ta Petu pe pandu:

—Nema'e mu'eha tamatarer me'ě my? Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ rehe a'e me'ě my? — aja riki. (“Nema'e mu'eha” aja pandu rahã: “Jesu ke” aja ukwa.)

²⁵ —A'e tÿ. Me'ě katu a'e — aja Petu.

Ok pe Petu ixé oho. (Tamatarer ke rehe oho.) Arahã Jesu pandu py ipe:

—Simã! Myja me'ě nde erekwa my? Kome'ě ywy keruhũ pe har tama'e kapitã keruhũ pe awa riki tamatarer me'ě ipe my? Awa ngi a'e pyhyk my? Ta'yr ta ngi pyhyk my? Amõ ta ngi pyhyk my? — aja Petu pe. (“Ta'yr ta” aja pandu rahã: “Ixotyhar ta ke” aja mujekwa.)

²⁶ A'e pandu:

—Amõ ta ngi tamatarer ke a'e pyhyk — aja Jesu pe.

—Aja rahã, ta'yr ta kapitã keruhũ pe tamatarer me'ě ym ta riki. Aja ihẽ tĩ. Tupã ra'yr ihẽ. A'erehe Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe ihẽ ame'ě ym ta me'ě te'e.

²⁷ Anĩ. Peme'ě tamatarer matyr ame'ě ta ke jamuparahy tar ym. A'erehe tamatarer jame'ě ta. A'erehe ypa pe eho. Pinda embor. Pira nde erepyhyk py, ame'ě jurukwar rehe esak katu. A'ep tamatarer nde eremahem ta. Ame'ě ejo'ok. Pe, tamatarer matyr ame'ě ta pe eme'ě. Ame'ě riki Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũma'e ke. Uhyk katu ta. Nema'e ke rehe uhyk katu ta. Ihẽma'e ke rehe aja tĩ. Uhyk katu ta tĩ — aja Petu pe Jesu pandu.

18

Amō 'ar koty te we katu ame'ē rehe har

(Mak 9.33-37; Ruk 9.46-48; Siri 2.3-5; 1 Petu 3.4; 1 Petu 5.5)

¹ Arahā, Jesu rehe jumu'eha ta uhyk uwyr. Pandu ipe:

—Nde namō jande riki kapitā keruhū aja jaxo rahā, jande ngi har awa riki amō ta 'ar koty te we katu te me'ē ke my? — aja Jesu pe.

² Pe, ta'yn pe a'e pandu:

—Ejur — aja.

Pe, jumu'eha ta ruwa koty ta'yn ke a'e mupu'am.

³ Pandu:

—Ko apandu pehē pe. Pehē py'a pemuruwak, pe, ta'yn ta aja pehē. Aja ym pehē pexo rahā, ihē namō kapitā keruhū aja pexo ym ta tī.

⁴ Ihē namō kapitā keruhū aja amō ixo rahā: “Katu te ame'ē ke ihē” aja ym ixo. Ta'yn ta aja muruwak. Ame'ē riki amō ta 'ar koty te we katu ame'ē ke.

⁵ Kome'ēja ta'yn ke hok pe mupyta katu, ihē kotyhar ke, a'erehe pandu ipe: “Ko nde erejur katu. Ihē rok pe epyta katu” aja. Aja rahā, ihē ke hok pe mupyta katu tī — aja jumu'eha ta pe Jesu pandu. (Aja rahā, upa Jesu kotyhar ta rehe amō hury katu rahā, Jesu rehe hury katu tī, aja mujekwa katu.)

“Tupā rehe nde erejurujar katuha ke ehijar”

Aja mu'e ame'ē ke katu ym te

(Mak 9.42; Ruk 17.1-2)

⁶ Jesu pandu tī:

—Ihē rehe amō amō ta'yn ta jurujar katu. Pe, amō pandu: “Mā! Jesu rehe pejurujar katuha ke pehijar” aja. A'erehe ta'yn ta hijar. Aja rahā, mā peja pandu ame'ē jurupy rupi itahu pukwar. Pe, itahu namō a'e ke ypa pe ombor. Pe, y jukwa. (Aja rahā, ta'yn ta ke mu'e ym ta.) Aja manō rahā, Tupā mupyraraha 'ar koty te we katuha. Tupā mupyrara rahā, mupyrara te hū ta.

⁷ Mā! Kome'ē ywy keruhū pe har ta ma'e ke rehe usak. Ma'e ke rehe hendu. A'erehe ihē rehe jurujar katuha ke hijar. Aja rahā, mā katu ym. Aja ihē rehe jurujar katuha ke hijar ame'ē ta ixo. Pe, amō pandu: “Tupā rehe nde erejurujar katuha ke ehijar” aja. A'erehe hijar. Aja rahā, mâte hū pandu ame'ē ke Tupā mupyrara ta. “Ehijar” aja pandu ame'ē ke mā katu ym te — aja pandu.

*Ma'e ka'u te'eha ke ma'e tar katu ame'ē rehe har
(Mak 9.43-48)*

⁸ Jesu pandu tī:

—Nde po pe amō amō ma'e ke nde erema'ema'e, a'erehe ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. A'erehe ihē rehe nde erejurujar katuha ke nde erehijar. Aja rahā, ame'ē nde erema'eha ke ema'e ym. Nde erema'e ym rahā, nde po ke nde eremondok, ame'ēja saka. Nde po peteī nixói, aja Tupā koty nde ereho ta rahā, katu tiki. Mokōi nde po rahā, mupyraraha renda pe nde ereho ta rahā, katu ym te tiki.

—Nde py aja tī. Amō amō ma'e renda pe nde erewata ereho, a'erehe ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. A'erehe ihē rehe nde erejurujar katuha ke nde erehijar. Aja rahā, eho ym. Nde ereho ym rahā, nde py nde eremondok, ame'ēja

saka. Nde py peteĩ nixói, aja Tupã renda pe nde ereho ta rahã, katu tiki. Mokõi nde py rahã, mupyraraha renda pe nde ereho ta rahã, katu ym te tiki.

⁹ —Amõ amõ ma'e ke rehe nde eresak, a'erehe ma'e nde ereka'u te'eha ke nde erema'e. A'erehe ihẽ rehe nde erejuruja katuha ke nde erehija. Aja rahã ma'e ke rehe esak ym. Nde eresak ym rahã, nde reha nde erejo'ok, ame'ẽja saka. Nde reha peteĩ nixói, aja Tupã renda pe nde ereho ta rahã, katu tiki. Mokõi nde reha rahã, mupyraraha renda pe nde ereho ta rahã, katu ym te tiki — aja Jesu pandu.

Arapuhan kanim ame'ẽ rehe har
(Ruk 15.3-7)

¹⁰ A'e pandu tĩ:

—Kome'ẽ ta'yn riki jaxer, aja ym pekwa pexo. Ko apandu pehẽ pe. Ima'e Tupã je'ẽha rahoha ta riki ihẽ pái namõ ixo. A'erehe ta'yn ta rehe har ihẽ pái namõ a'eta pandu pandu. Ihẽ pái riki ywa pe har a'e — aja Jesu. (“Ta'yn ta rehe har” Jesu pandu rahã: “Ixotyhar ta rehe har” a'e pandu.)

¹¹ [Jesu pandu tĩ:

—Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ma'e ka'u te'eha ke amõ ma'ema'e, ame'ẽ ta ke ihẽ amuhã ajur. (Ame'ẽ ta riki kanim ame'ẽ ta aja saka.)]

¹² —Pesarahã! Heta arapuhan ta namõ amõ ixo. Kuja, 100 hetaha ke. Pe, peteĩhar kanim oho rahã, myja me'ẽ ijar ma'e ta my? Myja me'ẽ pekwa my? Kuja riki. Heta ame'ẽ ta ke ijar mupyta. Ywy'ã rehe kãpĩ u'u ixo. Aja mupyta. Pe, kanim ame'ẽ ke a'e kekar kekar oho.

13 Mahem rahã, hury katu a'e. Ko apandu pehẽ pe. Heta ame'ẽ ta kanim ym. Pe, ame'ẽ peteihar kanim ame'ẽ ke rehe heta ame'ẽ ta 'ar koty te we huryha.

14 Aja riki pehẽ pái keruhũ tĩ. Ywa pe har a'e. Kome'ẽ ta'yn ta riki kanim oho ame'ẽ ke aja a'e putar ym — aja Jesu pandu.

(Aja rahã, amõ ke mupyraraha renda pe oho, ame'ẽ ke Tupã putar ym, aja Jesu mujekwa katu.)

*Imu riki ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e
(Ruk 17.3-4; Ngara 6.1; Tian 5.16; Tian 5.19-20)*

15 A'e pandu tĩ:

—Nde rehe ma'e ka'u te'eha ke ne mu ma'e rahã, ixoty eho. Pe, a'e ma'eha ke emujekwa. “Mã peja ehijar” aja epandu ipe. Pehẽ jõ mokõi pe'am rahã, pepandu pehẽ jupe. Amõ ta ukwa ym ha rupi pepandu pehẽ jupe. Nde rehe hendu katu rahã, nde rehe ne mu ipy'a jywyr ta. Katu ta.

16 Nde rehe a'e hendu ym rahã, amõ mokõi sawa'e ta ne namõ nde ereho. Mokõi nixói rahã, peteĩ eraho. Aja rahã, ame'ẽ ta riki ne mu pe nde erepandu ame'ẽ ke rehe hendu ta tĩ. Pe, ame'ẽ ta pandu ta tĩ. “Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'eha ke ehijar” aja ta tĩ. Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha ihĩ.

“Katu ym nde erema'e' aja amõ pe nde erepandu rahã, ame'ẽ ke amõ mokõi hendu katu tĩ. Mokõi ym rahã, mahapyr hendu ta. Pe, nde erepandu, ame'ẽ ke a'eta mujekwa katu ta tĩ” aja riki panduha ihĩ.

17 —Pe, ame'ẽ mokõi sawa'e ta juja katu te pandu ame'ẽ ke rehe ne mu hendu ym rahã, upa jumu'eha renda pe jy'ar, ame'ẽ ta pe nde erepandu

tĩ. Upa ne mu rehe har epandu. Pe, jumu'eha renda pe jy'ar ame'ẽ ta ne mu pe pandu ta tĩ. “Ma'e nde ereka'u te'eha nde erema'eha ke ehijar” aja ta tĩ. Ame'ẽ rehe ne mu hendu ym rahã, a'e riki jaxer ai ame'ẽ ke, aja pekwa ehe har. Tupã rehe ipy'a ym aja ixo ta, aja pekwa ehe har tĩ. Jaxer ame'ẽ riki ne mu, aja pekwa ehe har tĩ – aja Jesu pandu. (“Amõ imu rehe har” Jesu pandu rahã: “Ixotyhar rehe har” a'e pandu.)

*Tupã kotyhar ta ixoha rehe har
(Matéu 16.19; Juã 20.23)*

¹⁸ A'e pandu tĩ:

–Ko pehẽ pe ihẽ apandu. Kome'ẽ ywy keruhũ pe Tupã kotyhar ta ixo. Ame'ẽ ta pe pepandu: “Pema'e ym” aja. Aja rahã, aja Tupã pandu ta tĩ. Pe, Tupã kotyhar ta pe pepandu: “Katu. Ma'e ke pema'e katu” aja. Aja rahã, aja Tupã pandu ta tĩ.

¹⁹ Ko amõ we ihẽ apandu. Ma'e ke Tupã namõ pepandu pandu. Pehẽ ngi har mokõi ame'ẽ ta juja katu te pandu rahã, ame'ẽ ma'e ke jande pái keruhũ muwyr ta ame'ẽ ta pe. Ywa pe har a'e.

²⁰ Pe, ihẽ rehe ipy'a ke amõ ta moĩ moĩ tar katu, a'erehe jy'ar uĩ. Pehẽ ngi har mahapyrihar jõ jy'ar rahã, ame'ẽ ta namõ ihẽ axo ta tĩ. Mahapyrihar nixói rahã, mokõihar jõ jy'ar rahã, ame'ẽ ta namõ ihẽ axo ta tĩ – aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

*Amõ rehe ipy'a ke mujwyr ym
(Matéu 6.14-15; Ruk 17.3-4; Ese 4.32; Koro 3.13)*

²¹ Jesu pe Petu pandu uwyr:

–Sawa'e! Ma'e ka'u te'e ame'ẽ ke ihẽ pe ihẽ mu ma'e rahã, ihẽ py'a ihẽ amujwyr ehe. Myja

hetaha ihẽ py'a amujywyr ta ehe my? Awa po wajar mokõi hetaha my? – aja ipe.

²² Jesu pandu:

–Anĩ. Awa po wajar mokõi jõ aja ym. Heta te hũ nde py'a emujywyr ehe. Marã ka ym nde eremangaha. Aja nde py'a emujywyr ehe.

²³ Amõ ta rehe Tupã ipy'a jywyr katu. Ame'ẽ ke pehẽ pe ihẽ amu'e ta. Kuja riki. Yman amõ ywyma'e kapitã keruhũ ixo. Myja tamatarer hetaha ke miasu ta jo'ok ingi my? Ame'ẽ ke kapitã keruhũ ukwa ta.

²⁴ A'erehe miasu ta ke amõ ta werur werur ipe. Kapitã keruhũ ukwa ukwa uĩ ramõ rahã, amõ ke amõ ta muhyk. Ame'ẽ riki tamatarer heta te hũ kapitã keruhũ ngi jo'ok. Mujywyr ym riki.

²⁵ Marã ka ym mujwyriha. Nixói te miasuma'e tamatarer. A'erehe kapitã keruhũ pandu: “Kome'ẽ miasu ke emuhepy eho. Amõma'e wan ta. Amõ pe te'e paraky ta. Nde eremuhepy rahã, tamatarer ihẽ pe erur. Hakehar ke emuhepy tĩ. Ta'yr ta aja tĩ. Tajyr ta aja tĩ. Upa ima'e ke aja tĩ. Emuhepy. Pe, tamatarer ihẽ pe erur. Muhepyha riki” aja kapitã keruhũ pandu tĩ.

²⁶ Pe, ipynarãi pe miasu wapyk. Kapitã keruhũ ruwa koty wapyk. Pandu ipe: “Eharõ we rĩ. Upa katu te tamatarer ke nde pe ihẽ amujywyr ta” aja miasu.

²⁷ Kapitã keruhũ pyrara usak ehe. A'erehe pandu ipe: “Katu. Upa ihẽ aharãi apo 'y. Tamatarer ihẽ pe emujywyr ym ta me'ẽ te'e. Eho te'e 'y” aja.

²⁸ –Soroka pe ame'ẽ miasu oho ramõ rahã, ianam ke rehe a'e usak, amõ miasu ke rehe. Ta'yr

te mi tamatarer ke ame'ë mujywyr ym. Pe, ame'ë jurupy rupi miasu hâtã pyhyk. Pandu ipe: “Ihë ngi tamatarer nde ereraho. Ame'ë ke emujywyr” aja.

²⁹ Ipynarãi pe ame'ë ianam wapyk. Pe, pandu: “Eharõ we rĩ. Pe, upa tamatarer nde pe ihë amujywyr ta” aja.

³⁰ Miasu pandu: “Anĩ. Aharõ ym ta” aja. Pe, ianam ke kyndaha pe kynda raho. Upa katu te tamatarer mujywyr ym rahã, uhem ym ta riki.

³¹ —Ame'ë ke amõ miasu ta ukwa rahã, parahy riki. Pe, upa katu te ijar pe a'eta pandu oho.

³² A'erehe miasu ke ijar muhyk tĩ. Pandu ipe: “Mã! Jaxer ame'ë ke nde. Tamatarer heta te hũ ihë pe nde eremujywyr ym. Upa katu te ihë aharãi riki. Nde erepandu ihë pe. ‘Marã ka ym ihë amujwyriha nde pe. A'erehe eharãi katu’ aja riki. A'erehe upa katu te ihë aharãi.

³³ Nde rehe apyrara ihë asak, aja amõ miasu rehe nde erepyrara eresak ta me'ë te'e” aja ijar.

³⁴ Ame'ë miasu rehe kapitã keruhũ parahy. Amõ rehe ame'ë miasu pyrara ym usak, a'erehe parahy ehe. (Amõ sawa'e pe pandu:) “Kyndaha pe peme'ë ekynda eraho. Tamatarer upa katu te ihë pe mujywyr ym rahã, a'ep a'e ke nupã ta amõ” aja kapitã keruhũ pandu — aja Jesu pandu.

³⁵ A'e pandu tĩ:

—Ame'ë kapitã keruhũ aja ihë pái keruhũ tĩ. Pehë mu rehe pehë py'a pemujywyr ym rahã, aja pehë ke ihë pái keruhũ mupyrara ta tĩ. A'e riki ywa pe har a'e — aja Jesu pandu.

Hakehar ke hijar ame'ë rehe har

(Matéu 5.31-32; Mak 10.1-12; Ruk 16.18; 1 Korin 7.10-11)

¹ Ipy'a jywyriha rehe har upa pandu rahã, Ngariréi ywy ke Jesu hijar. Pe, Jundéi ywy rehe a'e oho. Jumu'eha ta oho tĩ. Oho rahã, Jondã y ruwái rehe oho.

² Heta ngã haikwer rupi oho tĩ. Pe, ahy ixo ame'ë ta ke a'e mukatu a'ep.

³ Amõ parise ta uhyk uwyr ehe. Jesu panduha ke a'eta manga uwyr tipe. A'e jawy rahã, a'eta pandu ta tipe: “Jaxer ame'ë ke nde erepandu” aja. A'erehe kuja a'eta pandu:

—Upa ma'e amõ putar rahã, hakehar ke a'e hijar katu my? Myja me'ë jundéu awa ta je'ëha mujekwa my? — aja Jesu pe.

⁴ A'e pandu:

—Tupã je'ëha rehe pesak riki. Kuja amõ mupinim:

“Ma'e ke Tupã mujã py rahã, sawa'e ke a'e mujã. Kũjã ke mujã tĩ” aja riki.

⁵ —Amõ we tĩ:

“Jumendar rahã, ipái ta ke sawa'e hijar, pe, hakehar namõ ixo katu. Ame'ë mokõihar riki peteïhar aja ixo apo 'y” aja.

⁶ —A'erehe ame'ë ta riki mokõi ym. Peteïhar aja ixo apo 'y. A'erehe peteïhar aja Tupã riki mujã. Ame'ë ke sawa'e mumokõi rahã, katu ym tiki — aja Jesu. (“Mumokõi” aja pandu rahã: “Hakehar ke ixawa'e hijar” aja mujekwa.)

⁷ Parise ta pandu ipe:

—Aja rahã, ma'erehe Moise pandu my: “Hakehar ke amõ hijar rahã, paper rehe mupinim: ‘Nde

ihẽ rakehar ym apo 'y' aja. Pe, ipái ta koty hakehar ke mujywyr mondo, paper namõ” aja riki Moise — aja Jesu pe.

⁸ A'e pandu:

—Jundéu awa ta iãkã jumujanam ngã juehe. Tupã je'ẽha rehe hendu tar ym, a'erehe Moise pandu: “Hakehar ke amõ hijar rahã, katu we” aja. Ma'e ke Tupã mujã py rahã, anĩ riki. Hakehar amõ hijar rahã, katu ym arahã.

⁹ A'erehe apandu pehẽ pe. Hakehar ipy'a wapyk katu tipe. Ame'ẽ ke ixawa'e hijar, pe, amõ kũjã ke pyhyk rahã, hakehar aja ym namõ jumusarái. Katu ym aja — aja Jesu.

¹⁰ Jumu'eha ta pandu:

—Aja rahã, amõ jumendar ym rahã, katu tiki — aja ipe.

¹¹ Jesu pandu:

—Aja upa sawa'e ma'e ym ta. Tupã mujekwa rahã, pe, sawa'e jumendar ym ta.

¹² Amõ koty koty ukwa, a'erehe amõ amõ sawa'e jumendar ym. Amõ ta marã ka ym jumendariha. Imãi pusu ngi u'ar rahã ngi har aja riki. Marã ka ym jumendariha. Ehe ihĩ ame'ẽ ke nixói. Aja te'eha u'ar. Amõ ta amõ koty. Ame'ẽ ta ngi ehe ihĩ ame'ẽ ke amõ ta mondok, a'erehe marã ka ym jumendariha. Amõ ta Tupãma'e ma'eha ke ma'ema'e, a'erehe jumendar tar ym. Tupã rehe har pandu pandu oho. Ame'ẽ riki ima'e ma'eha. Ame'ẽ ke ma'ema'e, a'erehe jumendar tar ym rahã, mã peja ixo te'e — aja Jesu pandu.

*Ta'yn ta rehe har Jesu pandu katu
(Mak 10.13-16; Ruk 18.15-17)*

¹³ Ta'yn ta ke amõ ta werur ipe. Ipo ke ta'yn ta ãkã rehe Jesu mujar ame'ẽ ke a'eta putar. (Ipo mujar rahã, Tupã usak katu a'eta rehe, aja mujekwa.) Ta'yn ta rehe har Tupã namõ a'e pandu pandu, ame'ẽ ke a'eta putar tĩ. A'erehe werur ipe. Anĩ. Jumu'eha ta je'ẽ je'ẽ:

—Mã! Jesu ma'ema'e ixo. A'erehe perur ym ipe — aja riki.

¹⁴ Jesu pandu:

—Anĩ. Mã peja ta'yn ta ihẽ rehe uhyk katu. Ta'yn ta ke se pemuhyk perur. Pemupyta ym. Aja riki Tupã putar tĩ. Kome'ẽ ta'yn ta aja me'ẽ Tupã kotyhar wan ta tĩ — aja jumu'eha ta pe. (Ta'yn ta aja ixo rahã: “Katu te ame'ẽ ta ke jande” aja ym ukwa, a'erehe pahar Tupã koty ipy'a ke muruwak, aja mujekwa katu.)

¹⁵ Pe, ipo ke ta'yn ta ãkã rehe Jesu mujar mujar. Upa rahã, a'engi a'e oho.

Ima'ehũ namõ ixo, ame'ẽ rehe har

(Matéu 13.22; Mak 10.17-31; Ruk 18.18-30; 1 Timo 6.6-10; Tian 5.1-3)

¹⁶ Amõ rahã, amõ sawa'e uhyk uwyr ehe. Pandu:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Myja me'ẽ katu ame'ẽ ke ihẽ ama'ema'e rahã, ihẽ ke Tupã muhã katu ta my? — aja Jesu pe.

¹⁷ A'e pandu:

—Katu ame'ẽ ke nde erema'ema'e, ame'ẽ rehe har mã peja ihẽ pe epandu ym. (Nde erekwa riki.) Katu te ame'ẽ ke peteĩhar jõ ixo. Tupã a'e. Nde ke Tupã muhã katu, ame'ẽ ke nde ereputar rahã, a'e pandu ame'ẽ ke ema'ema'e katu — aja sawa'e pe.

¹⁸ —Ma'e Tupã pandu my? — aja sawa'e pandu ipe.

Jesu pandu:

—Amō ke ejukwa ym. Amō kūjã rehe eka'u te'e ym. Amōma'e ke emukanim ym. Amō rehe har te'e epandu ym.

¹⁹ Nde pái rehe epy'a katu. Ne mǎi rehe aja tĩ. Epy'a katu tĩ. Nde erepy'a katu nde juehe, aja ne namō ixo ame'ẽ ta rehe epy'a katu tĩ — aja ipe.

(“Ne namō ixo ame'ẽ ta” aja Jesu pandu rahã: “Upa amō ta rehe ipy'a katu ta me'ẽ te'e” aja mujekwa katu.)

²⁰ Sawa'e pandu:

—Upa aja Tupã pandu ame'ẽ ke rehe ihẽ ahendu katu. Myja amō we ihẽ ama'e rahã, ihẽ ke Tupã muhã katu ta my? — aja riki.

²¹ Jesu pandu ipe:

—Katu te aja nde erexo tar katu rahã, upa katu te nema'e ke emuhepy eho. Pe, tamatarer nde erepyhyk rahã, upa katu te ame'ẽ ke ima'e ym te ame'ẽ ta pe te'e eme'ẽ me'ẽ. Aja rahã, ma'e katu ame'ẽ ke Tupã koty nema'ehũ ta. Pe, ihẽ namō eho — aja ipe.

²² Ame'ẽ ke rehe sawa'e hendu rahã, pyai riki. Ima'ehũ namō ixo ame'ẽ ke a'e. (Ame'ẽ ke te'e me'ẽ tar ym) a'erehe pyai oho ingi. (Ima'e ke muhepy tar ym tĩ.)

²³ Ame'ẽ ke rehe usak rahã, jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Ko apandu pehẽ pe. Tupã putar, aja amō ixo katu. Aja tamatarer rehe ipy'a moĩ moĩ ame'ẽ ta mǎ Tupã putar aja ixo tar ym te.

²⁴ Ko apandu tĩ. Awi jupiha kwar rupi marã ka ym amō rymba asa ohoha. Kame, ame'ẽ rymba asa ohoha ke. Pe, ima'ehũ namō ixo ame'ẽ ta i'ar

koty te we marã ka ym Tupã putar aja ixoha – aja Jesu pandu.

²⁵ Ame'ẽ ke jumu'eha ta hendu rahã, pandu:

–Mãte hũ puki! Aja rahã, awa ke Tupã muhã katu ta my? – aja Jesu pe.

²⁶ Jumu'eha ta rehe Jesu usak. Pe, pandu:

–Ame'ẽ ke sawa'e ta marã ka ym ma'eha. Tupã anĩ. Upa katu te a'e ma'e katu. Amõ ke a'e riki muhã katu ta – aja Jesu.

²⁷ Pe, Petu pandu:

–Esarahã! Sawa'e pe nde erepandu, aja upa katu te jandema'e ke jahijar jajur. Pe, ne namõ jaxo 'y. A'erehe ma'e jande pe Tupã muwyr ta my? – aja Jesu pe.

²⁸ A'e pandu:

–Hã! Pesarahã! Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ko apandu pehẽ pe. Upa ma'e ke Tupã mupyahu rahã, kapitã keruhũ aja ihẽ axo ta. Ngã ke ihẽ amondo mondo ta axo. Arahã pehẽ riki kapitã wan ta tĩ. Pehẽ awa py mokõi sawa'e ta. Jundéu awa tama'e kapitã ta ke pehẽ tĩ. A'eta ke pemondo mondo ta tĩ.

²⁹ –Ihẽ rehe har amõ pandu tar katu, a'erehe hok ke hijar oho. Imu ta ke hijar tĩ. Hendyr ta ke hijar tĩ. Ipái ke hijar tĩ. Imãi ke hijar tĩ. Ta'yn ta ke hijar tĩ. Kupixa ke hijar tĩ. Aja rahã, upa katu te aja ixo ame'ẽ ta pe ma'e heta te hũ Tupã mujwyr ta. Pe, ame'ẽ ta ke a'e muhã katu ta.

³⁰ –Ixoty uhyk rahã, upa katu te uhyk ame'ẽ ta rehe juja katu te Tupã me'ẽ me'ẽ ta. Tupã kotyhar aja muruwak py, ame'ẽ ta rehe Tupã usak katu ta. Tupã kotyhar aja a'ejõhar muruwak, ame'ẽ ta rehe

juja katu te a'e usak katu ta tĩ – aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

20

Kupixa rehe paraky ame'ẽ ta rehe har

¹ Jesu pandu tĩ:

—Yman rahã, ixotyhar ta pe ma'e katu ame'ẽ ke Tupã me'ẽ me'ẽ. (Juja katu te ngã rehe a'e usak katu ta.) Ame'ẽ ma'ema'eha kuja riki. Pytuniwe te rahã, parakyha ta pe amõ sawa'e pandu oho. Ame'ẽ ta rehe usak rahã, sawa'e pandu: “Ihẽma'e kupixa pe peparaky peho.

² Peteĩ wera rahã, peparaky. Peteĩ wera rahã muhepyha, ame'ẽ tamatarer pehẽ pe ihẽ ame'ẽ ta” aja kupixa jar pandu. “Katu. Jaho ta kÿ” aja parakyha ta. A'erehe a'eta ke kupixa pe ijar mondo.

³ —Ywa ku'a rahã, ma'e muhepyha renda pe kupixa jar oho tĩ. Amõ sawa'e ta i'ãi rĩ. Te'e ixo.

⁴ Kupixa jar pandu: “Ihẽma'e kupixa pe peparaky peho tĩ. Ma'e katu ihẽ akwa, aja pehẽ pe ihẽ amuhepy ta” aja ijar. “Hã!” aja sawa'e ta. A'erehe ame'ẽ ta kupixa pe paraky oho tĩ.

⁵ —Warahy jandar rahã, aja tĩ. Muhepyha renda pe kupixa jar oho tĩ. Parakyha ta ke kupixa pe mondo tĩ.

—Warahy ywa ku'a ihon rahã, aja tĩ. Muhepyha renda pe kupixa jar oho tĩ. Amõ sawa'e ta rehe usak rahã, kupixa pe mondo tĩ.

⁶ —Ka'aruk koty rahã, muhepyha renda pe kupixa jar oho rahã, amõ sawa'e ta i'ãi rĩ. Ijar pandu: “Ma'erehe te'e pexo se my?” aja sawa'e ta pe.

⁷ Sawa'e ta pandu: “Peparaky peho. Amuhepy ta” aja jande pe pandu ym awa, aja kupixa jar pe. “Aja rahã, ihêma'e kupixa pe peparaky peho apo” aja riki kupixa jar. A'erehe ame'ẽ ta paraky oho tĩ.

⁸ —Pytun ramõ rahã ima'e tamatarer usakiha ame'ẽ miasu pe kupixa jar pandu: “Parakyha ta ke emujy'ar. Tamatarer ke eme'ẽ me'ẽ. Kupixa pe a'ejõhar oho ame'ẽ ta pe eme'ẽ py. Ka'aruk koty oho ame'ẽ ta pe tamatarer eme'ẽ py. A'engi warahy ywa ku'a ihon rahã oho ame'ẽ ta pe eme'ẽ tĩ. A'engi warahy jandar rahã oho ame'ẽ ta pe eme'ẽ tĩ. A'engi ywa ku'a rahã oho ame'ẽ ta pe eme'ẽ tĩ. Pe, a'ejõhar pytuniwe rahã oho ame'ẽ ta pe eme'ẽ tĩ” aja kupixa jar.

⁹ —Ka'aruk koty paraky oho ame'ẽ ta pe tamatarer ke miasu me'ẽ. Peteĩ wera rahã, wetep muhepyha me'ẽ riki.

¹⁰ A'erehe amõ ta kuja: “Éi! Ame'ẽ ta 'ar koty te we japaraky, a'erehe ame'ẽ ta 'ar koty te we tamatarer japyhyk ta” aja pytuniwe rahã paraky oho ame'ẽ ta ukwaha naĩ. Anĩ. Peteĩ wera rahã, wetep muhepyha a'eta pe miasu me'ẽ tĩ.

¹¹ —A'eta tamatarer ke pyhyk, pe, je'ẽ je'ẽ hũ u'am. Kupixa jar rehe har je'ẽ je'ẽ hũ.

¹² A'eta pandu: “A'ejõhar paraky oho ame'ẽ ta ta'yr te mi paraky, ma'e, ka'aruk koty oho ame'ẽ ta ke. Jande anĩ. Warahy haku rahã, japaraky hũ. Pytuniwe jaho. Warahy jere rahã jaho tĩ. Pe, ka'aruk koty japutu'u. Japaraky hũ. Jande aja a'eta pe juja katu te nde ereme'ẽ me'ẽ. Katu ym aja” aja kupixa jar pe.

¹³ —Je'ẽ je'ẽ hũ ame'ẽ ta ngi har peteĩhar pe kupixa jar pandu: “Sa'e! Ehendurahã! Nde pe upa

ihě amuhepy riki. Te'e ym ihě. Nde ereparaky ereho rahã, peteĩ wera rahã, wetep muhepyha nde erepyhyk ta, aja nde erekwa. Aja japandu katu riki.

¹⁴ Nema'e tamatarer eraho. Nde rok pe ejywyr eho. Kome'ẽ a'ejõhar paraky oho ame'ẽ pe nde aja ihě ame'ẽ tar katu tĩ.

¹⁵ Ihẽma'e tamatarer namõ ihě aputar ame'ẽ ke ihě ama'ema'e katu. Amõ ta rehe ihě riki akyty'ỹ ym. Pehẽ rehe anĩ, aja pekwaha naĩ, a'erehe nde ereje'ẽ je'ẽ hũ ihě rehe my. Katu ym aja” aja kupixa jar – aja Jesu pandu.

¹⁶ Pe, a'e pandu tĩ:

–Kupixa jar aja Tupã tĩ. Ixotyhar aja a'ejõhar muruwak, ame'ẽ ta rehe Tupã usak katu ta. Ixotyhar aja muruwak py, ame'ẽ ta rehe juja katu te a'e usak katu ta tĩ – aja Jesu pandu.

“Ihẽ ke amõ ta jukwa ta” aja Jesu pandu tĩ

“Ihẽ ke Tupã mukwera katu ta muhem” aja pandu tĩ

(Mak 10.32-34; Ruk 18.31-34)

¹⁷ Jerusarẽ ok ta pe a'e oho ixo rahã, jumu'eha ta ke a'e raho. Heta ame'ẽ ta ngi har jumu'eha ta awa py mokõi jõ mujy'ar. A'eta wata oho ixo rahã, kuja Jesu pandu:

¹⁸⁻¹⁹ –Pehendurahã! Jerusarẽ ok ta pe jaho jaxo. Jundéu awa tama'e pa'ihu ta kotyhar ta ke ihě rehe amõ muhyk ta werur. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta kotyhar ta aja tĩ. Ihě rehe muhyk ta werur tĩ. Awa ihě tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Upa ame'ẽ ta ihě ke pyhyk ta. Pe, ihě pe a'eta pandu ta: “Katu ym nde. Nde eremanõ ta me'ẽ te'e” aja riki. Pe, jundéu awa

aja ym ame'ë ta pe ihë ke ame'ë ta raho ta. Pe, ihë rehe jundéu awa aja ym ame'ë ta puka puka hũ ta. Ihë ke pirok ta tĩ. Pe, myra ngã mupia ame'ë ke rehe ihë ke jukwa ta. Mokõi aker rahã, ihë ke Tupã mukwera katu ta muhem — aja jumu'eha ta pe pandu.

*Tian ta mãi pandu Jesu pe
(Mak 10.35-45)*

²⁰ Semende rakehar uhyk uwyr ehe. Mokõi imembyr werur. (Imembyr rer Tian. Juã amõ tĩ.) Ipyrarãi pe imãi wapyk. (Aja sawa'e katu te ame'ë ke kohĩ, a'erehe hendu katu ta ehe aja mujekwa.) Pe, pandu:

—Ma'e ke ihë apandu ta nde pe — aja Jesu pe.

²¹ A'e pandu:

—Ma'e nde pe? — aja ipe.

Tian mãi pandu:

—Nde riki kapitã keruhũ rahã, ko mokõi ihë membyr nde rake wapyk ta. Ame'ë ke emanga katu ihë pe apo. Nde jywa katu koty peteĩ wapyk ta. Nde jywa'ĩ koty amõ wapyk ta tĩ — aja Jesu pe. (Jesu rake wapyk rahã, amõ ta 'ar koty te we je'ëha te reko, aja mujekwa.)

²² A'e pandu:

—Mã! Upa pepandu ame'ë ke pekwa katu ym. Ihë rake pewapyk tar katu rahã, amõ we ta pehë pe tĩ. Kuja. Ihë apyrara hũ ta axo. Ihë aja pepyraraha ke pepyhyk ta katu my tĩ? — aja Jesu.

Tian ta pandu ipe:

—A'e tỹ. Japyhyk katu ta — aja.

²³ Jesu pandu:

—A'e tỹ. Jete! Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ, a'erehe pehẽ ke amõ ta mupyrara hũ ta. Ihẽ ke mupyrara hũ aja ta pehẽ tĩ. Pesarahã! Ihẽ rake pewapyk, anĩ. Apandu ym ta ame'ẽ. “Se ihẽ jywa katu koty ewapyk. Se ihẽ jywa'i koty ewapyk” aja ihẽ apandu ym ta. Ame'ẽ ke ihẽ pái jõ pandu katu. A'e riki ame'ẽ renda mukatu — aja Tian ta pe.

²⁴ Ame'ẽ ke rehe jande popa jumu'eha ta hendu rahã, imu ta rehe parahy, Tian ta rehe. (A'eta jyty'ym Tian ta rehe, a'erehe parahy.)

²⁵ A'erehe upa jumu'eha ta ke Jesu mujy'ar. Pe, pandu:

—Jundéu awa aja ym ame'ẽ tama'e kapitã keruhũ ta mondo mondo hũ ngã ke. Ima'e je'ẽha rupi kapitã ta mondo mondo hũ ngã ke tĩ.

²⁶ Pehẽ anĩ. Aja kapitã ta aja pexo rahã, katu ym. Amõ riki kapitã keruhũ aja ixo tar katu rahã, amõ ta namõ ma'e ke ma'ema'e katu ixo. Te'e paraky ame'ẽ ta aja mã peja ixo. Aja rahã, katu tiki.

²⁷ Pe, pehẽ ngi har peteĩ riki amõ ta 'ar koty te we katuha aja ixo tar katu rahã, a'e riki pehẽ rehe te'e paraky aja mã peja ixo. Aja rahã, katu tiki.

²⁸ A'e riki ihẽ aja ta tĩ. Pesarahã! Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ namõ ma'e ke amõ ma'ema'e, a'erehe ihẽ ajur my? Anĩ. Aja ym. Amõ ta namõ ihẽ ama'ema'e. A'erehe ko ihẽ ajur. Ihẽ amanõ ta, a'erehe ngãma'e ka'u te'eha ma'ema'eha ke rehe amuhepy. A'erehe heta ngã ke Tupã muhã katu ta — aja Jesu.

*Mokõi eha ym te ame'ẽ ta ke Jesu mukatu
(Mak 10.46-52; Ruk 18.35-43)*

²⁹ Jeriko ok ta ngi Jesu ta uhem oho ixo rahã, haikwer rupi heta ngã oho tĩ.

³⁰ Awa rape rake mokõi eha ym te ame'ẽ ta wapyk uĩ. Jesu asa oho ixo, aja a'eta hendu. A'erehe hãtã a'eta pukái:

—Jesu! Ndawi rainõ ke nde! Jande rehe epyrara esak! — aja riki. (“Ndawi rainõ” aja pandu rahã: “Kapitã keruhũ” aja Tupã mu'am ame'ẽ ke a'e, aja mujekwa.)

³¹ Mokõihar ta pe heta ame'ẽ ta pandu:

—Pepandu ym aja — aja tipe.

Eha ym te ame'ẽ ta i'ar koty te we hãtã pukáiha:

—Sawa'e! Ndawi rainõ ke nde! Jande rehe epyrara esak! — aja riki.

³² Jesu pyta. Pe, pandu:

—Pejur! Ma'e nde pe? Ma'e ihẽ ama'e ta pehẽ pe my? — aja.

³³ A'eta pandu:

—Sawa'e! Jande reha ym te. Jande reha ke emukatu. Jasak tar katu — aja.

³⁴ Pe, a'eta rehe Jesu pyrara usak. Eha rehe ipo ke a'e mujar. Pahar upa ma'e ke rehe a'eta usak usak. Pe, haikwer rupi a'eta oho tĩ.

21

*Jerusarẽ ok ta pe jumen 'ar pe Jesu oho
(Mak 11.1-11; Ruk 19.28-40; Juã 12.12-19)*

¹ Jerusarẽ ok ta pe uhyk tate rahã, Metaje ok ta pe uhyk py oho. Ame'ẽ riki ywy'ã rake ihĩ. Ywy'ã rer Oriwéi ty. A'engi mokõi jumu'eha ta ke hundutar koty Jesu mondo.

² Mokõihar ta pe pandu:

—Jande ruwa koty ok ta ihĩ, Mbeta ok ta ke. A'ep pehẽ mokõi peho. Pehyk rahã, jumen rehe pesak ta. Myra jytyka ame'ẽ rehe amõ pukwar. Imembyr namõ i'ãi. Ame'ẽ mokõi pejirar. Pe, se ihẽ pe pemuhyk perur.

³ “Ma'erehe jumen pejirar my?” aja amõ pandu rahã, pepandu ipe: “Sawa'e riki putar apo” aja. “Hã!” aja a'e pandu ta. Pahar pehẽ namõ jumen ta ke a'e mondo ta — aja Jesu pandu.

⁴ Aja rahã, yman Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke amõ mupinim, aja uhyk tĩ. Kuja riki:

⁵ “Siã ok ta pe har ta pe pepandu: ‘Pesarahã! Pehẽma'e kapitã keruhũ petur ixo apo 'y. A'erehe peta kÿ.

“Katu te me'ẽ ke ihẽ” aja ym ame'ẽ ke a'e.

Jumen 'ar pe a'e tur ixo. A'erehe kapitã keruhũ a'e, aja pekwa katu ta' aja.” (“Siã ok ta” aja pandu rahã: “Jerusarẽ ok ta ke” aja mujekwa.)

⁶ Upa Jesu pandu rahã, mokõi jumu'eha ta oho. Upa Jesu pandu, aja a'eta ma'ema'e.

⁷ Jumen ke Jesu pe werur. Imembyr ke werur tĩ. Jumen 'ar pe kamixa ke a'eta mou. Ame'ẽ 'ar pe Jesu wapyk uĩ. Pe, oho. (Kamixa mou rahã, a'e riki kapitã keruhũ aja a'eta ukwa.)

⁸ Awa rape rupi heta ngã kamixa ke mou mou tĩ. Amõ ta pindo ro aja me'ẽ mondok. Ame'ẽ ke awa rape rupi mou mou tĩ. (Aja rahã, kapitã keruhũ ko tur. Jumai ym ha aja uwyr, aja mujekwa katu.) Ame'ẽ 'ar rupi jumen pyrũ oho.

⁹ Jesu ndutar koty heta ngã wata oho. Haikwer rupi aja tĩ. Heta wata oho tĩ. Upa ame'ẽ ta hãtã pandu pandu:

—Ko nde erejur katu! Ymanihar Ndawi aja kapitã keruhũ nde tĩ. Aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nde. Sawa'e te je'ẽha rupi nde erejur ame'ẽ ke nde. Mã peja nde rehe Tupã usak katu. Tupã riki katu te ame'ẽ ke a'e — aja ngã pandu pandu.

¹⁰ Jerusarẽ ok ta pe Jesu ixé oho rahã, ngã mutyapu tyapu hũ. Amõ ta pandu:

—Awa ko my? — aja ngã.

¹¹ Amõ ta pandu:

—Ko Jesu. Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e. Nasare ok ta pe har ke a'e — aja. Nasare ok ta riki Ngariréi ywy rehe ihĩ.

Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu oho

(Mak 11.15-19; Ruk 19.45-48; Juã 2.13-22)

¹² Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu ixé oho. Pe, upa ma'e ke muhepy ame'ẽ ta ke a'e muhem mondo ingi. Ma'e ke muhepy jo'ok ame'ẽ ta ke muhem mondo ingi tĩ. Tamatarer muruwak ame'ẽ tama'e myrape ke mujere tĩ. Aja upa tamatarer ke muhãi ombor. (Amõ ywy ngi amõ ta uwyr. Amõ koty tamatarer ke ame'ẽ ta werur. Ame'ẽ ke Jerusarẽ ok ta pe har tama'e tamatarer ke pe muruwak. Ame'ẽ tama'e myrape ke Jesu mujere.) Pykahuran ke muhepy ame'ẽ tama'e myrape ke mujere tĩ.

¹³ Upa ngã pe a'e pandu:

—Mã! Mukanĩha renda aja se pemuruwak. Sengi pehem peho. Tupã pandu ame'ẽ ke amõ mupinim. Kuja riki Tupã pandu:

“Se ihẽma'e jumu'eha renda keruhũ ke.

Ihẽ namõ ngã pandu pandu, ame'ẽ renda ke se”
aja Tupã pandu.

—Pehẽ anĩ. Ame'ẽ ke amõ koty pemuruwak. Ma'e ke mukanĩha renda aja pemuruwak — aja upa muhepyha ta pe Jesu pandu.

Pe, muhem mondo ingi. (Muhepyha ta muhepy rahã, ka'u te'eha rupi muhepy, a'erehe mukanĩha aja ame'ẽ ta tĩ.)

¹⁴Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu i'ãi. A'ep eha ym te ame'ẽ ta uhyk ehe. Wata katu ym ame'ẽ ta uhyk ehe tĩ. Upa ame'ẽ ta ke a'e mukatu.

¹⁵Aja ma'e katu ame'ẽ ke a'e ma'ema'e. Ame'ẽ rehe parise ta usak rahã, parahy ehe riki. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Parahy ehe tĩ. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe kurumĩ ra'yr ta hãtã pandu pandu:

—Ko nde erejur katu! Kapitã keruhũ nde. Nde riki katu te me'ẽ ke — aja Jesu pe pandu. Kũjãtã ra'yr aja tĩ. Pandu pandu tĩ.

Ame'ẽ ke rehe parise ta hendu rahã, Jesu rehe parahy tĩ. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Parahy ehe tĩ.

¹⁶A'erehe Jesu pe a'eta pandu:

—Kurumĩ ta pandu ame'ẽ ke rehe nde erehendu my? Katu ym jande pe — aja ipe.

—A'e tỹ. Ahendu katu. Tupã je'ẽha rehe amõ mupinim, ame'ẽ rehe pesak riki. Kuja: “Kurumĩ ra'yr ta ke nde eremu'e, a'erehe a'eta pandu katu: ‘Nde riki katu te me'ẽ ke.’ A'erehe ame'ẽ panduha aja a'eta pandu katu tĩ” — aja Jesu pandu. (Kurumĩ ra'yr ta Tupã rehe har pandu katu, aja Jesu mujekwa. Kũjãtã ra'yr aja tĩ.)

17 Parise ta ke Jesu hijar oho. Pe, Mbeta ok ta pe oho. A'ep a'e ukwer.

*Sik'y ke Jesu muxirik
(Mak 11.12-14; Mak 11.20-24)*

18 Ku'ě rahã, pytuniwe rahã, Jerusarẽ ok ta pe Jesu jywyr oho ixo rahã, myahy a'e.

19 Awa rape rake ma'eywa'y rehe a'e usak. Sik'y ke. A'erehe uhyk oho ehe tipe. U'u ta tipe. Mahem ym ma'eywa. Ho ke te'e i'ãi. A'erehe ma'eywa'y pe a'e pandu:

—Apo har ma'eywa nixói te ta — aja riki.

Pahar ame'ě sik'y xirik oho.

20 Ame'ě ke rehe jumu'eha ta usak rahã, a'eta pandu:

—Mãte hũ puki! Pahar sik'y xirik oho! Myja me'ě my? — aja.

21 Jesu pandu:

—Ko apandu pehẽ pe. Ame'ě sik'y ke ihẽ amuxirik. Tupã rehe pejurujar katu rahã, aja pema'e ta tĩ. Pejurujar katuha ke pehijar ym. Aja rahã, ihẽ ama'eha aja pema'e katu ta tĩ. Ame'ě jõ ym. Kome'ě ywy'ã pe pepandu: “Eho! Ejumbor eho y ramũi pe!” aja. Tupã namõ pepandu, pe, pejurujar katu ehe tĩ. “Mã! Opor ta nahã my? Akwa ym” aja ym pepandu. Aja rahã, ame'ě ywy'ã opor ta oho.

22 Pejurujar katu ehe rahã, ma'e ke pepandu pandu inamõ, ame'ě ke pehẽ pe Tupã muwyr ta — aja Jesu. (“Ywy'ã keruhũ” aja Jesu pandu rahã: “Upa ma'e hãtã ma'eha ke” aja a'e mujekwa.)

Awa riki Jesu ke muwyr my, ame'ẽ ke amõ ta ukwa tar katu

(Mak 11.27-33; Ruk 20.1-8)

²³ Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe Jesu jywyr oho. A'e mu'e mu'e ixo rahã, jundéu awa tama'e pa'ihu ta uhyk uwyr ehe. Jundéu awa tama'e kapitã ta uhyk uwyr ehe tĩ. A'eta pandu ipe:

—Sengi muhepyha ta ke nde eremuhem eremondo. Awa je'ẽha rupi nde eremuhem eremondo my? Awa riki nde ke muwyr se my? — aja ipe.

²⁴ Jesu pandu:

—Ihẽ aja tĩ. Pehẽ pe ihẽ apandu ta tĩ. Pe, ihẽ pe pepandu py rahã, awa je'ẽha rupi ma'e ke ihẽ ama'ema'e, ame'ẽ ke ihẽ apandu ta pehẽ pe tĩ.

²⁵ Apo pepandu py ihẽ pe. Sawa'e je'ẽha rupi Juã mujahuk ngã ke my? Awa Juã ke mondo my? A'e ke Tupã mondo my? Sawa'e mondo my? Pepandurahã! — aja Jesu.

Ame'ẽ ke rehe pa'ihu ta hendu rahã, se koty Jesu ngi oho. Pe, pandu pandu a'eta jupe. Jundéu awa tama'e kapitã ta namõ pandu pandu ngã jupe. Kuja:

—Mã! Myja japandu ta ipe my? “Tupã je'ẽha rupi Juã mujahuk” aja japandu ipe rahã, kuja jande pe Jesu pandu ta: “Aja rahã, ma'erehe Juã pandu ame'ẽ ke rehe pejurujar ym my?” aja jande pe Jesu pandu ta.

²⁶ Anĩ. “Sawa'e je'ẽha rupi Juã mujahuk” aja japandu rahã, jande rehe ngã parahy ta. Mahy ta jande ke tĩ. Juã riki Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ke a'e, aja ngã ukwa katu. Sawa'e mondo ym a'e aja ukwa katu. A'erehe jande rehe parahy ta. Mã! Myja

japandu ta my? – aja pa'ihu ta pandu pandu a'eta jupe.

²⁷ A'erehe Jesu pe pa'ihu ta pandu:

–Juã rehe har japandu ym ta nde pe – aja.

A'eta pe Jesu pandu:

–Aja rahã, ihẽ aja tĩ. Awa je'ẽha rupi ma'e ke ihẽ ama'ema'e, ame'ẽ ke pehẽ pe ihẽ apandu ym ta tĩ – aja pa'ihu ta pe. Kapitã ta pe pandu tĩ.

Mokõi ta'yr ta ame'ẽ rehe har

²⁸ Amõ we pa'ihu ta pe Jesu pandu. Jundéu awa tama'e kapitã ta pe pandu tĩ:

–Myja pekwa my? Amõ rahã, ipái namõ mokõi ta'yr ta ixo. Pe, u'ar py, ame'ẽ pe ipái pandu oho: “Sa'e! Kupixa pe eparaky eho apo” aja.

²⁹ “Aho ym ta ihẽ” aja ipái pe. I'i atu rahã ipy'a ke muruwak, pe, kupixa pe ta'yr paraky oho.

³⁰ Pe, amõ ta'yr pe ipái pandu oho: “Sa'e! Kupixa pe eparaky eho apo” aja riki. Ta'yr pandu: “Aho ta kÿ” aja tipe. Anĩ. Oho ym riki.

³¹ Mokõi ta'yr ta ngi har awa riki ipái putar ame'ẽ ke ma'e my? – aja Jesu.

–U'ar py ame'ẽ ke – aja pa'ihu ta pandu.

A'erehe Jesu pandu a'eta pe tĩ:

–Ko apandu pehẽ pe. Ame'ẽ ta'yr ta rehe har amujekwa ta pehẽ pe. Amõ ta jaxer ai te aja pekwaha. Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ta ke. Kũjã ka'u te'e ame'ẽ ta jaxer ai aja pekwaha tĩ. Ame'ẽ ta Tupã koty ipy'a ke muruwak, a'erehe Tupã kotyhar ta aja muruwak. (Ta'yr u'ar py, ame'ẽja saka.)

³² Myja Tupã kotyhar aja amõ muruwak my? Ame'ẽ rehe har Juã mujahukiha mujekwa uwyr

pehẽ pe. A'e pandu ame'ẽ ke rehe pejurujar ym. Pehẽ pa'ihu ta. Pejurujar ym ehe tĩ. Kapitã keruhũ pe tamatarer matyr ame'ẽ ta jurujar katu ehe. Kũjã ka'u te'e ame'ẽ ta aja tĩ. Jurujar katu ehe tĩ. Ame'ẽ ke rehe pesak tipe. Anĩ. Pehẽ py'a ke pemuruwak ym. (Ta'yr iapyr aja pehẽ tĩ.) Juã pandu ame'ẽ ke rehe pejurujar ym, a'erehe Tupã kotyhar ta aja pemuruwak ym tĩ – aja Jesu pandu.

Ma'eywa ty usakiha ta rehe har

(Mak 12.1-12; Ruk 20.9-19)

³³ Amõ we pa'ihu ta pe Jesu pandu tĩ:

–Amõ myja me'ẽ ma'e ke my aja ihẽ apandu ta. Pehendurahã! Amõ sawa'e ixo. Kupixa ke a'e mondok. (Upa hapy.) Pe, ma'eywa'y rãkã ra'yr ke a'e jytym. Uwa'y rãkã ke. Kupixa rymy'y rupi a'e mukurar kurar. Pe, ma'eywa rykwer jo'okiha renda ke pykũi tĩ. Kupixa my'y pe myta mujã tĩ. (Ywate ame'ẽ ke mujã. Ame'ẽ ngi usakiha usak usak katu.) Upa mujã rahã, amõ ta pe pandu: “Kupixa rehe pesak katu. I'a tyarõ rahã, ko amõ pehẽma'e ta kÿ. Amõ i'a ihẽma'e ta kÿ” aja. “Ere” aja ame'ẽ ta pandu. Pe, pepaite kupixa jar usak te'e oho. (Paxia oho.)

³⁴ –I'a tyarõ rahã, miasu ta ke kupixa jar mondo, ima'e kupixa pe. Kupixa usakiha ta ngi ma'eywa rykwer ke miasu ta jo'ok we ta tipe oho.

³⁵ Miasu ta ke usakiha ta pyhyk. Amõ ke a'eta nupã riki. Amõ ke jukwa. Amõ rehe ita ke a'eta ombor. Mujan riki. Ijar pe me'ẽ ym te ma'e rykwer ke.

³⁶ Amõ miasu ta ke kupixa jar mondo tĩ. Mondo py, ame'ẽ 'ar koty te we hetaha mondo tipe. Ame'ẽ ta ke usakiha ta juja katu te mahy. Amõ ke nupã.

Amõ ta ke jukwa. Aja riki. Ijar pe me'ẽ ym te ma'eywa rykwer ke.

³⁷ —Pe, a'ejõhar ta'yr ke kupixa jar mondo. “Ihẽ ra'yr rehe a'eta hendu katu ta, aja ihẽ akwa” aja a'e jupe. A'erehe ta'yr ke mondo tipe.

³⁸ Ta'yr rehe usakiha ta usak rahã, a'eta pandu pandu a'eta jupe: “Ko riki kupixa jar ra'yr. Ipái manõ rahã, kupixa riki ima'e wan ta. Jajukwa ta peme'ẽ ke. Aja rahã, kupixa riki jandema'e wan ta” aja a'eta jupe.

³⁹ A'erehe a'eta pyhyk a'e ke. Pe, kupixa ngi hykýi raho. Pe, jukwa. Ta'yr ke jukwa.

⁴⁰ —Apo kupixa jar uhyk uwyr rahã, usakiha ta pe myja me'ẽ a'e ma'e ta my? — aja Jesu.

⁴¹ —Ame'ẽ jaxer ame'ẽ ta ke kupixa jar jukwa ta. Pe, amõ ta pe a'e pandu ta: “Ihẽma'e kupixa rehe pesak katu” aja ta. Pe, i'a tyarõ rahã, ame'ẽ ta riki ma'eywa rykwer ke mowok ta. Kupixa jar pe ima'e rykwer ke me'ẽ ta — aja a'eta pandu ipe.

⁴² A'eta pe Jesu pandu:

—Aja ta riki. Pesarahã! Kuja Tupã je'ẽha rehe panduha pesak katu riki. Kuja:

“Ita rehe har ita ok mujãha pandu: ‘Jaxer te'e kome'ẽ ita ke' aja.

Anĩ. Tupã pandu: ‘Peme'ẽ riki ok pyter wan mupu'am katu riki' aja.

Aja jandema'e sawa'e te ma'eha riki. Katu te aja jakwa katu” aja panduha ihĩ.

⁴³ —A'erehe pehẽ pe ihẽ apandu. Je'ẽha pyahu ke Tupã muwyr. Aja Tupã kotyhar ta aja pemuruwak tar ym. Peputar ym, a'erehe pehẽ ke a'e putar ym tĩ. Pe, amõ awa ta pe a'e pandu ta: “Ihẽ kotyhar ta aja pemuruwak” aja. Ame'ẽ ta putar katu ta. Pe,

katu ame'ë ke ame'ë ta ma'ema'e ta. Tupã putar aja a'eta ma'ema'e ta.

⁴⁴ [Kome'ë ita rehe ipy ke amõ tukwa rahã, ahy ta. Amõ rehe ita u'ar rahã, mupe ta] — aja Jesu pandu.

(“Ita rehe har” Jesu pandu rahã: “Juehe har” a'e pandu. “Ipy tukwa” aja pandu rahã: “Jesu ke amõ ta putar ym” aja mujekwa. Amõ rehe ita u'ar rahã, ame'ë ke Jesu mupyrara hũ ta, aja a'e mujekwa katu.)

⁴⁵ Myja me'ë kupixa usakiha ta my, ame'ë ke Jesu pandu. Ame'ë rehe jundéu awa tama'e pa'ihu ta hendu rahã, a'eta rehe har Jesu pandu aja a'eta ukwa. Parise ta rehe har a'e pandu tĩ, aja a'eta ukwa tĩ.

⁴⁶ A'erehe a'eta parahy ehe, Jesu rehe. A'erehe Jesu ke a'eta pyhyk ta tipe. Heta ame'ë ta ngi a'eta kyje. Jesu riki Tupã je'ëha pandu ame'ë ke a'e, aja heta ame'ë ta ukwa katu, a'erehe heta ame'ë ta ngi parise ta kyje. A'erehe Jesu ke pyhyk ym arahã.

22

Ta'yr riki jumendar ame'ë rehe har

(Ruk 14.15-24)

¹ Ngã pe pandu rahã, myja me'ë ma'e ke my aja Jesu pandu pandu. Kuja:

² —Tupã pandu: “Ihẽ kotyhar ta aja pemu-ruwak” aja. Ame'ë ke putar ame'ë ta kuja riki. Amõ rahã, sawa'e ixo. Kapitã keruhũ a'e. Ta'yr riki jumendar, a'erehe imi'u ke ipái matyr. Huryha mujã.

³ Pe, miasu ta pe kapitã keruhũ pandu. “Pepandu peho. Kwehe amõ ta pe ihẽ apandu:

‘Ihẽ mi’u ke pe’u pejur’ aja. Ame’ẽ ta pe pepandu peho: ‘Pe’u pejur apo’ aja.’ A’erehe miasu ta pandu oho tipe. Uwyr tar ym ngã.

4 –A’erehe amõ miasu ta ke kapitã keruhũ mondo. Kwehe pandu: “Pejur” ame’ẽ ta pe miasu ta pandu we ta oho tĩ. Kuja pandu ta: “Kapitã keruhũ pandu: ‘Ihẽ mi’u ke upa amatyr hũ. Tapi’iruhu upa ihẽ ajukwa. Tapi’iruhu ra’yr ixa ame’ẽ ke ajukwa tĩ. Upa amuka’ẽ riki. Myrape ‘ar pe ihĩ apo. Ihẽ ra’yr jumendariha rehe pesak pejur’ aja riki.” Aja miasu ta pandu tipe.

5 Ame’ẽ rehe ngã hendu ym tĩ. Pe, ima’e ma’ema’e oho. Amõ riki kupixa pe paraky oho. Amõ riki ima’e muhepyha renda pe paraky oho.

6 Amõ ta riki miasu ta ke pyhyk. Pe, nupã hũ. Pe, jukwa.

7 Ame’ẽ ukwa rahã, kapitã keruhũ riki parahy. A’erehe sonda ta ke a’e mondo. Pe, miasu ke jukwa, ame’ẽ ta ke sonda ta jukwa tĩ. Ame’ẽ ta rekoha ke sonda ta hapy tĩ. Upa ukwái.

8 –Pe, amõ miasu ta ke kapitã keruhũ mujy’ar. A’e pandu: “Jumendariha rehe ihẽ mi’u ke ihẽ amatyr. Kwehe ihẽ apandu: ‘Pejur’ ame’ẽ ta uwyr rahã, katu ym ta tipe. Uwyr tar ym, putar ym, a’erehe u’u rahã, katu ym.

9 Apo awa rape rupi peho. A’ep amõ ta ke pemahem rahã, pepandu: ‘Kapitã mi’u matyriha rehe pe’u pejur’ ” aja kapitã keruhũ pandu.

10 A’erehe miasu ta oho. Awa rape rupi oho. Pe, ame’ẽ rupi wata ame’ẽ ta mujy’ar. Katu ame’ẽ ta ke a’eta mujy’ar. Jaxer ame’ẽ ta ke mujy’ar tĩ. Pe, jumendariha renda ke mutyryhem.

11 —Uwyr ame'ë ta rehe kapitã keruhũ usak oho. Pe, amõ rehe usak. Ma'e mundeha nixói riki. (Jumendariha rehe amõ oho rahã, ma'e mundeha katu ame'ë ke ijar me'ë ngã pe.) Ame'ë ke pyhyk ym. Putar ym, a'erehe munde ym.

12 Kapitã keruhũ pandu ipe: “Sa'e! Jumendariha rehe amõ oho rahã, ma'e mundeha katu ame'ë ke munde. (Ihë ame'ë, ame'ë ke nde eremunde ym.) Myja se nde erexe my?” aja ipe. Ame'ë sawa'e je'ë ym.

13 Pe, miasu ta pe kapitã keruhũ pandu: “Sawa'e po ke pepukwar. Ipyta ke pepukwar tĩ. Pe, soroka pe pembor. A'ep pytun. A'ep ahy ixo, a'erehe jixi'u hũ ta. Ahy hũ, a'erehe hãi ke su'u su'u rãi” aja kapitã keruhũ pandu — aja Jesu pandu.

(“Ta'yr jumendariha rehe oho” aja pandu rahã: “Tupã renda pe ohoha” aja mujekwa. “Ma'e mundeha katu ame'ë ke Tupã me'ë” aja pandu rahã: “Ipy'a juhyk” aja mujekwa. Aja ym rahã, marã ka ym Tupã koty amõ ohoha.)

14 Pe, Jesu pandu tĩ:

—Heta te hũ ame'ë ta pe Tupã pandu: “Ihë renda pe pejur” aja. Anĩ. Heta te hũ ame'ë ta oho ym. Heta ym ame'ë ta rehe a'e katu usak. Ixotyhar ta jõ aja jo'ok riki — aja pandu.

*Kapitã keruhũ pe tamatarer me'ë ame'ë rehe har
(Mak 12.13-17; Ruk 20.20-26)*

15 Parise ta oho ingi. A'eta pandu pandu a'eta jupe. “Jesu pe ma'e ke japandu ta. Pe, je'ëha a'e jawy rahã, japyhyk ta” aja riki pandu pandu a'eta jupe.

16 A'erehe ima'e jumu'eha ta ke parise ta mondo. Jesu koty mondo. Ero kotyhar ta ke a'eta mondo

tĩ. Ame'ẽ ta Jesu rehe uhyk. (Muka'u te'e tar katu, a'erehe katu ehe har pandu py.) Kuja pandu:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Jetehar te ke nde erepandu, ame'ẽ ke jakwa katu. Myja me'ẽ amõ ixoha ke Tupã putar, ame'ẽ rehe har jetehar nde eremu'e. Amõ ngi nde erekyje ym ha rupi nde eremu'e katu. Upa awa ta rehe juja katu te nde eresak, a'erehe nde erekyje ym ha rupi nde eremu'e katu.

¹⁷ Apo jande pe epandu. Myja me'ẽ nde erekwa my? Homa awa tama'e kapitã keruhũ pe tamatarer jame'ẽ rahã, katu my? Anĩ rahã, katu ym my? Myja me'ẽ jundéu awa ta je'ẽha mujekwa my? “Pehẽ peme'ẽ katu” aja mujekwa my? “Peme'ẽ ym” aja mujekwa my? Myja my? Epandu jande pe — aja Jesu pe.

¹⁸ A'eta riki katu ym ame'ẽ ke ma'e tar katu, aja Jesu ukwa. A'erehe kuja a'e pandu:

—Mã! Mokõi pekwaha ta ke pehẽ! Ihẽ ke pemuka'u te'e tar katu.

¹⁹ Kapitã keruhũ pe tamatarer ke amõ me'ẽ. Ame'ẽ tamatarer ke ihẽ pe pemujesak — aja parise tama'e jumu'eha ta pe.

Tamatarer ke a'eta werur ipe.

²⁰ Pe, Jesu pandu:

—Kome'ẽ tamatarer rehe awa'ã ihĩ my? Awa rer ngã mupinim ko my? — aja.

²¹ —Homa awa tama'e kapitã keruhũma'e ke! Sesama'e riki — aja a'eta pandu. (Sesa riki homa awa tama'e kapitã keruhũ.)

A'erehe Jesu pandu:

—Aja rahã, kapitã keruhũma'e ke kapitã keruhũ pe peme'ẽ katu. Tupãma'e ke rahã, pehẽ py'a

pemoĩ moĩ katu ehe tĩ. Ame'ẽ riki ma'e ke peme'ẽ, ame'ẽja saka — aja pandu.

²² Ame'ẽ ke rehe a'eta hendu rahã, pandu:

—Mã! Ukwa katu a'e! — aja.

Pe, a'eta oho ingi, Jesu ngi.

Ngã ke Tupã mukwera katu muhem ame'ẽ rehe har

(Mak 12.18-27; Ruk 20.27-40)

²³ Jesu namõ parise tama'e jumu'eha ta pandu uwyr. Ame'ẽ wera rahã, sanduse ta uhyk ehe tĩ. Ame'ẽ ta manõha ngi amõ kwera ym te ta, aja ukwa ame'ẽ ta ke a'eta.

²⁴ A'eta pandu:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Yman kuja Moise mujekwa:

“Sawa'e jumendar, pe, ta'yr ym ipe. Pe, manõ rahã, imu riki imu ambyr rakehar ke pyhyk. Pe, a'e ta'yr ipe.

Ame'ẽ ta'yr riki imu ambyr ra'yr aja saka ngã ukwa” aja Moise mujekwa.

²⁵ —Apo ehendurahã! Se awa po wajar mokõi imu ta ixo kwe. U'ar py ame'ẽ ke jumendar. Pe, ta'yr ym ipe. Pe, manõ. A'erehe imu riki imu ambyr rakehar ke pyhyk tipe tĩ.

²⁶ Mokõihar aja tĩ. Sawa'e manõ tĩ. Ta'yr ym ipe tĩ. A'erehe imu mahapyrihar kũjã ke pyhyk tipe tĩ. Ame'ẽ aja tĩ. Manõ tĩ. Ta'yr ym ipe tĩ. Aja upa imu ta riki tĩ. Imu ambyr rakehar ke pyhyk tipe tĩ. Pe, manõ tĩ. Ta'yr ym ipe tĩ.

²⁷ Upa awa po wajar mokõi imu ta manõ. Pe, kũjã manõ tĩ.

²⁸ Apo epandurahã! Yman rahã, manõ ame'ẽ ta kwera katu uhem rahã, kũjã riki awa rakehar wan

ta my? Se ixo rahã, upa imu awa po wajar mokõi riki pyhyk — aja sanduse ta pandu.

(“Manõ ame'ẽ ta kwera katu ta uhem” aja ukwa ame'ẽ ta ke muka'u te'e tar katu, a'erehe ame'ẽ panduha ke sanduse ta pandu.)

²⁹ Pe, Jesu pandu:

—Mã! Tupã je'ẽha pekwa ym. Tupãma'e pyrãtãha ke pekwa ym tĩ, a'erehe pehẽ je'ẽha ke pejawy.

³⁰ Yman rahã, ngã kwera katu uhem rahã, jumendar ym te ta awa. Ywa pe Tupã je'ẽha rahoha ta ixo. Ame'ẽ ta aja ngã ixo ta tĩ. Jumendar ym te ta tĩ.

³¹ Apo kweraha rehe har amujekwa ta. Tupã pandu ame'ẽ rehe har pekwa riki. Paper rehe pesak riki. Tupã pandu:

³² “Ihẽ rehe ipy'a ke Amarã moĩ moĩ katu. Isak aja tĩ. Jako aja tĩ. Ipy'a ke a'eta moĩ moĩ katu tĩ” aja Tupã.

—Pesarahã! Ixuwe ixo ame'ẽ ta jõ Tupã rehe ipy'a ke moĩ moĩ katu. Manõ ame'ẽ ta anĩ. Aja rahã, Amarã ta'ã ixuwe katu aja te'e ta ixo 'y. Yman riki manõ. I'ã ixuwe katu aja te'e ta ixo 'y. A'erehe tapijar te'e we ipy'a ke moĩ moĩ katu Tupã rehe. A'erehe manõ ame'ẽ ta kwera katu ta kÿ, aja Tupã mujekwa katu — aja Jesu pandu.

³³ Ame'ẽ ke rehe sanduse ta hendu rahã, pandu:

—Mã! Mu'e katu a'e — aja Jesu rehe har.

*Moise je'ẽha katu te me'ẽ ke ame'ẽ rehe har
(Mak 12.28-34; Ruk 10.25-28; 1 Juã 5.3)*

³⁴ Sanduse ta je'ẽha ke Jesu mukanim, aja parise ta hendu. A'erehe a'eta jy'ar uwyr ehe.

³⁵ Ame'ë ta ngi har amõ pandu ipe. Jesu je'ëha ke a'e mujawy tar katu, a'erehe kuja pandu ipe:

³⁶ —Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Moise je'ëha ke jande jakwa jaxo. Ame'ë ngi har myja me'ë riki katu te me'ë ke my — aja Jesu pe.

³⁷ A'e pandu:

—Tupã rehe epy'a katu te. Aja te'eha ehe har ekwa ekwa katu exo. Nde py'a emoĩ moĩ katu ehe tĩ. Aja epy'a katu te ehe.

³⁸ Ame'ë riki Moise je'ëha katu te ame'ë ke. Amõ 'ar koty te we katuha ame'ë.

³⁹ Mokõi katu te ame'ë ke ihẽ apandu py aja tĩ. Kuja. Ne namõ ixo ame'ë ta rehe epy'a katu. Nde juehe nde erepy'a katu, aja amõ ta rehe epy'a katu tĩ.

⁴⁰ Ame'ë mokõi riki katu te me'ë ke. Ame'ë mokõi rehe amõ hendu katu te rahã, upa katu te Moise je'ëha rehe hendu katu, ame'ëja saka — aja Jesu pandu parise ta pe. (“Ne namõ ixo ame'ë ta rehe ipy'a katu ta me'ë te'e” aja Jesu pandu rahã: “Upa amõ ta rehe ipy'a katu ta me'ë te'e” aja mujekwa katu.)

Kirisutu rehe har Jesu pandu

(Mak 12.35-37; Ruk 20.41-44)

⁴¹ Amõ parise ta jy'ar uwyr. Arahã kuja Jesu pandu ngã pe:

⁴² —Kirisutu rehe har, myja me'ë pekwa my? Awa rainõ ke a'e my? Myja ehe har pekwa my?

—Ndawi rainõ ke a'e, aja ehe har jakwa — aja parise ta pandu.

⁴³ Jesu pandu:

—A'e tỹ. Awa a'e tĩ. A'erehe Ndawi rainõ ke a'e. Amõ we tĩ. Tupã'ã mujekwa ame'ë ke Ndawi

pandu: “Ihēma'e sawa'e te” aja Kirisutu pe. (Aja rahã, Tupã a'e tĩ.) Kuja Ndawi pandu:

⁴⁴ “Ihēma'e sawa'e te pe sawa'e te pandu:

‘Se ihē rake ewapyk eĩ. (Aja rahã, katu te ame'ẽ ke nde, aja amujekwa.) Ne ruwajan ta ke ihē amuputu'u ta.

Ame'ẽ ym rahã we, se ewapyk eĩ.

Nde rehe a'eta hendu ym rahã we, se ewapyk eĩ tĩ” aja Ndawi pandu.

⁴⁵ —“Ihēma'e sawa'e te” aja Ndawi pandu. Aja rahã, Kirisutu riki ima'e sawa'e te aja mujekwa katu. (Aja rahã, a'e Tupã tĩ, aja Ndawi ukwa katu tĩ.) Aja jō ym. A'e riki hainō ke tĩ. (Aja rahã, awa a'e tĩ, aja mujekwa tĩ) — aja Jesu mujekwa.

⁴⁶ Jesu pe marã ka ym je'ẽha ke amō mujy-wyriha. A'engi ma'e ke amō ta pandu ym ipe.

23

Ma'e ke parise ta ma'ema'e, ame'ẽ rehe har

(Mak 12.38-39; Ruk 11.43; Ruk 11.46; Ruk 20.45-46)

¹ Heta ngã pe Jesu pandu. Jumu'eha ta pe pandu tĩ:

² —Moise mupinim, ame'ẽ ke Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta mujekwa ngã pe. Parise ta aja tĩ. Mujekwa ngã pe tĩ.

³ A'erehe a'eta mujekwa ame'ẽ ke rehe pehendu katu ta me'ẽ te'e. Ame'ẽ ta mu'e, aja pema'ema'e katu tĩ. Kuja jō anĩ. Parise ta aja pema'ema'e ym. A'eta mujekwa, aja a'eta ma'ema'e ym. Mokōi ukwaha aja a'eta ixo.

⁴ A'eta mu'e ame'ẽ ke kuja pandu: “Mã peja jande jamu'e ame'ẽ ke pema'ema'e katu” aja riki. Ame'ẽ

riki mā hātā te hū ma'eha. Ame'ē riki ma'e puhýi ame'ē ke xupe pe hupir raho, ame'ēja saka. “Pehē namō jama'e ta. Pehē rehe japy'a katu” aja pandu ym te parise ta. (Aja rahā: “Pehē namō pehēma'e puhýiha ke jahupir ta” aja pandu ym te ta. Katu ym aja.)

⁵ Ma'e ke parise ma'e ixo rahā, ame'ē ke rehe amō ta usak. Ame'ē ke a'eta putar katu. Amō ta usak rahā: “Mā! Pehē katu” aja amō ta pandu naī. Amō we tī. Tupā je'ēha ke paper rehe a'eta mupinim. Ame'ē ke mupu'a, pe, iyywa rehe pukwar. Ipykā pyter pe pukwar tī. Tiha ame'ē ke pukwar. (Aja rahā, Tupā rehe ipy'a ke moī moī katu, aja ukwaha naī.) Kamixa apyr rehe iham pukwar tī. Puku ame'ē ke pukwar. (Aja rahā, Tupā rehe ipy'a ke moī moī katu, aja ukwaha naī.)

⁶ Ngā mi'u matyriha ke amō mujā rahā, kapitā keruhū rake jō a'eta wapyk tar katu. Kapitā ta jupe. Jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe oho rahā, kapitā ta rake jō a'eta wapyk tar katu tī. “Jande katu te ame'ē ke jande” aja mujekwa tar katu naī.

⁷ Muhepyha renda rupi wata ixo rahā: “Sa'e ta! Ko pexo. Katu pehē” aja amō ta pandu. Ame'ē ke putar katu tī. A'eta pe amō ta pandu: “Ngā mu'eha pehē” aja a'eta putar katu tī.

⁸ —Pehē anī. Ihēma'e jumu'eha ta ke pehē. Pehē pe: “Ngā mu'eha pehē” aja mā peja amō ta pandu ym ta me'ē te'e. Pehē riki pehē mu pehē juehe, a'erehe pehē pe: “Ngā mu'eha pehē” aja mā peja pandu ym. Peteī riki pehēma'e mu'eha. (Ihē ame'ē.)

⁹ Kome'ē ywy keruhū pe har pe: “Ihē pái

keruhũ” aja pepandu ym ta me'ẽ te'e tĩ. Peteĩ riki pehẽ pái keruhũ. Ywa pe har jõ riki ame'ẽ, a'erehe ywy pe har pe pepandu ym: “Ihẽ pái keruhũ.”

¹⁰ Pehẽ pe: “Ihẽma'e jar keruhũ” aja mã peja amõ ta pandu ym ta me'ẽ te'e. Peteĩ riki pehẽma'e jar keruhũ. Kirisutu jõ riki pehẽma'e jar keruhũ. (Ihẽ ame'ẽ.)

¹¹ Pehẽ pyter ngi har peteĩ riki katu te ame'ẽ ke aja putar rahã, mã peja amõ ta rehe te'e paraky aja ixo.

¹² “Katu te” aja amõ ukwa jupe rahã: “A'e katu ym” aja Tupã ukwa. “Katu ym ihẽ” aja amõ ukwa jupe rahã: “A'e katu” aja Tupã ukwa — aja Jesu pandu.

Parise ta riki mokõi ukwaha reko ame'ẽ ta ke, aja Jesu pandu

(Mak 12.40; Ruk 11.39-42; Ruk 11.44; Ruk 11.52; Ruk 20.47)

¹³ A'e pandu tĩ:

—Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta! Mã pehẽ ke Tupã mupyrara ta. Parise ta! Pehẽ ke aja tĩ. Tupã mupyrara ta tĩ. Upa pehẽ riki mokõi pekwaha namõ pexo ame'ẽ ta ke pehẽ. “Ihẽ kotyhar ta aja pemuruwak” aja Tupã pandu. Parise ta! Pehẽ anĩ. Ame'ẽ ke peputar ym. Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta! Pehẽ aja tĩ. Peputar ym tĩ. Amõ ta anĩ. Putar katu. Ame'ẽ ta ke pemuka'u te'e, a'erehe Tupã kotyhar ta aja muruwak ym. Ame'ẽ ta pe: “Anĩ. Pemuruwak ym” aja pepandu. Katu ym aja. Mã pehẽ ke Tupã mupyrara ta.

¹⁴ —[Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta! Parise ta! Mã mokõi pekwaha namõ pexo ame'ẽ ta ke pehẽ! Te'e peje'ẽ, pe, ixawa'e manõ ame'ẽ rok ke pejo'ok

te'e ingi. A'engi te'e pejo'okiha ke amō ta ngi pemukanim tar katu, a'erehe i'i we Tupā namō pepandu pandu tipe. Aja rahā, katu ame'ē ta ke pehē aja amō ta ukwaha naī. Mā pehē ke Tupā mupyrara ta. Amō ta 'ar koty te we pehē ke mupyrara ta.]

15 —Moise je'ēha mu'e ame'ē ta! Parise ta! Mā upa pehē riki mokōi pekwaha namō pexo ame'ē ta ke pehē! Upa katu te ma'e ke pema'e, aja peteī jundēu awa ym ame'ē ke pehē kotyhar aja pemuruwak. Upa pemuruwak rahā, pehē 'ar koty te we a'e riki mupyraraha renda pe oho ta ame'ē ke a'e. (Pehē 'ar koty te we ma'e ka'u te'eha ke ma'ema'e, ame'ē ke apo 'y. A'erehe mupyraraha renda pe oho ta ame'ē ke a'e.) Mā pehē johu Tupā mupyrara ta.

16 —Parise ta! Moise je'ēha mu'e ame'ē ta! Pehē johu riki eha ym te ame'ē ta aja pehē. Pe, amō ta ke pehykī peraho pexo. Kuja pemu'e:

“Tupā rehe ngā jumu'eha renda keruhū pe itatawa ihī, aja pekwa. A'erehe jete katu te atu ihē apandu. A'erehe apandu ame'ē ke ihē ama'e ta” aja pekwa tī.

—Aja pandu rahā, itatawa rehe har pandu. A'erehe ame'ē panduha ke a'e ma'e te ta, aja pekwa. Anī. Jumu'eha renda keruhū jō pepandu rahā, amō koty pemu'e. Itatawa pandu ym. Kuja amō pandu:

“Tupā rehe jumu'eha renda keruhū pehī, aja pekwa. A'erehe jete katu te atu ihē apandu. A'erehe apandu ame'ē ke ihē ama'e ta” aja pekwa tī.

—Aja pandu rahã, itatawa rehe har pandu ym. A'erehe ame'ẽ panduha aja amõ ma'e ta nahã my? Ma'e ym ta nahã my? Ukwa ym awa, aja pekwa. Aja pemu'e. Mã katu ym pemu'eha.

¹⁷ Mã! Eha ym te ame'ẽ ta aja pehẽ! Ma'e riki katu te my? Itatawa riki katu te my? Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ riki katu te my? Pesarahã! Jumu'eha renda keruhũ riki katu te tiki. Ame'ẽ riki itatawa ke mukatuha, ame'ẽja saka, a'erehe itatawa 'ar koty te we jumu'eha renda keruhũ katuha.

¹⁸ Kuja pemu'e tĩ:

“Myrape 'ar pe ma'e hymba ke hany, Tupã pe. Ame'ẽ ke pekwa, a'erehe jete katu te atu apandu. Ihẽ apandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e katu ta” aja pekwa katu.

—Aja pandu rahã, hymba rehe har pandu. A'erehe ame'ẽ panduha aja amõ ma'e te ta, aja pekwa. Aja pemu'e. Myrape jõ pandu rahã, anĩ. Ma'e ym ta nahã my. Ukwa ym awa. Kuja amõ pandu:

“Myrape 'ar pe ma'e ke hany. Ame'ẽ myrape pehĩ, aja pekwa. A'erehe jete katu te atu apandu. A'erehe ihẽ apandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e katu ta” aja pekwa katu tĩ.

—Aja pandu rahã, hymba rehe har pandu ym. A'erehe ame'ẽ panduha aja amõ ma'e ta nahã my? Ma'e ym ta nahã my? Ukwa ym awa, aja pekwa. Aja pemu'e. Mã katu ym pemu'eha.

¹⁹ Mã! Eha ym te ame'ẽ ta aja pehẽ. Ma'e riki katu te ame'ẽ ke my? Tupã pe hymba ke hany ame'ẽ ke katu te my? Myrape riki katu te ame'ẽ

ke my? Pesarahã! Myrape riki katu te. Ame'ẽ riki ma'e hymba ke mukatuha, ame'ẽja saka.

²⁰ A'erehe:

“Myrape 'ar pe ma'e ke hapy, ame'ẽ myrape pehĩ, aja pekwa, a'erehe jete katu te atu ihẽ apandu. Ihẽ apandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e katu ta” aja pekwa tĩ.

—Aja pandu rahã, upa myrape 'ar pe moĩ, ame'ẽ ke pandu. Myrape ke amõ pandu tĩ. A'erehe ame'ẽ panduha aja amõ ma'e ta me'ẽ te'e.

²¹ Pe, amõ pandu:

“Tupã rehe jumu'eha renda keruhũ pehĩ, aja pekwa. A'erehe jete katu te atu ihẽ apandu. Ihẽ apandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e katu ta” aja pekwa tĩ.

—Aja pandu rahã: “Tupã pete'e ixo, aja pekwa” aja pandu, ame'ẽja saka. Tupã riki jumu'eha renda keruhũ pe ixo, ame'ẽja saka. Pe, jumu'eha renda keruhũ ke amõ pandu tĩ. A'erehe ame'ẽ panduha aja amõ ma'e ta me'ẽ te'e tĩ.

²² Pe, amõ pandu:

“Ywa pehĩ, aja pekwa, a'erehe jete katu te atu ihẽ apandu. A'erehe ihẽ apandu ame'ẽ ke ihẽ ama'e katu ta” aja pekwa katu tĩ.

—Aja pandu rahã, ywa pe Tupã ihĩ, aja amõ ukwa. Wapyka ngi je'ẽha mondo mondo, aja ukwa tĩ. A'erehe aja pandu rahã, ame'ẽ panduha aja ma'e ta me'ẽ te'e.

²³ —Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta! Parise ta! Mã! Mokõi pekwaha namõ pexo ame'ẽ ta ke pehẽ! Pehẽma'e kupixa ngi ta'yr mi ma'e ke Tupã pe peme'ẽ me'ẽ. Pehẽ mi'u muhembykiha ke peme'ẽ. Ky'in. Ma'ero muhe'ẽ ame'ẽ ke. Aja peme'ẽ me'ẽ.

Katu ame'ě. Amõ we anĩ. Moise je'ěha katu te ame'ě ke rehe pehendu ym. Katu ame'ě ke amõ ta pe pema'e ym. Amõ ta rehe pepyrara ym pesak. Mã! Kuja riki katu te me'ě ke. Ma'e ke pepandu, aja pema'e ta me'ě te'e. Te'e peje'ě ym. Katu ame'ě ke amõ ta pe pema'e ta me'ě te'e tĩ. Amõ ta rehe pepyrara pesak ta me'ě te'e tĩ. Pehẽma'e ta'yr mi Tupã pe pemujuwyr ta me'ě te'e tĩ. Mã! Upa aja pema'e ym. A'erehe pehẽ ke Tupã mupyrara ta.

²⁴ Eha ym te ame'ě ta aja pehẽ. Pe, amõ ta ke pehykýi peraho aja saka. Pehẽ pekwaha ke pemu'e, a'erehe pehykýi peraho aja saka. Moise je'ěha ta'yr te mi, ame'ě ke rehe pehendu katu. Moise je'ěha katu te ame'ě ke rehe pehendu ym. Katu ym aja.

²⁵ —Moise je'ěha mu'e ame'ě ta! Parise ta! Mã! Mokõi pekwaha namõ pexo ame'ě ta ke pehẽ. Kúi soroka ke pejuhyk katu. Ita rekúi ra'yr soroka aja tĩ. Soroka ke pejuhyk tĩ. Jywĩ pe anĩ. Upa ma'e ka'u te'eha pehĩ. Ame'ěja saka pehẽ. Pehẽ pejahuk riki. Soroka jõ pekutuk katu. Pehẽ py'a pe upa ma'e peka'u te'eha pehĩ, ame'ěja saka. (Pehẽ py'a juhyk ym, aja pexo.) Amõ tama'e ke pemukanim peraho. Ame'ě namõ pexo. Katu ym aja. Amõ ta rehe pekyty'ym tĩ. Mã! Pehẽ ke Tupã mupyrara ta.

²⁶ Parise ta! Eha ym te ame'ě ta aja pehẽ! Jywĩ ke pekutuk py, aja pexo. (Aja rahã, pehẽ py'a juhyk, aja pexo ta.) Aja rahã, soroka xi'a ym ta tĩ, aja pexo tĩ. Pehẽ py'a pe ma'e katu ame'ě ke pekwa pekwa pexo. Aja rahã, upa juhyk, ame'ě ta aja pexo ta tĩ.

²⁷ —Moise je'ěha mu'e ame'ě ta! Parise ta! Mã! Pehẽ ke Tupã mupyrara ta! Mokõi pekwaha namõ pexo ame'ě ta aja pehẽ tĩ. Kangwerupa pe ita ke

amō mupu'am. “Ko kangwerupa” aja mujekwa. Ame'ē ke amō mutuwyr. Amō usak rahã, katu aja ukwa. Ywy jywĩ pe ixangwer heta ihĩ. Inēha pehĩ tĩ.

²⁸ Aja saka riki pehē. Pehē rehe amō usak rahã, katu, aja ukwaha naĩ. (Kangwerupa pe ita pehĩ, ame'ēja saka.) Pehē py'a riki upa peka'u te'eha ihĩ. (Ywy jywĩ pe ixangwer pehĩ, ame'ēja saka.) Ma'e peka'u te'eha ke pema'ema'e. Mokōi pekwaha namō pexo ame'ē ta ke pehē — aja Jesu pandu.

*Parise ta ke Tupã mupyrara ta, ame'ē rehe har
(Ruk 11.47-51)*

²⁹ A'e pandu tĩ:

—Moise je'ēha mu'e me'ē ta! Parise ta! Pehē katu te aja pekwaha pehē jupe! Anĩ. Jaxer ame'ē ta ke pehē! Mã! Pehē ke Tupã mupyrara ta! Mokōi pekwaha namō pexo ame'ē ta ke pehē. Ymanihar Tupã je'ēha pandu ame'ē ta kangwer 'ar pe ngã ukwaha pemupu'am. Ita ke pemupu'am. Ymanihar katu ame'ē ta kangwer 'ar pe ngã ukwaha pemupu'am tĩ. Ngã harái ym, ame'ē ukwaha ke. Ame'ē ke pemukatu. Aja rahã, ngã pandu: “Mã! Katu te” aja.

³⁰ Pe, pepandu: “Jande ramũi namō jaxo ta tipe rahã, a'eta ma'e, aja jama'e ym ta tipe. Ymanihar ta aja Tupã je'ēha pandu ame'ē ta ke jajukwa ym ta tipe tĩ” aja pepandu.

³¹ Mã! Aja rahã, jukwaha ta rainō ta ke pehē, aja pepandu. Tupã je'ēha pandu ame'ē ta ke pehē ramũi ta jukwa. Ame'ē jukwaha ta rainō ta ke pehē. (Aja rahã, ame'ē ta aja pema'e ta tĩ, aja pepandu.)

³² Pehē ramūi ta aja tapijar te'e we ma'e peka'u te'eha ke pema'e apo tī. Mā peja pehē ramūi ma'eha ke pemumbarahā! Ihē riki Tupā je'ēha apandu, ame'ē ke ihē tī. Ihē ke pejukwa ta. Aja rahā, pehē ramūi ta ma'eha ke pemumba ta tī, aja ta tī.

³³ —Mbói aja pehē tī! Mbói ra'yr aja pehē tī! Amō ke mbói ahy su'u rahā, mahy, aja amō ta ixoha ke pemujaxer riki. Katu ym aja. Mupyraraha renda pe pehē ke Tupā mupyrara ta. Marā ka ym pehemiha.

³⁴ —Ko apandu pehē pe. Pehē koty Tupā je'ēha pandu ame'ē ta ke ihē amondo ta. Ukwa katu ame'ē ta ke ihē amondo ta tī. Tupā je'ēha mu'e ame'ē ta ke ihē amondo ta tī. Ame'ē ta ngi har amō amō ke pejukwa ta. Amō ta ke myra ngā mupia ame'ē ke rehe pejukwa ta tī. Amō ta ke jundéu awa tama'e jy'ariha renda pe pemupirok hū ta tī. Hok ngi amō ta ke pemujan ta pemondo. Amō amō ok ta rupi pemujan ta pemondo.

³⁵⁻³⁶ Aja rahā, pehē ke Tupā mupyrara ta. Yman katu ame'ē ta ke amō ta jukwa. Ame'ē ta ke Tupā mupyrara ta. Pehē riki upa katu te ame'ē mupyraraha ke pepyhyk ta. Ambéu riki katu ame'ē ke a'e. A'e ke amō jukwa. A'engi amō amō heta katu ame'ē ta ke pehē ramūi ta jukwa. Pe, a'ejōhar Sakari rehe uhyk. A'e ke pejukwa tī. Mbaraki ra'yr ke a'e. Aja upa katu te jukwa ame'ē ta ke Tupā mupyrara ta. Ame'ē mupyraraha ke pehē aja amō ta pyhyk ta tī. Pehē ke Tupā mupyrara ta. Ko jetehar te apandu pehē pe. Yman katu ame'ē ta ke amō ta jukwa. Upa katu te ame'ē jukwaha mupyraraha ke pehē aja ame'ē ta pyhyk

ta tĩ — aja Moise je'ẽha mu'e ame'ẽ ta pe Jesu pandu. Parise ta pe pandu tĩ.

Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe kapy katu te ame'ẽ ke ihĩ. Myrape ihĩ tĩ. Ame'ẽ mokõi pyter pe Sakari ke amõ jukwa. Tupã rehe ipy'a ke amõ moĩ moĩ rahã, ame'ẽ myrape 'ar pe hymba ke hany. (A'ep ixo rahã, a'e ke jukwa ym ta me'ẽ te'e. Anĩ. Jukwa riki. Katu ym aja.)

Jerusarẽ ok ta pe har ta rehe Jesu ipy'a katu

(Ruk 13.34-35)

³⁷ Jesu pandu tĩ:

—Mã! Jerusarẽ ok ta pe har ta! Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ke pejukwa. Tupã muwyr ame'ẽ ta ke ita pe pejapi. Aja pejukwa. Pehẽ rehe ihẽ jywa ke ihẽ amaman tar katu tipe. Sapukái ra'yr ta ke ipypo wyr pe imãi moĩ. Aja saka pehẽ rehe ihẽ apy'a katu tipe. Anĩ. Peputar ym ihẽ ke.

³⁸ A'erehe pehẽma'e Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ke ngã hijar ta oho. (A'ep jy'ar ym te ta ngã tĩ.)

³⁹ Ko apandu pehẽ pe. Apo har ihẽ rehe pesak ym te ta. “Jandema'e sawa'e te je'ẽha rupi tur ame'ẽ rehe mã peja Tupã usak katu” aja pepandu rahã jõ, ihẽ rehe pesak ta tĩ — aja Jesu pandu.

24

Tupã rehe jumu'eha renda keruhũ ke amõ ta mujaxer ta

(Mak 13.1-2; Ruk 21.5-6)

¹ Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ngi Jesu uhem oho. Uhem ixo rahã, jumu'eha ta pandu ipe:

—Esarahã! Mã! Katu jumu'eha renda keruhũ ke
— aja ipe.

² Jesu pandu:

—A'e tÿ. Pesak katu ehe apo. Yman rahã nixói ta. Ko apandu pehẽ pe. Peme'ẽ ke amõ ta upa mujaxer ta kÿ. Ita mokõi mokõi ihĩ ym te ta. Upa katu te ita ke amõ ta ombor ta. Aja rahã, Tupã rehe ngã jumu'eha keruhũ muhãi ta — aja jumu'eha ta pe.

Ngã mupyraraha ame'ẽ rehe har

(Mak 13.3-13; Ruk 21.7-19; 1 Petu 1.6-7; 1 Petu 2.19; 1 Petu 3.14; 1 Petu 4.12-16)

³ Jumu'eha renda keruhũ ngi uhem rahã, ywy'ã 'ar pe jupir oho. Ywy'ã rer Oriwéi ty. A'ep Jesu wapyk uĩ. Pe, amõ ta nixói rahã, jumu'eha ta jõ pandu uwyr ipe. A'eta pandu:

—Myja rahã, ita mokõi mokõi ihĩ ym ta my? Emujekwa jande pe. Ma'e uhyk rahã, nde erejy-wyr ta, aja jakwa ta my? Ma'e uhyk rahã, 'ar rehe angaha uhyk ta, aja jakwa ta my tĩ? — aja Jesu pe.

⁴ A'e pandu:

—Pesak katu kÿ! Mã peja pehẽ ke amõ ta muka'u te'e ym.

⁵ Heta uwyr ta. “Jesu je'ẽha rupi ihẽ ajur” aja pandu te'e ta. “Ko Kirisutu ihẽ. Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke ihẽ” aja pandu te'e ta tĩ. Pe, heta ngã ke a'eta muka'u te'e ta.

⁶ Jumai ha tyapuha ke pehendu ta. “Paite amõ ta jumai ixo” aja pehendu ta tĩ. Pemukahem ym ingi. Aja jumaiha uhyk ta. Uhyk rahã, 'ar rehe angaha uhyk ym we rĩ.

⁷ Amõ amõ ywy pe har ta jumai mai ta ngã juehe. Kapitã keruhũ riki amõ kapitã keruhũ

namõ jumai mai ta. Amõ amõ ywy pe ngã mi'u nixói te ta. Amõ amõ ywy katak hũ ta.

⁸ Upa aja riki ahy py, ame'ẽja saka. Kũjã imembyr u'ar tate rahã, ahy py. Aja ahyha mangaha riki. I'i we rahã, ahy te ta. (Aja rahã, amõ we mupyraraha uhyk ta, aja mujekwa katu.)

⁹ —'Ar rehe angaha uhyk ym rahã we pehẽ ke amõ ta pyhyk ta. Sonda ta koty pehẽ ke mondo ta. Pehẽ ke a'eta mahy ta. Pehẽ ngi har amõ amõ ke a'eta jukwa ta tĩ. Ihẽ kotyhar ta ke pehẽ, a'erehe pehẽ rehe ngã parahy ta. Putar ym ta tĩ.

¹⁰ Arahã, ihẽ rehe jurujar katuha ke heta hijar ta. Pe, ame'ẽ ta sonda ta pe pandu ta: “Pehĩ. Peme'ẽ riki Jesu kotyhar ta ke tĩ. Pepyhyk peho” aja. Ame'ẽ ta parahy ta ngã juehe tĩ.

¹¹ Pe, heta Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ran uwyr ta. Heta hũ ngã ke ame'ẽ ta muka'u te'e hũ ta. A'erehe ihẽ rehe jurujar katuha ke hijar ta.

¹² Ma'e ka'u te'eha ke i'ar koty te we ohoha. Pe, Tupã rehe ipy'a katuha hijar hijar ta oho.

¹³ Pe, a'ejõhar rehe tapijar te'e we ihẽ rehe jurujar katu rahã, ame'ẽ ta ke Tupã muhã katu ta.

¹⁴ Tupã koty ipy'a ke amõ muruwak rahã, ame'ẽ pe: “Ihẽ kotyhar ke nde” aja Tupã pandu ta. Ame'ẽ myrandu katu ke kome'ẽ ywy keruhũ rupi ihẽ kotyhar ta pandu pandu ta oho. Upa ngã hendu ta. Aja rahã jõ 'ar rehe angaha uhyk ta — aja Jesu mujekwa.

*Ahyha keruhũ ngã rehe uhyk ta
(Mak 13.14-23; Ruk 21.20-24)*

¹⁵ 'Ar rehe angaha uhyk ta, ame'ẽ rehe har Jesu pandu tĩ:

—Ma'e jaxer ai te ame'ë rehe pesak ta tĩ. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe ixo ta. Kapy katu te ame'ë pe ixo ta. Ame'ë rehe har Ndanie mupinim yman. A'e riki Tupã je'ëha pandu ame'ë ke a'e tĩ. [Kome'ë paper rehe amõ usak rahã, mã peja ekwa katu exo.]

¹⁶ Ame'ë jaxer ai te ame'ë rehe ngã usak rahã, mã peja ywy'ã koty kanim ujan oho. Jundéi ywy pe har ta kanim ujan oho. (Aja rahã, manõ ym ta.)

¹⁷ —Hok kupe 'ar pe amõ ixo rahã, mã peja hok wyr pe ima'e ke pyhyk ym oho. (I'i pyta ym.) Pahar ujan oho. (Aja rahã, manõ ym ta.)

¹⁸ Kupixa pe amõ paraky ixo rahã, mã peja hok pe jywyr ym oho. Kamixa pyhyk ym oho. Pahar ujan oho. (Aja rahã, manõ ym ta.)

¹⁹ —Ame'ë 'ar rahã, ipusu pe imembyr ixo, ame'ë ta pyrara ta ixo. (Marã ka ym pahar ujaniha.) Imembyr pe kamby me'ë, ame'ë ta pyrara ta ixo tĩ. (Marã ka ym pahar ujaniha.)

²⁰ Tupã namõ pepandu katu: “Aman ndy'ar rahã anĩ. (Aman heta rahã, jande jajan tar ym)” aja. Kuja tĩ. “Jundéu awa tama'e putu'u 'ar rahã anĩ. (Arahã jundéu awa ta wata ym riki)” aja Tupã namõ pepandu.

²¹ Ame'ë jaxer ai te ha 'ar rahã, ngã pyrara te hũ ta. Arahã jõ pyrara te hũ ta. Aja pyraraha ke amõ ukwa ym riki. Kome'ë ywy keruhũ Tupã mujã ame'ë ngi har, aja pyrara te ha nixói. Pe, yman rahã, aja uhyk ym ta tĩ. Arahã jõ pyrara te hũ ta ngã.

²² —Arahã jõ aja ahyha keruhũ 'ar ke Tupã muheta ym. Aja ym rahã, nixói te ta awa. Upa

manõ ta. Tupã kotyhar ta ixo. A'erehe ahyha keruhũ 'ar ke a'e muheta ym ta.

²³ Pe, pehẽ pe amõ pandu: “Pesarahã! Kirisutu kotete ixo” aja. Ame'ẽ rehe pejurujar ym. Amõ pandu: “Pesarahã! Kirisutu paite ixo” aja. Ame'ẽ rehe pejurujar ym tĩ.

²⁴ Kirisuturan uhyk ta. Tupã je'ẽha pandu ame'ẽ ta ran uhyk ta tĩ. Marã ka ym amõ ma'eha, ame'ẽ ke ame'ẽ ta ma'ema'e ta tĩ. Aja Tupã kotyhar ta ke muka'u te'e tar katu.

²⁵ Pehendu katu! Aja uhyk ym rahã we, pehẽ pe upa ihẽ apandu. Upa ihẽ amujekwa ko.

²⁶ Pe, amõ ta pandu ta pehẽ pe. “Pesarahã! Awa nixói te ame'ẽ pe a'e ixo” aja. Ame'ẽ rehe pejurujar ym. (A'ep peho ym.) Amõ pandu: “Pepaite a'e kanim ixo” aja. Ame'ẽ rehe pejurujar ym tĩ.

²⁷ —Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Yman rahã, ihẽ ajywyr ajur rahã, upa ngã ukwa katu ta. Tupã pirãha muwera rahã, warahy uhemihã koty ixo ame'ẽ ta ukwa katu. Warahy u'ariha koty ixo ame'ẽ ta ukwa katu tĩ. Upa katu te awa ta ukwa katu. Aja ihẽ ajywyr ajur rahã, upa katu te awa ta ukwa katu ta tĩ.

²⁸ Pesarahã! So'o inem ame'ẽ ke pehĩ rahã, pahar xumukape ukwa katu. (Pe, jy'ar oho ehe.) Aja ihẽ ajywyr ajur rahã, upa katu te awa ta ukwa katu te ta tĩ — aja Jesu pandu.

Jesu jywyrilha rehe har

(Mak 13.24-27; Ruk 21.25-28; 2 Tesaron 1.7; 2 Petu 3.10; Apokarip 1.7)

²⁹ A'e pandu tĩ:

—Ame'ẽ ahyha keruhũ 'ar upa rahã, amõ we mãte ma'e uhyk ta. Warahy uwe ta. Jahy wera ym

ta tĩ. Ywa ngi jahy rata u'ar u'ar ta tĩ. Ywa pe ihĩ ame'ẽ ke Tupã mukatak hũ ta.

³⁰ Ame'ẽ upa rahã, ihẽ ajywyriha ukwaha ke ywa pe ihẽ amoĩ ta. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ywa takãxĩha 'ar pe ihẽ ajywyr ta ajur. Tupãma'e pyrãtãha namõ ajur ta. A'e katu te ha namõ ajur ta tĩ. Pe, ihẽ rehe kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta usak rahã, jixi'u ta. (“Jande ke mupyrara ta apo” aja ukwa, a'erehe jixi'u ta.)

³¹ Tupãma'e jumi'a keruhũ tyapu ta. Tupã riki ima'e je'ẽha rahoha ta ke muwyr ta. Upa katu te kome'ẽ ywy keruhũ rupi muwyr ta. Pe, upa katu te Tupã kotyhar ta ke a'eta mujy'ar ta — aja Jesu pandu.

*Jesu jywyriha ke ma'eywa'y mujekwa ta ngã pe
(Mak 13.28-31; Ruk 21.29-33)*

³² A'e pandu tĩ:

—Ihẽ ajywyriha ke ma'eywa'y mujekwa ta pehẽ pe. Sik'y ke. Hãkã rehe hokyr uhem rahã, warahy haku tate, aja pekwa.

³³ Aja ihẽ ajywyriha riki. Ihẽ apandu ramõ, ma'e warahy uwe. Ma'e jahy rata ta katak. Upa aja pesak rahã, ihẽ riki ajywyr tate, aja pekwa katu ta tĩ. (Hãkã rehe hokyr uhem, ame'ẽja saka.)

³⁴ Pesarahã! Apandu katu pehẽ pe. Amõ ihẽ kotyhar ta pyrara hũ ta ixo. Upa aja me'ẽ uhyk ta kũ. Manõ ym ta rĩ. Upa usak ta. (Anĩ. Tapijar te'e we ihẽ rehe jurujar katu ta rĩ.)

³⁵ Ywa upa kanim ta. Kome'ẽ ywy keruhũ upa kanim ta tĩ. Ihẽ apandu ame'ẽ ke anĩ. Ame'ẽ ke kanim ym te ta. (Aja ihẽ je'ẽha rehe jurujar katu

ame'ë ta tapijar te'e we ixo ta kÿ.) Apandu, aja me'ë upa katu te uhyk ta kÿ — aja Jesu pandu.

Myja rahã Jesu jywyr ta my?

(Mak 13.32-37; Ruk 12.35-40; Ruk 17.26-30; Ruk 17.34-36; 1 Tesaron 5.2-3; 2 Petu 3.1-15)

³⁶ A'e pandu tĩ:

—Myja rahã, ihë ajoywyr ta my? Ma'e wera rahã, ajoywyr ta my? My warahy rahã, ajoywyr ta my? Ame'ë ke ukwa ym awa. Ywa pe ixo Tupã je'ëha rahoha ta ukwa ym tĩ. Ihë riki akwa ym tĩ. Ihë pái jō ukwa katu.

³⁷ Awa ihë tĩ. Tupã je'ëha rupi ajur. Ihë ajoywyr riki kuja. Yman Noe ixo. Arahã aja saka tĩ.

³⁸ Y keruhũ upa ngã ke jukwa. Kuja riki. Y keruhũ uhyk tate rahã, aja te'eha ngã ixo. Amõ ta kekar oho. Pe, so'o ke jukwa rahã, ame'ë ke u'u riki. Sawa'e ta kũjã ta ke pyhyk. Kũjã ta sawa'e ta ke pyhyk tĩ. Aja te'e ngã ixo. Jarusu keruhũ pe Noe ixo ym rahã we, aja te'e ngã ixo.

³⁹ Y keruhũ uhyk ta, aja ngã harõ ym. Pe, y keruhũ uhyk rahã, upa katu te y jukwa. Aja ihë ajoywyr rahã, ngã harõ ym rahã, ihë ajoywyr ta. Awa ihë tĩ. Tupã je'ëha rupi ajur.

⁴⁰ —Ihë ajoywyr rahã, kuja ta tĩ. Kupixa pe mokõi sawa'e ta paraky ixo. Peteĩ pyta ta a'ep. Amõ ke Tupã je'ëha rahoha ta raho ta.

⁴¹ Paratu rok pe mokõi kũjã ta paraky u'am. Peteĩ pyta ta a'ep. Amõ ke Tupã je'ëha rahoha ta raho ta.

⁴² A'erehe pesak katu pexo. Peta kÿ. Ihë ajoywyr riki angaha ke pekwa ym. A'erehe pesak katu pexo. Ihë riki pehẽma'e sawa'e te.

⁴³ Ma'e mukanĩha uwyr ame'ẽ ke ok jar ukwa rahã, ukwer ym ta tipe. Harõ ta tipe. Hok pe mukanĩha ixẽ tate rahã, a'e ke ok jar mujan ta tipe mondo.

⁴⁴ A'erehe pesak katu pexo. Peta kÿ. Peharõ ym pexo rahã, ihẽ ajywyr ta. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur – aja Jesu pandu.

*Miasu katu me'ẽ ke. Katu ym ame'ẽ ke tĩ.
(Ruk 12.41-48)*

⁴⁵ (Miasu katu ame'ẽ ta aja ixotyhar ta ixo ta me'ẽ te'e tĩ. Aja Jesu mu'e tar katu.) A'erehe a'e pandu:

–Myja me'ẽ miasu riki ukwa katu ame'ẽ ke my? Myja me'ẽ miasu riki ijar pandu ame'ẽ ke ma'ema'e katu my? Ko apandu ta. Amõ miasu pe ijar pandu: “Amõ miasu ta rehe esak esak katu exo. Myahy rahã, a'eta mi'u ke eme'ẽ me'ẽ katu a'eta pe” aja ijar. Pe, ijar paxia oho.

⁴⁶ Pe, ijar pandu, aja miasu ma'ema'e ixo. Hok pe jywyr rahã, ame'ẽ ke rehe ijar usak. Aja rahã, ame'ẽ miasu hury katu ta.

⁴⁷ Pesarahã! Ihẽ apandu pehẽ pe. Ame'ẽ miasu pe kuja ijar pandu ta: “Katu ame'ẽ ke nde. Upa katu te ihẽma'e ke rehe nde eresak eresak katu ta apo 'y” aja ta.

⁴⁸ –Aja ym rahã, katu ym. Miasu katu ym ame'ẽ ke rahã, kuja jupandu jupe: “Ihẽ jar pepaite oho. Yman rahã jywyr ta” aja jupe.

⁴⁹ Pe, amõ miasu ta ke a'e nupã nupã ta. Pe, jaxer ame'ẽ ta namõ ma'e ke a'e u'u hũ ta uĩ. Kawĩ ngi ka'u, ame'ẽ ta namõ u'u uĩ. Ka'u tĩ.

⁵⁰ Pe, ijar rehe harō ym rahã, ame'ë wera rahã, ijar jywyr ta. “Apo jywyr ym we ta rĩ” aja pandu rahã, pahar ijar jywyr ta.

⁵¹ Ame'ë miasu jaxer ame'ë ke ijar pirok hũ te ta. Mokõi ukwaha ta ke amõ ta mupyrara hũ, aja ame'ë miasu ke ijar mupyrara hũ ta tĩ. (Ahy te hũ,) a'erehe jixi'u hũ ta. (Ahy te hũ,) a'erehe hãi ke su'u su'u ta tĩ – aja Jesu pandu. (A'erehe miasu katu aja Jesu jywyriha rehe ixotyhar ta harō katu ta me'ë te'e tĩ.)

25

Jande popa kũjãtãi ta rehe har

¹ Jesu pandu tĩ:

—Ihë ajywyr rahã, kuja riki Tupã ma'eha. Awa riki inamõ ixo ta my? Awa riki inamõ ixo ym te ta my? Ame'ë ke amujekwa ta. Kuja. Amõ rahã, jande popa kũjãtãi ta ixo. Pytun rahã, araparin ke kũjãtãi ta raho. Sawa'e jumendar ame'ë rehe usak oho.

² Awa po wajar peteĩhar upa kũjãtãi ta ukwa katu ame'ë ta ke. Amõ awa po wajar peteĩhar upa anĩ. Ukwa katu ym riki.

³⁻⁴ Awa po wajar peteĩhar upa kũjãtãi ta riki ukwa katu ame'ë ta ke a'eta. A'erehe araparin raho rahã, amõ hyru pe tykwer tyryhem raho. Amõ kũjãtãi ta anĩ. Ukwa katu ym ame'ë ta ke a'eta. A'erehe araparin raho rahã, amõ hyru pe tykwer raho ym.

⁵ Sawa'e jumendar ame'ë ke pyta we rĩ. Uhyk ym we rĩ. I'i hũ pyta. A'erehe kũjãtãi ta pyhĩ hũ. Pe, ukwer tĩ.

⁶ –Pytun pyter pe amõ pandu: “Petur. Sawa'e jumendar ta ame'ẽ ke petur. Peho. Pesak pehoraã!” aja riki.

⁷ Upa kũjãtãi ta upak. Pe, araparin hapy tĩ.

⁸ Pe, kũjãtãi ukwa katu ame'ẽ ta pe amõ ta pandu. Ukwa katu ym ame'ẽ ta pandu: “Jandema'e araparin uwe tate. Jande pe tykwer pemuwyr we mi” aja.

⁹ “Anĩ. Pehẽ pe jame'ẽ rahã, jandema'e uwe ta tĩ. Upa jande pe uhyk ym tykwer. Muhepyha renda pe pejo'ok peho” aja ukwa katu ame'ẽ ta pandu.

¹⁰ –A'erehe ukwa katu ym ame'ẽ ta jo'ok oho. A'eta nixói rahã, sawa'e jumendar ame'ẽ ke uhyk uwyr. Awa po wajar peteĩhar upa kũjãtãi riki araparin hapy, aja ixo. Pe, sawa'e namõ ixo oho. Ngã mi'u matyr ame'ẽ rehe ixo oho. Huryha rehe ixo katu. Upa ixo rahã, hukwen ke amõ kynda katu.

¹¹ –I'i rahã amõ kũjãtãi ta uhyk uwyr tĩ. “Sa'e! Hukwen epirar jande pe” aja riki.

¹² “Anĩ ta. Pehẽ ke ihẽ akwa ym” aja sawa'e jumendar ame'ẽ ke pandu – aja Jesu pandu.

¹³ A'e pandu tĩ:

–Aja riki ihẽ ajoywryha. Myja rahã, ihẽ ajoywyr ta my? Ame'ẽ ke pekwa ym. My warahy rahã, ihẽ ajoywyr ta my? Ame'ẽ ke pekwa ym tĩ. A'erehe pesak katu kũ. Peharõ katu pexo – aja jumu'eha ta pe.

*Mahapyr miasu ta ame'ẽ rehe har
(Ruk 19.11-27)*

¹⁴ Jesu pandu tĩ:

–Ihẽ apandu ame'ẽ ke ihẽ kotyhar ta ma'ema'e katu rahã, ma'e katu ame'ẽ ke ihẽ ame'ẽ me'ẽ

ta a'eta pe. Ame'ë rehe har amujekwa ta apo. Kuja riki. Amõ sawa'e ixo. Pepaite paxia tate rahã, miasu ta pe a'e pandu: “Upa ihẽma'e ke rehe pesak” aja.

¹⁵ Pe, tamatarer ke a'e me'ë me'ë. Amõ miasu pe 5.000 itatuwyr tamatarer me'ë. Amõ pe 2.000 itatuwyr tamatarer a'e me'ë. Amõ pe 1.000 itatuwyr tamatarer a'e me'ë. Miasu ta ma'eha ukwa katuha, aja ijar me'ë me'ë. Upa me'ë rahã, pepaite paxia oho.

¹⁶ –Kuja, 5.000 itatuwyr tamatarer pyhyk, ame'ë miasu pahar oho. Ame'ë tamatarer namõ muhepy hepy. Pe, muheta. Amõ 5.000 itatuwyr tamatarer pyhyk. (A'erehe 10.000 hetaha apo 'y.)

¹⁷ Aja amõ miasu tĩ. Kuja, 2.000 itatuwyr tamatarer pyhyk ame'ë ke. Tamatarer namõ a'e muhepy hepy tĩ. Pe, muheta tĩ. Pe, amõ 2.000 itatuwyr tamatarer ke a'e pyhyk. (A'erehe 4.000 hetaha apo 'y.)

¹⁸ Amõ miasu anĩ. 1.000 itatuwyr tamatarer pyhyk ame'ë ke. Ywykwar ke a'e pykũi oho. Pe, ijarma'e tamatarer ke a'ep a'e mou. Jupyk tĩ.

¹⁹ –Yman rahã, miasu jar jywyr uwyr. Pe, miasu ta ma'ema'eha ke a'e ukwa ta.

²⁰ Kuja, 5.000 itatuwyr tamatarer pyhyk, ame'ë miasu uhyk py. Ijar pe 5.000 itatuwyr tamatarer ke a'e mujywyr. A'e pandu: “Sawa'e! Kuja 5.000 itatuwyr tamatarer ihẽ pe nde ereme'ë. Esarahã! Ko amõ 5.000 itatuwyr tamatarer ke ihẽ apyhyk. Amuheta riki. A'erehe ko 10.000 hetaha kohĩ” aja ijar pe.

²¹ “Mã! Katu! Nde katu. Ihẽ apandu ame'ë ke nde erema'ema'e katu. Ta'yr mi tamatarer

namõ nde ereparaky. Apo heta ame'ẽ namõ nde ereparaky ta. Ejur. Ihẽ rury katu riki. Aja nde rury katu nde erexo tĩ” aja ijar ipe.

²² —Pe, amõ miasu uhyk uwyr tĩ. Kuja, 2.000 itatuwyr tamatarer pyhyk ame'ẽ ke a'e. A'e pandu: “Sawa'e! Kuja, 2.000 itatuwyr tamatarer ihẽ pe nde eremuwyr. Ame'ẽ kohĩ. Esarahã! Amõ we 2.000 itatuwyr tamatarer ke ihẽ apyhyk. Amuheta riki. A'erehe ko 4.000 hetaha kohĩ” aja ijar pe.

²³ “Mã! Katu! Nde katu. Ihẽ apandu ame'ẽ ke nde erema'ema'e katu. Ta'yr mi tamatarer namõ nde ereparaky. Apo heta ame'ẽ namõ nde ereparaky ta. Ejur. Ihẽ rury katu riki. Aja nde rury katu nde erexo tĩ” aja ijar ipe.

²⁴ —Pe, kuja, 1.000 itatuwyr tamatarer pyhyk, ame'ẽ miasu uhyk uwyr tĩ. Pandu: “Sawa'e! Amõ rehe nde erepyrara nde eresak ym ame'ẽ ke nde, aja akwa. Amõma'e kupixa ngi ma'e ke nde ere'u. Nde erejytym ym, ame'ẽ kupixa ngi. Amõma'e ke nde erematyr tĩ. Nde erejytym ym ame'ẽ ke, amõ riki jytym. (Aja rahã, amõ riki paraky ame'ẽ ke nde erepyhyk.)

²⁵ Nde ngi ihẽ akyje. A'erehe nema'e tamatarer ke ywykwyr pe ihẽ amukanim araho. Esarahã! Ko 1.000 itatuwyr tamatarer nema'e ke” aja ijar pe.

²⁶ Ame'ẽ ke rehe hendu rahã, ijar pandu ipe: “Mã! Nde katu ym! Jyty'ym ame'ẽ ke nde. Ihẽ ajytym ym, ame'ẽ kupixa pe har ma'e ke ihẽ a'u. Ihẽ ajytym ym, amõ jytym ame'ẽ ke ihẽ amatyr, aja nde erekwa katu. Amõ paraky ame'ẽ ke ihẽ apyhyk, aja nde erekwa katu.

²⁷ Aja rahã, tamatarer renda pe ihẽma'e tamatarer ke nde eremupyta ta me'ẽ te'e. Aja

rahã, amõ ta riki ihẽma'e tamatarer namõ paraky ta tipe. Aja muheta ta tipe. Aja rahã, ihẽ ajoywyr rahã, i'ar koty te we ihẽma'e tamatarer muheta ta tipe” aja ijar pandu.

²⁸ Pe, amõ miasu pe ijar pandu tĩ: “Tamatarer ejo'ok ingi. Miasu katu ym ame'ẽ ke ngi ejo'ok. Pe, 10.000 hetaha namõ ixo ame'ẽ pe eme'ẽ.

²⁹ Ma'e ta'yr mi ame'ẽ namõ amõ ma'ema'e rahã, amõ we hũ amõ me'ẽ ta ipe. Aja rahã, ima'ehũ ta. Pe, ma'e ta'yr mi ame'ẽ namõ amõ ma'ema'e ym rahã, ame'ẽ ta'yr mi ame'ẽ ke amõ jo'ok ta ingi. Aja rahã, nixói te ta ima'e ke.

³⁰ Apo kome'ẽ miasu jaxer ame'ẽ ke embor eho, soroka pe. Pytuniha renda pe embor. A'ep ahy ta. A'erehe jixi'u ta. Ahy te ta, a'erehe hãi ke su'u su'u ta” aja ijar pandu — aja Jesu pandu.

(Aja Tupã kotyhar ta ma'ema'e ta me'ẽ te'e tĩ. Ma'e ke Tupã me'ẽ, ame'ẽ namõ ma'ema'e katu ta me'ẽ te'e tĩ.)

*Ngã ke Jesu mupyrara ta, a'ejõhar ame'ẽ ke
(Apokariþ 20.11-14)*

³¹ Jesu pandu tĩ:

—Ko awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Kapitã keruhũ aja ihẽ ajoywyr rahã, Tupã je'ẽha rahoha ta ihẽ namõ uwyrr ta tĩ. Arahã myrape katu te ame'ẽ pe ihẽ awapyk ta aĩ.

³² Pe, upa katu te kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta ke mujy'ar ta. Tupã je'ẽha rahoha ta mujy'ar ta. Ihẽ ruwa koty mujy'ar ta. Pe, ngã ke ihẽ amondo mondo ta. Se koty amõ ta ke ihẽ amondo ta. Amõ ta amõ koty. Arapuharan usakiha ta aja saka.

Arapuhamé ta ke arapuharan ta pyter ngi mondo mondo. Aja ngã ke ihê amondo mondo ta tĩ.

³³ Katu amé'ê ta ke ihê jywa katu koty ihê amondo ta. Amõ pyta amé'ê ta ihê jywa'i koty ihê amondo ta.

³⁴ Ihê riki kapitã keruhũ. Pe, ihê jywa katu koty i'ãi, amé'ê ta pe kuja ihê apandu ta: “Pejur! Pehê riki ihê pái ke muhury katu amé'ê ta ke pehê. Ihê pái renda pe pexe peho. Amé'ê renda ke yman a'e mukatu. Kome'ê ywy keruhũ a'e mujã rahã, amé'ê renda ke a'e mujã pehê pe tĩ. Apo pexe peho a'ep.

³⁵ Pesarahã! Ihê myahy rahã, ihê pe pehê mi'u peme'ê. Ihê hyngwéi rahã, y ke ihê pe peme'ê tĩ. Ihê rehe pesak ramõ rahã, pehê rok pe ihê ke pemupyta katu tĩ.

³⁶ Ihêma'e mundeha nixói rahã, pehêma'e mundeha ihê pe peme'ê tĩ. Ihê ahy axo rahã, ihê pe puhã peme'ê katu tĩ. Kyndaha pe ihê axo rahã, ihê rehe pesak pejur tĩ” aja ihê apandu ta.

³⁷ –Aja rahã, ihê jywa katu koty i'ãi amé'ê ta pandu ta. Katu amé'ê ta ke amé'ê ta. Kuja pandu ta: “Sawa'e! Myja rahã nde myahy, pe, jande mi'u nde pe jame'ê my? Jakwa ym. Myja rahã, nde nengwéi, pe, nde pe y jande jame'ê my tĩ? Jakwa ym tĩ.

³⁸ Myja rahã, nde rehe jasad ramõ, pe, jande rok pe nde ke jamupyta my? Jakwa ym tĩ. Myja rahã, nema'e mundeha nixói, pe, jandema'e mundeha ke jame'ê nde pe my tĩ? Jakwa ym tĩ.

³⁹ Myja rahã, nde ahy nde erexo, pe, nde pe puhã jame'ê katu my? Jakwa ym tĩ. Myja rahã kyndaha pe nde erexo, pe, nde rehe jasad jaho my? Jakwa ym tĩ” aja ihê pe.

40 —Pe, ihě apandu ta. Ihě riki kapitã keruhũ. Kuja apandu ta: “Ko apandu pehě pe. Ko ihě kotyhar ta ixo. Ihě mu ta aja riki. ‘Katu ym’ aja amõ ta ukwaha naĩ. Ame’ě ta pe ma’e ke pema’ema’e rahã, ihě pe pema’ema’e katu, ame’ěja saka. A’erehe ihě pái renda pe pehě rury katuha namõ pexe peho” aja ihě apandu ta.

41 —Pe, ihě jywa’i koty i’ãi, ame’ě ta pe kuja ihě apandu ta: “Peho ihě ngi! Pehě riki Tupã mupyrara ta ame’ě ta ke pehě. Tata keruhũ renda pe peho. Ame’ě tata uwe ym te ta. Ame’ě renda ke Tupã mujã. A’ep Satana ke mupyrara ta. (Ãjã ramõi ke a’e.) Ame’ě renda ke tata keruhũ renda. Satana kotyhar ta ke a’e mupyrara ta a’ep tĩ. Ame’ě renda pe peho.

42 Pesarahã! Ihě myahy rahã, pehě mi’u ihě pe peme’ě ym. Ihě hyngwéi rahã, y ke ihě pe peme’ě ym tĩ.

43 Ihě rehe pesak ramõ rahã, pehě rok pe ihě ke pemupyta ym tĩ. Ihěma’e mundeha nixói rahã, pehěma’e mundeha ke ihě pe peme’ě ym tĩ. Ihě ahy rahã, ihě pe puhã peme’ě ym tĩ” aja ihě jywa’i koty i’ãi ame’ě ta pe apandu ta.

44 —Pe, a’eta pandu ta ihě pe: “Sawa’e! Myja rahã, nde myahy my? Pe, jande mi’u jame’ě ym nde pe my. Jakwa ym. Myja rahã, nde nengwéi my? Pe, yjame’ě ym nde pe my? Jakwa ym tĩ. Myja rahã, nde rehe jasad ramõ my? Pe, jande rok pe nde ke jamupyta ym my? Jakwa ym tĩ. Myja rahã, nema’e mundeha nixói my? Pe, jame’ě ym nde pe my? Jakwa ym tĩ. Myja rahã, nde ahy my? Pe, puhã jame’ě ym nde pe my? Jakwa ym tĩ. Myja

rahã, kyndaha pe nde erexo my? Pe, nde rehe jasak ym jaho my? Jakwa ym tĩ” aja ta.

⁴⁵ —Ihẽ riki kapitã keruhũ. Kuja ame'ẽ ta pe ihẽ apandu ta. “Ko apandu pehẽ pe. Ihẽ kotyhar ta kohĩ. ‘Ame'ẽ ta katu ym’ aja amõ ta ukwaha naĩ. Ame'ẽ ta pe ma'e ke pema'ema'e ym rahã, ihẽ pe ma'e ke pema'ema'e ym tĩ, ame'ẽja saka” aja ihẽ apandu ta.

⁴⁶ Pe, ame'ẽ ta ke mupyraraha renda pe ihẽ pái mondo ta. A'ep ahyha upa ym te ta. Katu ame'ẽ ta anĩ. Ihẽ pái namõ aja te'e ta ixo. Uhã te hũ ta a'eta — aja Jesu pandu.

26

*“Jesu ke japyhyk ta” aja pa'ihu ta pandu pandu
(Mak 14.1-2; Ruk 22.1-2; Juã 11.45-53)*

¹⁻² Jywyriha rehe har upa a'e mu'e rahã, jumu'eha ta pe a'e pandu:

—Mokõi jaker rahã, Pasuko 'ar rehe uhyk ta. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Ihẽ ruwajan ta ke ihẽ rehe amõ muhyk ta werur. Pe, ame'ẽ ta ihẽ ke jukwa ta. Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe jukwa ta — aja Jesu.

³ Pe, pa'ihu ta jy'ar oho. Jundéu awa tamũi ta namõ jy'ar oho. Kái rok keruhũ pe jy'ar. Kái riki jundéu awa tama'e pa'i keruhũ.

⁴ A'eta pandu pandu a'eta jupe: “Jesu ke jande japyhyk ta jaho. Ngã ukwa ym ha rupi japyhyk ta. Pe, a'e ke jande jajukwa ta.

⁵ Pasuko 'ar rahã, japyhyk ym we ta rĩ. Anĩ. Arahã japyhyk rahã, ngã parahy ta. Mutyapu

tyapu hũ ta. Katu ym aja. A'erehe arahã japyhyk ym we ta rĩ” aja a'eta jupe.

*Ma'e piheha ke Jesu ãkã rehe kũjã jyhẽ
(Mak 14.3-9; Juã 12.1-8)*

⁶ Mbeta ok ta pe Jesu ihĩ. Simã rok pe ihĩ. Ame'ẽ Simã riki yman pere ma'e u'u hũ ame'ẽ namõ ixo. Apo anĩ. Upa ka'ẽ katu.

⁷ Ma'e ke Jesu u'u uĩ rahã, kũjã uhyk uwyr ehe. Ma'e piheha ke a'e werur. Ame'ẽ hepy hũ ame'ẽ ke. Hyru pe werur. Ame'ẽ hyru riki aramba ke te'e mujã ame'ẽ ke. Pe, kyndaha ke mopok rahã, tykwer ke Jesu ãkã rehe kũjã jyhẽ.

⁸⁻⁹ Ame'ẽ rehe jumu'eha ta usak rahã, parahy kũjã rehe. A'eta je'ẽ je'ẽ hũ:

—Mã! Tykwer upa kanim. Ame'ẽ tykwer ke amõ muhepy rahã, tamatarer hũ pyhyk ta tipe. Pe, ame'ẽ tamatarer ke ima'e ym te ame'ẽ ta pe amõ me'ẽ me'ẽ katu ta tipe — aja riki.

¹⁰ Jumu'eha ta panduha ke Jesu ukwa. A'erehe a'eta pe kuja a'e pandu:

—Kũjã rehe har aja ym peje'ẽ je'ẽ. Ma'e katu ame'ẽ ke ihẽ pe a'e ma'e.

¹¹ Ima'e ym te ame'ẽ ta pe ma'e ke peme'ẽ tar katu rahã, pete'e a'eta ixo. Aja te'eha a'eta ixo koropi. Ihẽ anĩ. Aja te'eha pehẽ namõ ihẽ axo ym ta.

¹² Kũjã putar aja a'e ma'e katu. Pesarahã! (Jundéu awa manõ rahã, hete ke amõ ta mupihe te'e, aja te'eha a'eta ma'eha.) Aja ihẽ rehe tĩ. Ihẽ amanõ ym rĩ. Ko ihẽ ke mouha rehe kũjã upa mupihe. (A'erehe ihẽ rehe pyaiha apo mujesak rahã, katu tiki.)

¹³ Pesarahã! Apo ihẽ apandu katu. Ihẽ rehe har myrandu katu ke amõ ta pandu pandu raho. Kome'ẽ ywy keruhũ rupi pandu pandu raho rahã, kome'ẽ kũjã ma'eha rehe har pandu ta tĩ. Kũjã ma'eha ke harái ym ta ngã – aja Jesu pandu.

Pa'ihu ta koty Jun oho
(Mak 14.10-11; Ruk 22.3-6)

¹⁴ Pe, jundéu awa tama'e pa'ihu ta koty Jun oho. Jun amõ her Ikario. Awa py mokõi jumu'eha ta ngi har peteĩ a'e.

¹⁵ A'e pandu:

–Jesu rehe pehẽ ke amuhyk araho rahã, myja tamatarer hetaha peme'ẽ ta ihẽ pe my? – aja pa'ihu ta pe.

–Jande pypa, amõ jande popa hetaha (30) jame'ẽ ta nde pe – aja pa'ihu ta pandu.

Pe, itatuwyr tamatarer ke pa'ihu ta manga. Kuja, 30 hetaha me'ẽ Jun pe.

¹⁶ A'engi Jesu rehe pa'ihu ta ke muhyk ta raho ame'ẽ angaha ke rehe Jun harõ ixo.

Pasuko 'ar ke Jesu ta ukwa ukwa uĩ
(Mak 14.12-21; Ruk 22.7-14; Ruk 22.21-23; Juã 13.21-30)

¹⁷ Pasuko 'ar rahã, jundéu awa ta arapuharan ra'yr ka'ẽ ke u'u. Arahã mbeju ke mupururukiha nixói ame'ẽ ke u'u py. Ame'ẽ 'ar rehe har Jesu pe jumu'eha ta pandu:

–Pasuko 'ar rahã, arapuharan ra'yr ka'ẽ ke nde ere'u ta. Ame'ẽ ke jamatyr, aja nde ereputar. My jamatyr ta my? – aja ipe.

¹⁸ Jesu pandu:

—Paite awa ok ta hũ ihĩ, Jerusarẽ ok ta ke. A'ep peho. A'ep amõ sawa'e ixo. Pepandu ipe: “Jan-dema'e mu'eha pandu: ‘Ihẽ ahoha angaha rehe uhyk. Ihẽma'e jumu'eha ta namõ arapuharan ra'yr ka'ẽ ke ihẽ a'u ta kÿ. Nde rok pe a'u ta kÿ’ aja ipe” — aja jumu'eha ta pe pandu. (“Ohoha angaha” aja pandu rahã: “A'e manõ ta” aja mujekwa.)

¹⁹ Jesu pandu ame'ẽ ke jumu'eha ta ma'e katu. Pasuko 'ar rahã, a'eta mi'u ke a'eta matyr.

²⁰ Pytun ramõ rahã, ame'ẽ renda pe Jesu ta oho. Pe, awa py mokõi jumu'eha ta namõ Jesu wapyk. Arapuharan ra'yr ka'ẽ ke u'u.

²¹ A'eta u'u uĩ rahã, Jesu pandu:

—Ko apandu pehẽ pe. Pehẽ ngi har peteĩ ihẽ rehe ihẽ ruwajan ta ke muhyk ta werur — aja riki.

²² Ame'ẽ ke rehe a'eta hendu rahã, a'eta pyai uĩ. Peteĩ teĩ Jesu pe pandu:

—Sawa'e! Ihẽ ke ame'ẽ my? — aja ipe.

²³ Jesu pandu:

—Ihẽ namõ arapuharan ra'yr rykwer namõ mbeju ke mururu, ame'ẽ ihẽ rehe ihẽ ruwajan ta ke muhyk ta werur.

²⁴ Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Myja ihẽ amanõ ta my, ame'ẽ ke Tupã je'ẽha rehe amõ mupinim. Ame'ẽ panduha aja ihẽ amanõ ta. Aja ihẽ rehe ihẽ ruwajan ta ke muhyk ta werur, ame'ẽ ke mã Tupã mupyrara hũ ta. Ame'ẽ imãi pusu ngi u'ar ym rahã, katu ta tipe — aja jumu'eha ta pe pandu.

²⁵ Jun pandu. A'e riki Jesu rehe huwajan ta ke muhyk ta werur ame'ẽ ke a'e. Kuja pandu:

—Sawa'e! Ihẽ ke ame'ẽ my? — aja.

—A'e tÿ — aja Jesu pandu.

*Jesu manõha ke ukwa ukwa uĩ ame'ẽ rehe har
(Mak 14.22-26; Ruk 22.15-20; 1 Korin 11.23-25)*

²⁶ A'eta mi'u ke u'u uĩ rahã, mbeju ra'yr ke Jesu pyhyk. Tupã namõ a'e pandu: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Jande mi'u jande pe nde ereme'ẽ katu” aja. Upa rahã, mbeju ke mopok, pe, jumu'eha ta pe me'ẽ me'ẽ. Pandu:

—Ko pepyhyk. Pe'u. Kome'ẽ riki ihẽ rete — aja Jesu.

²⁷ Upa rahã. Ita rekúi ra'yr ke a'e pyhyk tĩ. Ame'ẽ pe ma'eywa rykwer ihĩ, uwa rykwer ke. Tupã namõ pandu tĩ: “Ne jõ riki katu te me'ẽ ke. Jande mi'u jande pe nde ereme'ẽ katu” aja. Pe, ita rekúi ra'yr ke jumu'eha ta pe me'ẽ. A'e pandu:

—Pehẽ johu pe'u.

²⁸ Kome'ẽ riki ihẽ ruwy. Ihẽ ruwy uhem ta, a'erehe Tupã pandu katu ta: “Ihẽ ra'yr rehe amõ jurujar katu rahã, ame'ẽ ke ihẽ amuhã katu ta” aja Tupã pandu. Ihẽ ruwy uhem ta, a'erehe heta ngã rehe ipy'a ke Tupã mujywyr katu ta. Ma'e ka'u te'eha ke ngã ma'ema'e. Ame'ẽ ta rehe ipy'a ke a'e mujywyr katu ta.

²⁹ Ko apandu pehẽ pe. Uwa rykwer ihẽ a'u ym te ta apo 'y. Kapitã keruhũ aja ihẽ ke ihẽ pái keruhũ mu'am ta kÿ. Arahã jõ pyahu ame'ẽ ke pehẽ namõ a'u ta kÿ tĩ — aja Jesu.

³⁰ Tupã rehe har upa jyngar rahã, ywy'ã koty a'eta oho. Ywy'ã rer Oriwéi ty.

*“Jesu ke akwa ym” aja Petu te'e pandu ta
(Mak 14.27-31; Ruk 22.31-34; Juã 13.36-38)*

³¹ Pe, jumu'eha ta pe Jesu pandu:

—Kome'ē pytun rahā, upa katu te ihē ngi pejan ta peho kŷ. Kuja Tupā je'ēha rehe panduha ihī: “Arapuharan usakiha ke Tupā jukwa ta. Aja rahā, upa arapuharan ta uhāi ta oho” aja amō mupinim.

—Aja ihē ke jukwa rahā, upa ihē ngi pejan ta peho tī.

³² Pe, ihē ke Tupā mukwera katu ta muhem rahā, Ngariréi ywy pe pehē ndutar koty ihē aho ta — aja Jesu.

³³ Petu pandu ipe:

—Nde ke ihē ahijar ym te ta. Nengi upa amō ta ujan ta oho. Ihē anī ta. Nde namō apyta ta kŷ — aja Jesu pe.

³⁴ Jesu pandu:

—Petu! Ko apandu katu nde pe. Kome'ē pytun upa ym rahā we, sapukái je'ē ym rahā we, mahapyr nde erepandu ta: “Jesu ke akwa ym ihē” aja nde erepandu ta — aja Petu pe Jesu pandu.

³⁵ —Anī. Aja ihē apandu ym te ta. Nde namō ihē ke amō ta jukwa rahā: “Nde rehe har akwa ym ihē” aja ihē apandu ym te ta — aja Petu pandu ipe.

Upa amō jumu'eha ta aja pandu ipe tī.

*Ngese renda pe Tupā namō Jesu pandu pandu
(Mak 14.32-42; Ruk 22.39-46)*

³⁶ Pe, amō renda pe Jesu oho, Ngese renda pe. Jumu'eha ta inamō oho tī. A'e pandu:

—Se pewapyk we rī. Kotete Tupā namō apandu ta aho — aja jumu'eha ta pe pandu.

³⁷ Pe, iākā koty we Petu ke a'e raho. Mokōi Semende ra'yr ta ke a'e raho tī. Tian ke. Juā amō. Pyai te riki Jesu.

38 Petu ta pe a'e pandu:

—Apyai te hũ ihẽ ke. Amanõ aja ihẽ apyaiha tĩ. Se pepyta we rĩ. Pekar ym we rĩ — aja.

39 A'engi a'e oho we. Ipixi'a pe u'ar te'e oup. Pe, Tupã namõ pandu pandu:

—Papa! Nde ereputar rahã, ihẽ apyraraha ngi ihẽ ke emuhem kÿ. Anĩ. Ihẽ aputar ame'ẽ ke ema'e ym. Nde ereputar ame'ẽ ke ema'e katu — aja Jesu.

40 Upa pandu rahã, mahapyr jumu'eha ta rehe uhyk tĩ, Petu ta rehe. A'eta ukwer ou. Mupak rahã, Petu ta pe a'e pandu:

—Mã! Pekar peju. Ta'yr mi ihẽ namõ pesak ym we rĩ.

41 Pekar ym we rĩ. Tupã namõ pepandu. Aja rahã pejurujar katuha ke amõ ta manga rahã, pehijar ym ta. Ihẽ namõ nde erepyta tar katu te. Anĩ. Nde riki pitu te'e — aja Jesu pandu.

42 Pe, Petu ta ngi a'e oho we tĩ. Tupã namõ pandu tĩ. Kuja:

—Papa! Ihẽ apyraraha ke marã ka ym aha oho ihẽ ngi rahã, ihẽ py'ahu te'e ahendu katu ta kÿ. Nde ereputar ame'ẽ ke ihẽ ama'e ta kÿ — aja Jesu pandu.

43 Upa pandu rahã, Petu ta koty a'e jywyr tĩ. A'eta ukwer ou tĩ. Pyhÿi riki.

44 Pe, a'eta ngi a'e oho we tĩ. Tupã namõ pandu tĩ. Ipái namõ pandu ramõ, aja a'e pandu tĩ. Mahapyrihar ke a'e pandu.

45 Pe, upa rahã, Petu ta koty a'e jywyr tĩ. Mupak rahã, a'eta pe pandu:

—Mã! Pekar peju. Mã! Peputu'u peju we rĩ. A'ewan pekeriha. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur.

Pesarahã! Ihẽ ruwajan ta ke ihẽ rehe amõ muhyk ta werur. Ame'ẽ angaha ke rehe uhyk oho.

⁴⁶ Pepu'am. Jahorahã! Pesarahã! Ihẽ ruwajan ta ke ihẽ rehe amõ muhyk ta werur. Ame'ẽ ke petur ixo — aja Petu ta pe Jesu pandu.

Jesu ke amõ ta pyhyk

(Mak 14.43-50; Ruk 22.47-53; Juã 18.3-12)

⁴⁷ Jesu pandu u'am rahã, Jun uhyk uwyr ehe. Awa py mokõi jumu'eha ta ngi har peteĩ a'e. Jun namõ heta amõ ta ixo. Tamarã a'eta pyhyk werur. Kyse puku pyhyk werur tĩ. Jesu koty heta a'eta ke pa'ihu ta mondo. Ixoty heta a'eta ke jundéu awa tamõi ta mondo tĩ.

⁴⁸ Ame'ẽ ta pe Jun pandu ramõ:

—Kuja Jesu ke pekwa ta. Huwa ke ihẽ apyter. Ame'ẽ riki Jesu. Pahar pepyhyk a'e ke — aja.

⁴⁹ Jun uhyk rahã, pahar Jesu rehe uhyk oho. Pandu ipe:

—Sawa'e! Ngã mu'eha nde. Ko nde ere'am — aja. (Pe, huwa ke a'e pyter.)

⁵⁰ Jesu pandu:

—Mã! Sa'e! Ame'ẽ rehe pejur — aja Jun pe.

Pe, ngã uwyr. Jesu jywa ke hãtã a'eta pyhyk.

⁵¹ Jesu namõ ixo ame'ẽ ta ngi har amõ riki kyse puku ke muhem. Pe, ame'ẽ pe amõ nambi ke mopok ingi. Jundéu awa tama'e pa'i keruhũma'e miasu nambi ke mopok ingi.

⁵² Pe, Jesu pandu ipe:

—Anĩ. Hyru pe nema'e kyse puku emujywyr. Kyse puku namõ jumai ame'ẽ ke kyse puku pe amõ jukwa ta.

⁵³ Ihē pái pe apandu rahã, pahar ihē pe Tupã je'êha rahoha ta ke muwyr ta. Ame'ê ke nde erekwa riki. Heta te hũ a'e muwyr ta. Kuja, 12.000 hetaha ta. Ame'ê ta ihē namō jumai ta. Anĩ. Ame'ê ke aputar ym. (A'erehe apandu ym ta.)

⁵⁴ Tupã je'êha rahoha ihē pe a'e muwyr ta tipe rahã, Tupã je'êha rehe panduha ihĩ, aja uhyk ym ta. Ihē apyrara ta, aja uhyk ym ta. A'erehe: “Tupã je'êha rahoha ta ke emuwyr” aja apandu ym ta ihē pái pe – aja jumu'eha pe pandu.

⁵⁵ Ngã pe Jesu pandu:

–Ma'e mukanĩha aja ihē ke pepyhyk pejur tĩ. A'erehe kyse puku namō pejur. Tamarã namō. Wera rahã pame katu te Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe ihē amu'e axo. Arahã ihē ke pepyhyk ym.

⁵⁶ Apo ihē ke pepyhyk. Katu 'y. Aja rahã yman Tupã je'êha pandu ame'ê ta mupinim, aja upa uhyk apo 'y – aja Jesu pandu.

Pe, Jesu ke upa katu te jumu'eha ta hijar oho. Ujan oho ingi.

*Ngã panduha renda pe Jesu ke amō ta raho
(Mak 14.53-65; Ruk 22.54-55; Ruk 22.63-71; Juã
12.15-16; Juã 18.19-24)*

⁵⁷ Jesu ke amō ta pyhyk. Ame'ê ta jundéu awa tama'e pa'i keruhũ rok pe pyhyk raho. Jundéu awa tama'e pa'i keruhũ rer Kái. Moise je'êha ke mu'e ame'ê ta jy'ar a'ep. Jundéu awa tamũi ta aja tĩ. Jy'ar a'ep tĩ.

⁵⁸ Petete Jesu raikwer rupi Petu tur ixo. Jundéu awa tama'e pa'i keruhũ rok soroka pe jō uhyk oho. A'ep harõha ta namō a'e wapyk. Ma'e Jesu namō

amõ ta ma'e ta my, ame'ẽ ke Petu ukwa tar katu uĩ tĩ.

⁵⁹ Jesu katu ym, aja pandu te'e ame'ẽ ta ke pa'ihu ta kekar. A'ep jy'ar ame'ẽ ta aja tĩ. Pandu te'e ame'ẽ ta mahem rahã, ame'ẽ panduha rupi Jesu ke a'eta jukwa ta.

⁶⁰ Pe, a'eta kekar tipe. Heta te'e pandu ehe har tipe. Pe, mokõi sawa'e ta pandu uwyr.

⁶¹ Kuja a'eta pandu:

—Peme'ẽ sawa'e kuja pandu: “Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ ke ihẽ upa amai ta. Pe, mokõi aker rahã, amõ pyahu ame'ẽ ke ihẽ amujã ta” aja peme'ẽ sawa'e pandu — aja mokõi sawa'e ta pandu.

⁶² Pa'i keruhũ pu'am. Pandu Jesu pe:

—Mokõi sawa'e ta pandu. Myja me'ẽ nde erepandu ta apo my? — aja ipe.

⁶³ Jesu pandu ym. Amõ we pa'i keruhũ pandu ipe:

—Tupã je'ẽha rupi ihẽ apandu nde pe. Uhã te hũ ame'ẽ ke a'e. Jetehar te nde erepandu ym rahã, mã peja nde ke Tupã mupyrara. Apo jande pe epandu katu. Kirisutu ke nde my? Kapitã keruhũ aja Tupã mu'am ame'ẽ ke nde my? Tupã ra'yr nde my? — aja.

⁶⁴ Jesu pandu ipe:

—A'e tỹ. Apandu pehẽ pe. Awa ihẽ tĩ. Tupã je'ẽha rupi ajur. Apo har kupe koty Tupã rake ihẽ awapyk ta aho kỹ. Ame'ẽ ke pekwa ta. Ywa takãxĩha 'ar pe ihẽ ajywyr ta ajur tĩ. Ame'ẽ rehe pesak ta tĩ — aja pandu. (“Tupã rake” aja Jesu pandu rahã: “Tupã a'e tĩ” aja mujekwa.)

⁶⁵ Jesu pandu ame'ë ke rehe pa'i keruhũ hendu rahã, ima'e mundeha ke pa'i keruhũ musak. (Aja rahã, Tupã parahy tĩ, aja mujekwa naĩ.) Pe, pandu:

—Mã! Pehendu my! Peme'ë riki Tupã aja jupe. Katu ym aja. Peme'ë rehe har amõ pandu ame'ë ke jakekar ym ta apo 'y.

⁶⁶ Myja pekwa my? — aja.

Amõ ta pandu:

—Katu ym riki a'e. Manõ ta me'ë te'e — aja.

⁶⁷ Pe, Jesu ruwa rehe a'eta tymũ. Nupã tĩ. (Eha ke pan pe jupyk.) Pe, ipo pe huwa ke nupã. Ame'ë ta pandu:

⁶⁸ —Kirisutu! Awa nde ke nupã my? Epandu jande pe! — aja Jesu pe.

Jesu rehe har Petu pandu te'e

(Mak 14.66-72; Ruk 22.56-62; Juã 18.17-18; Juã 18.25-27)

⁶⁹ Soroka pe Petu wapyk uĩ rahã, jundéu awa tama'e pa'i keruhũma'e parakyha uhyk uwyr ehe. Kũjã ke. Kuja pandu ipe:

—Jesu namõ nde erexo ame'ë ke nde. Jesu ngariréi ywy pe har namõ — aja.

⁷⁰ Pe, Petu te'e pandu:

—Anĩ. Ihẽ akwa ym ehe har. Nde erepandu ame'ë ke akwa ym ihẽ — aja.

⁷¹ Pe, soroka pe a'e oho, hukwen rake. Amõ kũjã parakyha usak ehe. Pe, a'ep i'ãĩ ame'ë sawa'e ta pe a'e pandu:

—Jesu Nasare ok ta pe har ke a'e. Inamõ ixo ame'ë kohĩ — aja.

⁷² Amõ we Petu te'e pandu tĩ:

—Anĩ. Ihẽ akwa ym ehe har. Jetehar te ihẽ apandu. Akwa ym ehe har. Jetehar te apandu ym rahã, mã peja ihẽ ke Tupã mupyrara katu — aja.

⁷³ A'ep sawa'e ta pu'am u'am. I'i atu rahã, ame'ẽ ta uhyk uwyr ehe, Petu rehe. Pandu ipe:

—A'e riki. Peme'ẽ ta ngi har nde tĩ. Nde je'ẽha riki ngariréi ywy pe har je'ẽha aja jahendu. A'erehe a'eta ngi har nde tĩ, aja jakwa — aja pandu.

⁷⁴ Petu te'e pandu tĩ:

—Jetehar te ihẽ apandu. Jesu rehe har ihẽ akwa ym. Jetehar te ihẽ apandu ym rahã, mã peja ihẽ ke Tupã mupyrara — aja.

Upa Petu pandu rahã, sapukái je'ẽ.

⁷⁵ Pe, Jesu pandu ame'ẽ ke Petu ukwa ukwa u'am. Kuja: “Sapukái je'ẽ ym rahã we, mahapyr kuja nde erepandu ta: ‘Akwa ym ehe har’ aja ihẽ rehe har nde erepandu ta.” Ame'ẽ panduha ke Petu ukwa ukwa u'am apo. A'erehe a'engi a'e uhem oho. Jixi'u hũ. Huxĩ, a'erehe jixi'u hũ.

27

Pirat ruwa koty Jesu pu'am ame'ẽ rehe har
(Mak 15.1; Ruk 23.1-2; Juã 18.28-32)

¹ Pytuniwe te rahã, upa jundéu awa tama'e pa'ihu ta pandu pandu a'eta jupe. Jundéu awa tamũi ta namõ pandu pandu a'eta jupe. Kuja: “Jesu ke jajukwa ta” aja.

² Pe, Jesu ke pukwar. Tupaham pe a'eta pukwar. Pe, kapitã pe raho. Her Pirat. (Homa awa tama'e kapitã a'e.)

Jun manõ ame'ẽ rehe har
(At 1.16-19)

³ Jun riki ngã ke Jesu rehe muhyk raho. Jesu ke pa'ihu ta jukwa ta, aja Jun ukwa rahã, ipy'a ke a'e muruwak. Pe, pa'ihu ta koty a'e oho. Tamüi ta koty oho tĩ. Tamatarer ke a'e mujywyr raho. Kuja, 30 itatuwyr tamatarer ke a'e raho.

⁴ A'e pandu:

—Katu ym ihẽ. Ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'e ym te, ame'ẽ ke pehẽ pe ihẽ arur, Jesu ke. Ame'ẽ ke pejukwa ta. Katu ym aja — aja pa'ihu ta pe pandu.

A'eta pandu:

—Jande jakwa ym ame'ẽ. Nde atu erekwa — aja Jun pe.

⁵ Pe, tamatarer ke Jun ombor. Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe ombor. Pe, a'engi uhem oho. Oho riki. Pe, jurupy rupi tupaham jeje jupukwar. Aja tupaham rehe jixikõ manõ.

⁶ Ita tamatarer ke pa'ihu ta pyhyk. Pe, pandu pandu a'eta jupe:

—Kome'ẽ tamatarer riki amõ ke jukwaha muhepyha ke. A'erehe jumu'eha renda keruhũma'e tamatarer renda pe jamoĩ rahã, katu ym. Aja jundéu awa je'ẽha rehe panduha ihĩ — aja pa'ihu ta jupe.

⁷ Pe, a'eta pandu pandu a'eta jupe rahã, kuja a'eta ukwa. Ame'ẽ tamatarer pe ywy ke pa'ihu ta jo'ok. Ame'ẽ ywy riki tujuk pander mujãhama'e ke. Pe, amõ awa ta manõ rahã, a'ep amõ ta jyty m ta. Kangwerupa renda aja riki. (Jundéu awa aja ym ame'ẽ ta jõ a'ep jyty m ta.)

⁸ A'erehe ame'ẽ ywy rehe har ngã pandu: “Huw y namõ muhepy, ame'ẽ ywy ke” aja. Aja apo ixo tĩ.

⁹ Aja yman Jeremi mupinim ame'ẽ ke rehe uhyk apo 'y. Kuja a'e mupinim:

“Ita tamatarer ke a'eta pyhyk. Kuja, 30 itatuwyr tamatarer ke pyhyk. Ame'ẽ riki muhepyha ke.

A'eta pandu: ‘A'e koty jande ke nde eremuhyk ereraho rahã, kuja, 30 itatuwyr tamatarer ke jame'ẽ ta nde pe' aja.

¹⁰ Ame'ẽ tamatarer pe ywy ke jo'ok. Ywy pander mujãhama'e ke jo'ok ingi. Aja jandema'e sawa'e te pandu ihẽ pe” aja Jeremi mupinim.

Jesu namõ Pirat pandu

(Mak 15.2-5; Ruk 23.3-5; Juã 18.33-38)

¹¹ Homa awa tama'e kapitã ruwa koty Jesu pu'am. Jesu pe a'e pandu:

—Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ nde my? — aja.

Jesu pandu:

—A'e tỹ — aja ipe.

¹² Jundéu awa tama'e pa'ihu ta je'ẽ je'ẽ hũ. Jundéu awa tamũi ta aja tĩ. Ame'ẽ ta rehe je'ẽha ke Jesu mujywyr ym te.

¹³ Pirat pandu ipe tĩ:

—Mãte nde rehe har ame'ẽ ta je'ẽ je'ẽ hũ. Upa nde erehendu. Nde erepandu ym ta my? — aja.

¹⁴ Jesu pandu ym te. A'erehe kapitã jupandu jupe: “Mã! Ma'erehe pandu ym my?” aja jupe.

“Jesu ke pejukwa” aja Pirat pandu

(Mak 15.6-15; Ruk 23.13-25; Juã 18.39-19.16)

¹⁵ Pasuko 'ar rahã, ngã mi'u ngã matyr. Arahã pame katu te kyndaha ngi sawa'e ke Pirat muhem ta.

¹⁶ Arahã kyndaha pe amõ ihĩ. Upa ngã ukwa katu ehe har. Her [Jesu] Mahamba.

¹⁷ Pe, ngã jy'ar rahã, Pirat pandu:

—Awa ke pehẽ pe ihẽ amuhem ta amondo my? [Jesu] Mahamba, ame'ẽ katu pehẽ pe my? Anĩ rahã, Jesu Kirisutu amuhem ta my? — aja ngã pe pandu.

¹⁸ A'eta jyty'ym Jesu rehe. A'erehe Jesu ke raho ipe. Aja Pirat ukwa katu.

¹⁹ Ngã panduha renda pe Pirat wapyk uĩ rahã, myrandu ke hakehar muwyr ipe. Kuja riki:

—Peme'ẽ sawa'e ke ma'e katu ym ame'ẽ ke ma'e ym te. Jukwaha epandu ym. Pytun rahã, ihẽ kerai ehe. A'erehe a'e ke nde erejukwa rahã, pyraraha uhyk ta jande rehe aja ihẽ akwaha. A'erehe ihẽ aker ym te ihẽ — aja panduha ke Pirat rakehar muwyr.

²⁰ Ngã pe pa'ihu ta pandu pandu. (Kuja Pirat pe pepandu:)

—Mahamba ke emuhem emondo jande pe. Jesu ke ejukwa — aja jundéu awa tamũi ta ngã pe pandu tĩ.

²¹ Pe, kapitã pandu ngã pe:

—Mokõi sawa'e ta kohĩ. Awa ke ihẽ te'e amuhem ta amondo my? Myja peputar my? — aja.

A'eta pandu:

—Mahamba ke jande japutar — aja ipe.

²² Pirat pandu:

—Ko Jesu Kirisutu. Myja ihẽ ama'e ta my? — aja.

A'eta pandu:

—Myra ngã mupi'a ame'ẽ ke rehe ejukwa — aja.

²³ Pirat pandu:

—Ma'ewã my? Ma'e ka'u te'eha ke a'e ma'e te ym riki — aja.

Pe, hâtã ngã pandu:

—Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe ejukwa — aja.

²⁴ Pirat pandu pandu tipe. Pe, ngã mutyapu tyapu tate, aja a'e ukwa rahã, Pirat pandu: “Y ihẽ pe erur” aja sonda pe. Werur rahã, ame'ẽ pe ipo ke a'e kutuk. Ame'ẽ ke rehe ngã usak. Pe, Pirat pandu:

—Ko ihẽ po ihẽ akutuk. Aja rahã kome'ẽ sawa'e ke ihẽ ajukwa tar ym, aja ihẽ amujukwa pehẽ pe. Pehẽ riki kome'ẽ sawa'e ke pejukwa tar katu — aja Pirat.

²⁵ Ngã pandu ipe:

—A'e ke jajukwa rahã, mã peja jande rehe pyraraha uhyk. Jande ra'yr ta rehe uhyk tĩ — aja.

²⁶ Pe, Mahamba ke a'eta pe Pirat te'e muhem mondo. Amõ sonda ta pe a'e pandu:

—Jesu ke epirok — aja. (Pirok rahã, jukwa ta ame'ẽ ke a'e, aja mujekwa katu.)

Aja mahy hũ. Upa rahã, sonda ta pe Jesu ke Pirat me'ẽ. Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe Jesu ke a'eta jukwa ta raho.

*Jesu rehe sonda ta puka puka hũ
(Mak 15.16-20; Juã 19.2-3)*

²⁷ Pe, homa awa tama'e kapitã rok keruhũ pe Jesu ke Piratma'e sonda ta raho. Heta ngã jy'ar jy'ar uwyr a'ep.

²⁸ Upa katu te Jesuma'e mundeha ke a'eta jo'ok ingi. Pe, pytangwer ame'ẽ ke moĩ ehe. (Kapitã keruhũma'e aja saka. Aja puka puka hũ ehe. “Ko kapitã keruhũ” aja riki puka puka hũ ehe.)

²⁹ Japekā rākā ke te'e iākā rehe har a'eta mujā. Ame'ē ke iākā rehe a'eta moī. (Aja mahy.) Myra ke ipo pe moī tī. (Kapitā keruhūma'e aja saka.) Pe, huwa koty ipynarāi pe a'eta wapyk. “Ko kapitā keruhū” aja puka puka hū ehe. Katu katu ipe. Kuja pandu ipe tī:

—Sa'e! Jundéu awa tama'e kapitā keruhū nde! — aja riki puka puka hū ehe.

³⁰ A'eta tymū ehe tī. (Aja jaxer ai ame'ē ke a'e, aja a'eta ukwaha naī.) Pe, myra ra'yr pe iākā ke nupā nupā. Japekā rākā rehe nupā. (Aja mahy.)

³¹ Upa a'eta puka puka rahā, mundeha ke a'eta jo'ok ingi, pytangwer ame'ē ke. Pe, Jesuma'e mundeha ke a'eta mujywyr ipe tī. Pe, soroka pe raho. Myra ngā mupia ame'ē ke rehe jukwa ta raho.

Myra ngā mupia ame'ē ke rehe Jesu ke amō ta jukwa

(Mak 15.21-32; Ruk 23.26-43; Juā 19.17-27)

³² Ok ta ngi a'eta uhem oho ixo rahā, amō sawa'e rehe a'eta usak. Her Simā. Syre ok ta pe har ke a'e. Sonda ta pandu ipe:

—Kome'ē myra ngā mupia ame'ē ke ehupir er-aho. Jesuma'e ke — aja Simā pe. (Jesu ke ngā mahy hū, a'erehe arahā Jesu pyrātā ym. A'erehe Simā raho.)

³³ Pe, Ngóu renda pe a'eta uhyk oho. Ame'ē renda rehe awa usak rahā, awa ākā kangwer 'ā ke aja saka.

³⁴ A'ep kawī namō puhā mupara. Iro riki ame'ē. (Ahyha muputu'u ame'ē ke.) Ame'ē ke Jesu pe

sonda ta me'ẽ ta tipe. Jesu manga rahã, u'u ym. Putar ym.

³⁵ Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe Jesu ke a'eta jukwa. Pe, ima'e mundeha ke a'eta pyhyk pyhyk raho. Ita pinim ra'yr ke a'eta ombor. Amõ ombor, pe, pinãha i'ar koty te we u'ar rahã, a'e riki mundeha ke pyhyk. Aja Jesuma'e mundeha ke sonda ta pyhyk pyhyk.

³⁶ Pe, upa rahã, a'ep a'eta wapyk. Jesu manõha ke rehe a'eta harõ uĩ.

³⁷ Jesu ãkã 'ar koty ngã ukwaha ke amõ mupinim. Ma'erehe jukwa my? Ame'ẽ ukwaha ke moĩ. Kuja:

“Jundéu awa tama'e kapitã keruhũ riki kome'ẽ”
aja mupinim.

³⁸ A'ep mokõi ma'e mukanãha ta ke a'eta jukwa tĩ. Jesu jywa katu koty peteĩ. Ijywa'i koty amõ ke jukwa tĩ. Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe jukwa tĩ.

³⁹ A'ep wata oho ame'ẽ ta puka puka hũ ehe. Iãkã ke a'eta mukatak katak ipe. (Aja puka hũ ehe.) Katu katu ipe. Pandu ipe tĩ:

⁴⁰ —Mã! Nde erepandu: “Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ upa ihẽ amai ta. Pe, mokõi aker rahã, amõ amujã ta” aja nde erepandu. Nde riki Tupã ra'yr rahã, myra ngã mupia ame'ẽ ngi ewyjy ejur. Aja rahã, nde eremanõ ym ta — aja puka puka hũ ehe. Katu katu ipe.

⁴¹ Aja jundéu awa tama'e pa'ihu ta puka puka hũ ehe tĩ. Moise je'ẽha ke mu'e ame'ẽ ta aja tĩ. Jundéu awa tamõi ta aja tĩ. Puka puka hũ ehe tĩ.

⁴² A'eta pandu pandu:

—Amō ta ke a'e mukatu. A'erehe manō ym. Mukatu riki. Mā! Jumumanō ym juehe. A'e riki jundéu awa tama'e kapitā keruhū. Apo myra ngā mupia ame'ē ngi wyjy uwyr rahā, jande jajurujar katu ta ehe.

⁴³ Tupā rehe a'e jurujar katu. A'e pandu: “Tupā ra'yr ihē” aja. Apo jasak ta. A'e ke Tupā mujy ta muwyr my? Jasak ta — aja puka puka hū. Katu katu ipe tī.

⁴⁴ Aja ma'e mukanīha ta puka puka hū ehe tī. Myra ngā mupia ame'ē ke rehe i'āi ame'ē ta ke a'eta. Katu katu ipe tī.

Jesu manō ame'ē rehe har

(Mak 15.33-41; Ruk 23.44-49; Juā 19.28-30)

⁴⁵ Warahy jandar rahā, ame'ē ywy pe pytun oho. Warahy uwe riki. Aja te'e warahy ywa ku'ap oho.

⁴⁶ Warahy ywa ku'a ihon rahā, hātā Jesu pandu: —Eroi! Eroi! Rema samatani? — aja.

Ame'ē jundéu awa je'ēha kuja riki:

—Tupā! Tupā! Ma'erehe ihē ke nde erehijar my? — aja.

⁴⁷ Ame'ē je'ēha rehe a'ep ixo ame'ē ta hendu rahā, amō koty ukwaha. A'erehe pandu:

—Ymanihar Eri pe a'e pukái — aja a'eta ukwaha naī.

⁴⁸ A'eta ngi har peteī sawa'e ujan oho. Mandeju aja me'ē pe ma'e rykwer mupyta, kawī iro ym te ame'ē ke. Wina aja me'ē rykwer ke. Ame'ē ke u'ywa aja me'ē rehe pukwar. Pe, me'ē ta tipe ipe.

⁴⁹ Pe, amō ta pandu:

—Anī we rī. Eharō we! J Sarahā! Myra ngā mupia ame'ē ngi Eri jo'ok ta uwyr my. Jasak ta — aja.

⁵⁰ Pe, Jesu ahem hũ. Pe, manõ.

⁵¹ Tupã rehe ngã jumu'eha renda keruhũ pe kyndaha ihĩ. Pan janam te hũ ke. Ame'ẽ hukwen pehĩ. Ame'ẽ riki ywate ngi owok riki. Iwyr rehe owokiha upa uhyk oho. (Aja rahã, Tupã koty ohoha apo katu aja mujekwa.) Ywy ke katak hũ tĩ. Ita keruhũ owok hũ tĩ.

⁵² Kangwerupa opok tĩ. Yman manõ, ame'ẽ ta ngi har amõ amõ Tupã kotyhar ta ke Tupã mukwera katu muhem.

⁵³ Kangwerupa ngi uhem oho. Jesu riki kwera katu uhem rahã, Jerusarẽ ok ta keruhũ pe a'eta ixex oho tĩ. A'ep a'eta rehe heta ngã usak.

⁵⁴ Jesu manõ ame'ẽ ke rehe sonda tama'e kapitã usak u'am. Sonda ta aja tĩ. Usak u'am tĩ. Pe, ywy katakiha ke rehe a'eta usak. Warahy uwe ame'ẽ ke rehe usak tĩ. Arahã a'eta pandu:

—Jetehar te ke. Tupã ra'yr te riki peme'ẽ sawa'e — aja.

⁵⁵ Paite we kũjã ta usak u'am. A'eta riki Ngariréi ywy ngi Jesu namõ uwyr. Inamõ ma'e ke a'eta ma'ema'e.

⁵⁶ Ame'ẽ kũjã ta namõ Mari Mandare usak u'am. Amõ Mari usak u'am tĩ. Tian mõi ke ame'ẽ. Jose mõi tĩ. Semende ra'yr ta mõi usak u'am tĩ.

Jesu rete ke mou ame'ẽ rehe har

(Mak 15.42-47; Ruk 23.50-56; Juã 19.38-42)

⁵⁷ Pytun tate rahã, amõ sawa'e uhyk uwyr. Her Jose. Arimatéi ok ta pe har ke a'e. Jesu namõ jumu'e ixo ame'ẽ ke a'e tĩ. Ima'ehũ namõ ixo ame'ẽ ke a'e.

⁵⁸ Pirat koty a'e oho. Pe, pandu:

—Jesu rete ke ihẽ aputar. Amou ta araho — aja.

Pirat pandu amō pe:

—Jesu rete ke eme'ē ipe — aja.

⁵⁹ Pe, Jesu rete ke a'e mujy muwyr. Pan tuwyr pyahu ame'ē pe hete ke pukek.

⁶⁰ Ima'e itakwar keruhū pe hete ke Jose mou. Pykūi ramō ame'ē ke ame'ē. Pe, itahu pe hukwen ke Jose kynda. Pe, a'engi oho.

⁶¹ Itakwar keruhū rukwen koty Mari Mandare wapyk uī. Amō Mari inamō wapyk uī tī.

Itakwar keruhū rehe harōha ta harō

⁶² Ku'ē rahā, jundéu awa tama'e putu'uha 'ar ke. Pirat namō parise ta jy'ar oho. Pa'ihu ta aja tī.

⁶³ A'eta pandu:

—Kapitam! Ame'ē te'e pandu ame'ē ke se ixo rahā, kuja pandu: “Mokōi aker rahā, ihē ke Tupā mukwera katu ta muhem” aja. Ame'ē riki te'e aja jakwa ja'am apo.

⁶⁴ A'erehe kuja sonda ta pe epandu: “Itakwar keruhū rehe peharō katu pexo. Mokōi peker rahā, peharō pexo. Pesak katu ehe kŷ.” aja epandu a'eta pe. Aja rahā, Jesu rete ke jumu'eha ta mukanim ym ta raho. Mukanim rahā, ngā pe a'eta te'e pandu ta: “A'e manōha ngi kwera katu uhem” aja te'e pandu ta. Ame'ē riki: “Mokōi aker rahā, ihē ke Tupā mukwera katu ta muhem” ame'ē 'ar koty te we katu ym te ha — aja parise ta pandu ipe.

⁶⁵ Pirat pandu:

—Pehē atu sonda ta ke peraho. Pepandu katu: “Itakwar keruhū rehe peharō katu te pexo. Pesak katu kŷ” aja sonda ta pe pepandu — aja parise ta pe pandu.

⁶⁶ A'eta oho ingi. Pe, itakwar kyndaha ke yraithy aja me'ẽ pe kynda. Ita keruhũ riki kyndaha ke. Yraithy aja me'ẽ pe mujar. (Amõ pirar rahã, ame'ẽ ke ukwa ta.) Pe, sonda ta pe a'eta pandu: “Se peharõ katu pe'am. Aja rahã, ixex ym ta awa” aja riki.

28

*Jesu kwera katu uhem ame'ẽ rehe har
(Mak 16.1-10; Ruk 24.1-12; Juã 20.1-10)*

¹ Jundéu awa tama'e putu'uha 'ar upa. Nomin pytuniwe te rahã itakwar keruhũ rehe Mari Mandare usak oho. Amõ Mari namõ usak oho tĩ.

² Pahar wywy ke katak hũ. Ywa ngi Tupã je'ẽha rahoha wyjy uwyr. Itahu hukwen ke a'e mujere mondo. Ame'ẽ 'ar pe a'e wapyk uĩ.

³ Hendy riki ima'e mundeha. Tupã weraha aja hendyha. Mandeju aja ituwyr te hũ tĩ.

⁴ Sonda harõha ta a'ep ixo rĩ. A'eta ryrýi. Kyje riki, a'erehe ryrýi. A'eta manõ ame'ẽja wywy rehe u'ar oup.

⁵ Pe, kũjã ta pe Tupã je'ẽha rahoha pandu:

—Pekyje ym. Jesu ke pekekar, aja ihẽ akwa. Myra ngã mupia ame'ẽ ke rehe a'e ke amõ ta jukwa.

⁶ A'e ke Tupã mukwera katu muhem. A'e pandu aja uhyk apo 'y. Pejur! Mouha renda rehe pesak pejur. Se a'e nixói te 'y.

⁷ Pahar jumu'eha ta pe pepandu peho apo. Kuja: “A'e ke Tupã mukwera katu muhem. Ngariréi wywy pe pehẽ ndutar koty a'e oho ta. A'ep pehẽ johu pesak ta ehe.” Ihẽ apandu ame'ẽ ke peharái ym — aja Tupã je'ẽha rahoha pandu.

⁸ Pe, pahar itakwar keruhũ ngi a'eta oho. Kyje riki. Pe, hury katu tĩ. Jumu'eha ta pe pandu oho. Ujan riki oho.

⁹ Oho ixo rahã, pahar a'eta rehe Jesu uhyk. Pandu:

—Ko ihẽ ajur — aja.

Ixoty a'eta uwyr. Ipy ke a'eta pyhyk. Ipy'a ke a'eta moĩ moĩ katu ehe, Jesu rehe.

¹⁰ A'eta pe Jesu pandu:

—Pekyje ym. Ihẽ mu ta pe kuja pepandu peho: “Ngariréi ywy pe peho. A'ep ihẽ rehe a'eta usak ta tĩ” aja pepandu — aja kũjã ta pe pandu. (“Ihẽ mu ta” aja pandu rahã: “Upa katu te jurujar katu ehe ame'ẽ ta ke” aja mujekwa.)

Harõha ta te'e pandu ame'ẽ rehe har

¹¹ Itakwar keruhũ ngi kũjã ta oho ixo rahã, sonda ta ngi har amõ ta uhyk oho tĩ. Jerusarẽ ok ta keruhũ pe harõha ta uhyk oho tĩ. Pe, jundéu awa tama'e pa'ihu ta pe upa katu te pandu. Ywy katak hũ. Itahu rukwen kyndaha amõ mujere mondo. Ame'ẽ ke upa katu te pandu.

¹² Tamũi ta namõ pa'ihu ta jy'ar. Pandu pandu a'eta jupe. Pe, kuja a'eta ukwa. Sonda ta pe tamatarer ke a'eta me'ẽ me'ẽ hũ.

¹³ Pandu:

—Kuja pepandu ngã pe. “Pytun rahã, jande jaker rahã, Jesu rete ke jumu'eha ta mukanim raho” aja pepandu.

¹⁴ Ame'ẽ ke homa awa tama'e kapitã hendu rahã, japandu ta ipe: “Sonda ta anĩ. Ame'ẽ ta ke emupirok ym” aja. A'erehe pekyje ym ingi. Pehẽ ke a'e mupyrara ym ta — aja sonda ta pe.

15 Parise ta ngi tamatarer ke sonda ta pyhyk. Te'e pandu ame'ẽ muhepyha ke. Pe, parise ta panduha aja sonda ta pandu pandu oho tĩ. A'erehe sonda ta pandu, aja jundéu awa ta pandu pandu naĩ apo rĩ. “Jesu rete ke jumu'eha ta mukanim raho” aja pandu pandu naĩ apo rĩ.

Awa py peteĩ jumu'eha ta pe Jesu mujesak

(Mak 16.14-18; Ruk 24.36-49; Juã 20.19-23; At 1.6-8)

16 Jesu mujekwa ame'ẽ ywy'ã pe awa py peteĩ jumu'eha ta oho. Ngariréi ywy pe ame'ẽ ywy'ã ihĩ.

17 Jesu rehe usak rahã, a'eta py'a ke a'eta moĩ moĩ katu ehe. Ame'ẽ ta ngi har amõ amõ kuja: “Kome'ẽ Jesu my? Kwera katu uhem ame'ẽ ke my?” aja amõ ta ukwa ukwa u'am.

18 A'eta koty Jesu oho. Pe, pandu a'eta pe:

—Ihẽ pe Tupã pandu: “Ywa pe upa katu te nde erema'e tar katu. Ame'ẽ ke ema'e katu. Peme'ẽ ywy keruhũ pe aja tĩ. Ema'e katu tĩ” aja ihẽ pe.

19 A'erehe pehẽ pe ihẽ apandu: “Upa kome'ẽ ywy keruhũ pe har ta pe pepandu peho. Ihẽ rehe har pepandu pandu peho. Aja a'eta ke ihẽ kotyhar ta aja pemuruwak ta. Ame'ẽ ta ke pemujahuk. (Aja rahã, ihẽ kotyhar ta ke, aja pemujekwa ta ngã pe.) Jande pái keruhũ je'ẽha rupi pemujahuk. Ta'yr je'ẽha rupi pemujahuk tĩ. Tupã'ã je'ẽha rupi pemujahuk tĩ.

20 Upa pehẽ pe ihẽ amu'e ame'ẽ ke amõ ta pe pemu'e katu tĩ. Aja rahã, ame'ẽ ta hendu katu ta tĩ. Ihẽ je'ẽha rehe hendu katu ta tĩ. Wera rahã pame katu te pehẽ namõ ihẽ axo ta kÿ. 'Ar rehe angaha

uhyk ym rahã we, aja te'eha pehẽ namõ ihẽ axo ta
kỹ" – aja jumu'eha ta pe Jesu pandu.

Upa.

clxxxix

Tupã Je'ẽha
New Testament in Kaapor (BR:urb:Kaapor)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Kaapor

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Kaapor

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-27

cxc

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 29 Jan 2022
b46cc831-baa9-5b98-bd3d-1fb9f0357a11